

Zarząd Województwa Podlaskiego

Raport z wykonania „Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014” za okres 2011-2012

Białystok, 2013

Autor: mgr inż. Agnieszka Kasperowicz, mgr inż. Barbara Waław

Wykonawca:

Instytut Zrównoważonego Rozwoju Sp. z o.o.

ul. Elewatorska 17 lok. 1, 15-620 Białystok

Telefon / fax: 85 744 54 98, 85 744 51 87

e-mail: izr@izr.pl, www.isr.pl

Wykaz skrótów

DK	- droga krajowa
GDDKiA	- Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
GUS	- Główny Urząd Statystyczny
JCW	- Jednolite Części Wód Powierzchniowych
JST	- Jednostka/ki Samorządu Terytorialnego
KPOŚK	- Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
NFOŚiGW	- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie
ob.	- obiekt
ODR	- Ośrodek Doradztwa Rolniczego
OSO	- Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000
OTOP	- Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków
OZE	- odnawialne źródła energii
PIG	- Państwowy Instytut Geologiczny
PKPK	- Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej
Plan	- <i>Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2012-2017</i>
PM	- pył zawieszony
POIiŚ	- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007-2013
PROW	- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013
Program	- <i>Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014</i>
PTTK	- Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
PZO	- Plany Zadań Ochronnych
Raport	- <i>Raport z wykonania „Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014” za okres 2011-2012</i>
RDLP	- Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku
RDOŚ	- Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku
RLM	- Równoważna Liczba Mieszkańców
RPOWP	- Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013
RZGW	- Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie
SOO	- Specjalne Obszary Ochrony Siedliska Natura 2000
SPK	- Suwalski Park Krajobrazowy
tys.	- tysiąc
UE	- Unia Europejska
WFOŚiGW	- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku
WIOŚ	- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku
WSSE	- Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku
WZMiUW	- Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku
ZDR	- Zakłady Dużego Ryzyka
ZPK	- Zarządy Parków Krajobrazowych
ZZR	- Zakłady Zwiększonego Ryzyka

Wykaz aktów prawnych

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.)

Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. 2013 r., poz. 21)

Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227, z późn. zm.)

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2013 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2013 r., poz. 672)

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012 r., poz. 647, z późn. zm.)

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627)

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. (Dz. U. z 2007 r. Nr 61, poz. 417, z późn. zm.)

Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu porządku i czystości w gminach (Dz. U. z 2012 r., poz. 391, z późn. zm.)

Spis treści

1.	WPROWADZENIE	6
1.1.	PODSTAWA PRAWNA RAPORTU Z WYKONANIA „PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO NA LATA 2011-2014” ZA OKRES 2011-2012	6
1.2.	CEL SPORZĄDZENIA RAPORTU	6
1.3.	ZAKRES RAPORTU.....	6
1.4.	SPOSÓB ZBIERANIA INFORMACJI ORAZ ICH ŹRÓDŁA	7
2.	USTALENIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO NA LATA 2011-2014.....	8
3.	STAN I OCENA WYKONANIA ZADAŃ WŁASNYCH ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO WYNIKAJĄCYCH Z HARMONOGRAMU REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO NA LATA 2011-2014 W OKRESIE 2011-2012	10
4.	STAN ZREALIZOWANYCH NA TERENIE WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO ZADAŃ Z ZAKRESU INFRASTRUKTURY OCHRONY ŚRODOWISKA ORAZ EDUKACJI EKOLOGICZNEJ W LATACH 2011-2012 (ZADANIA KOORDYNOWANE)	21
4.1.	ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO	22
4.2.	GOSPODARKA WODNA	26
4.3.	OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU	41
4.4.	OCHRONA PRZED HAŁASEM	46
4.5.	OCHRONA PRZED POLAMI ELEKTROMAGNETYCZNYMI.....	51
4.6.	ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII	51
4.7.	POWAŻNE AWARIE PRZEMYSŁOWE	53
4.8.	KOPALINY	56
4.9.	GLEBY I ICH ZANIECZYSZCZENIE.....	58
4.10.	EDUKACJA EKOLOGICZNA.....	61
5.	OCENA UZYSKANYCH EFEKTÓW EKOLOGICZNYCH	67
6.	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PRZEWIDZIANYCH DO REALIZACJI ZADAŃ	72
7.	WNIOSKI	83
8.	SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW.....	88
9.	ZAŁĄCZNIKI.....	89

1. Wprowadzenie

1.1. Podstawa prawna *Raportu z wykonania „Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014” za okres 2011-2012*

Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014 został uchwalony przez Sejmik Województwa Podlaskiego w dniu 24 października 2011 r. (uchwała Nr XII/121/2011). *Program* jest podstawą działań Samorządu Województwa Podlaskiego w zakresie polityki ekologicznej oraz stanowi podstawę dla formułowania wytycznych do powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska. Dokument opracowano zgodnie z art. 17 ust. 1 *ustawy Prawo ochrony środowiska*.

Zgodnie z art. 18 *ustawy Prawo ochrony środowiska* organ wykonawczy województwa ma obowiązek sporządzenia co 2 lata raportu z wykonania programu ochrony środowiska i przedstawienia go sejmikowi województwa.

1.2. Cel sporządzenia *Raportu*

Ochrona środowiska naturalnego jest obowiązkiem władz państwowych i obywateli. W związku z tym w dniu 22 maja 2009 r. uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej została przyjęta „Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016” (M. P. z 2009 r., Nr 34, poz. 501) – obowiązująca do chwili obecnej. Polityka ekologiczna jest to świadoma i celowa działalność państwa polegająca na racjonalnym korzystaniu z zasobów i walorów środowiska przyrodniczego, jego właściwej ochrony i umiejętnym kształtowaniu, na podstawie zdobytej przez ludzkość wiedzy teoretycznej i praktycznej. Na szczeblu administracyjnym jest ona realizowana poprzez wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska.

Raport z wykonania „Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014” za okres 2011-2012 został sporządzony w celu realizacji zobowiązań nałożonych na zarząd województwa przez obowiązujące w Polsce prawo w zakresie ochrony środowiska. *Raport* określa stopień realizacji obowiązującego *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014*. *Raport* jest narzędziem monitoringu umożliwiającym ocenę stopnia realizacji zamierzeń programowych – stopnia realizacji zadań i uzyskanych efektów ekologicznych.

1.3. Zakres *Raportu*

Niniejszy *Raport* obejmuje okres od 01.01.2011 r. do 31.12.2012 r.

W opracowaniu ujęto stan realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska, przewidzianych w *Programie* na lata 2011-2012.

W *Raporcie* dokonano oceny stanu realizacji zadań własnych samorządu województwa podlaskiego i koordynowanych, służących ochronie środowiska, ujętych w *Programie* oraz

przeanalizowano wydatkowanie środków finansowania na ich wykonanie. Ponadto podjęto również próbę wyjaśnienia przyczyn niekompletnej realizacji działań przewidzianych w *Programie*. Przy ocenie realizacji zadań uwzględnione zostały wytyczne dotyczące procesu monitorowania projektowanych przedsięwzięć, w szczególności wskaźniki monitoringu ujęte w *Programie*.

1.4. Sposób zbierania informacji oraz ich źródła

Na potrzeby opracowania *Raportu* wykorzystano informacje pochodzące z następujących źródeł:

- Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego,
- urzędów miast i gmin z terenu województwa podlaskiego,
- Głównego Urzędu Statystycznego,
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku,
- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie,
- Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Białymstoku,
- Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku.

Jednostki samorządu terytorialnego przekazywały dane poprzez wypełnienie ankiety. Pozyskane dane są niekompletne. Ankiety wypełniło i odesłało 96 jednostek samorządu terytorialnego (81% spośród 117 ankietowanych). Niektóre z nich były wypełnione tylko częściowo, brakowało danych na temat realizowanych i planowanych do realizacji inwestycji z zakresu ochrony środowiska, co spowodowało iż pełna analiza stopnia realizacji zadań nie była możliwa. Nie wszystkie jednostki samorządu terytorialnego przekazały również informacje na temat sposobów finansowania zadań.

W związku z powyższym przygotowując powyższy *Raport* niejednokrotnie korzystano z oficjalnych danych statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego oraz Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Białymstoku. Dane statystyczne pochodzą z publikacji i strony internetowej Głównego Urzędu Statystycznego. Dane z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Białymstoku pozyskano poprzez witrynę internetową inspekcji.

W *Raporcie* nie odniesiono się do zagadnień z zakresu gospodarki odpadami, bowiem kwestie te reguluje odrębny wojewódzki dokument programowy przygotowany przez Zarząd Województwa Podlaskiego, tj. *Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2012-2017* przyjęty uchwałą Nr XX/233/12 Sejmiku Województwa Podlaskiego w dniu 21 czerwca 2012 r. Z realizacji *Planu*, Zarząd Województwa Podlaskiego będzie przygotowywał odrębne sprawozdania, zgodnie z art. 39 ustawy o odpadach.

2. Ustalenia Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014

Naczelną zasadą przyjętą w Programie jest zasada zrównoważonego rozwoju, która umożliwia zharmonizowany rozwój gospodarczy i społeczny zgodny z ochroną walorów środowiska. Jako cel nadrzędny w dokumencie przyjęto:

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO PRZY POPRAWIE I PROMOCJI ŚRODOWISKA NATURALNEGO

Jest on realizowany przez 11 celów długoterminowych dotyczących poszczególnych komponentów środowiska naturalnego, uzupełnionych celami krótkoterminowymi.

1) Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego (PA)

Cel długoterminowy do roku 2018:

Kontynuacja działań związanych z poprawą jakości powietrza.

Cele krótkoterminowe do roku 2014:

PA1: Wdrożenie i realizacja założeń Programów służących ochronie powietrza.

PA2: Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji ze źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych.

2) Gospodarka wodna (W)

Cel długoterminowy do roku 2018:

Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych oraz ochrona jakości wód podziemnych i racjonalizacja ich wykorzystania.

Cele krótkoterminowe do roku 2014:

W1: Zapewnienie dobrej jakości wody pitnej.

W2: Racjonalizacja gospodarowania zasobami wód.

W3: Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych.

W4: Zwiększenie retencji w zlewniach oraz zapobieganie suszy i skutkom wezbrań powodziowych.

W5: Odtworzenie ciągłości ekologicznej i renaturalizacja rzek.

3) Gospodarka odpadami

Szczegółowe informacje dotyczące gospodarki odpadami opisane są w obowiązującym *Planie Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2012-2017* przyjętym uchwałą Nr XX/233/12 Sejmiku Województwa Podlaskiego w dniu 21 czerwca 2012 r.

4) Ochrona przyrody i krajobrazu (OP)

Cel długoterminowy do roku 2018:

Zachowanie, odtworzenie i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej na różnych poziomach organizacji: na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), gatunkowym oraz ponadgatunkowym (ekosystemowym) oraz georóżnorodności.

Cele krótkoterminowe do roku 2014:

- OP1: Pogłębianie i udostępnianie wiedzy o zasadach przyrodniczych województwa.
- OP2: Stworzenie prawno – organizacyjnych warunków i narzędzi dla ochrony przyrody.
- OP3: Zachowanie lub odtwarzanie właściwej struktury i stanu ekosystemów i siedlisk.
- OP4: Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej na obszarach wiejskich.
- OP5: Zapobieganie konfliktom ekologicznym na obszarach chronionych.

5) Ochrona przed hałasem (H)

Cel długoterminowy do roku 2018:

Zmniejszenie zagrożenia hałasem poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu obowiązujących standardów.

Cele krótkoterminowe do roku 2014:

- H1: Rozpoznanie i ocena stopnia narażenia mieszkańców województwa na ponadnormatywny hałas.
- H2: Eliminacja narażenia mieszkańców na hałas.

6) Ochrona przed polami elektromagnetycznymi (PEM)

Cel długoterminowy do roku 2018:

Ochrona przed polami elektromagnetycznymi.

Cel krótkoterminowy do roku 2014:

PEM1: Utrzymanie poziomów promieniowania elektromagnetycznego poniżej wartości dopuszczalnych.

7) Odnawialne źródła energii (OZE)

Cel długoterminowy do roku 2018:

Ograniczanie zużycia energii oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Cel krótkoterminowy do roku 2014:

OZE1: Zwiększenie wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii.

8) Poważne awarie przemysłowe (PAP)

Cel długoterminowy do roku 2018:

Zapobieganie powstaniu poważnych awarii przemysłowych.

Cel krótkoterminowy do roku 2014:

PAP1: Monitoring obszarów zagrożonych występowaniem poważnych awarii przemysłowych.

9) Kopaliny (SN)

Cel długoterminowy do roku 2018:

Zrównoważona gospodarka zasobami naturalnymi.

Cel krótkoterminowy do roku 2014:

SN1: Ograniczenie presji wywieranej na środowisko podczas prowadzenia prac geologicznych i eksploatacji kopaliny.

10) Gleby i ich zanieczyszczenia (GI)

Cel długoterminowy do roku 2018:

Ochrona powierzchni ziemi.

Cele krótkoterminowe do roku 2014:

GI1: Zagospodarowanie powierzchni ziemi zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

GI2: Wskazanie obszarów zanieczyszczonych i ich rekultywacja.

11) Edukacja ekologiczna (EE)

Cel długoterminowy do roku 2018:

Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców województwa podlaskiego.

Cele krótkoterminowe do roku 2014:

EE1: Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie ochrony powietrza i właściwej gospodarki odpadami.

EE2: Oszczędność wody oraz jej ochrona jako wynik większej świadomości ekologicznej mieszkańców.

EE3: Wzrost świadomości ekologicznej w obrębie pozostałych elementów środowiska.

Każdy opisany wyżej cel krótkoterminowy został uzupełniony o konkretne zadania do realizacji przez administrację publiczną (rządową i samorządową) i podległe im instytucje, przedsiębiorstwa, RZGW, RDLP, PODR, WSSE, WZMiUW, WIOŚ, ZPK, Parki Narodowe, instytucje naukowe, służby interwencyjne oraz media.

3. Stan i ocena wykonania zadań własnych Zarządu Województwa Podlaskiego wynikających z harmonogramu realizacji *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014* w okresie 2011-2012

Realizacji ustaleń powziętych w *Programie Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014* posłużyć ma podjęcie działań zawartych w programie zadaniowym. Wspomniane ustalenia zawierają:

- zadania własne samorządu województwa podlaskiego - głównie o charakterze organizacyjno-prawnym, obejmujące działania finansowane przeważnie z budżetu województwa;
- zadania koordynowane - do realizacji przez organy administracji państwowej i samorządowej oraz przez podmioty gospodarcze i osoby fizyczne; źródła finansowania tych zadań są zróżnicowane i zależą od skali i podmiotu realizującego; jednostki samorządu terytorialnego, w przypadku zadań koordynowanych, pełnią zazwyczaj funkcję koordynatora przy ich realizacji; ze względu na to, iż zadania te są w większości realizowane przez

administrację rządową lub agendy administracji specjalnej, jako część większych programów krajowych, bądź podmioty gospodarcze i osoby fizyczne; w *Raporcie* z realizacji *Programu* odniesiono się tylko do części zadań, w których samorząd województwa wskazany był jako jednostka odpowiedzialna.

- zadania własne samorządów powiatowych i gminnych – obejmują przedsięwzięcia finansowane w całości lub w części ze środków pozostających w dyspozycji powiatów i gmin;

Zadania własne samorządu województwa:

Zadania własne samorządu województwa wynikające z harmonogramu realizacji *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014* ujęte zostały w 15 pozycjach (Harmonogram *Programu* tabela 19 str. 117) dotyczących różnych aspektów związanych z ochroną środowiska. W miarę swych możliwości Samorząd Województwa Podlaskiego podejmował próbę realizacji wszystkich zadań.

1) Wydawanie pozwoleń zintegrowanych

Pozwolenia zintegrowane wydawane są dla instalacji, których funkcjonowanie, ze względu na rodzaj i skalę prowadzonej działalności, może powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości na podstawie art. 201 ust 1. *ustawy Prawo ochrony środowiska*.

W okresie objętym *Raportem* Marszałek Województwa Podlaskiego wydał 11 pozwoleń zintegrowanych (5 w 2011 r. i 6 w 2012 r.). Dotyczyły one instalacji kwalifikowanych jako przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu *ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*, tj.:

- do produkcji masy włóknistej z drewna lub innych materiałów włóknistych (np. SWEDSPAN POLSKA Sp. z o.o., gm. Orla),
- do przetwarzania, obróbki substancji, przedmiotów lub produktów z wykorzystaniem rozpuszczalników organicznych o zużyciu rozpuszczalnika ponad 150 kg na godzinę lub ponad 200 ton rocznie (np. MARPOL S.A. Białystok),
- do powierzchniowej obróbki metali lub tworzyw sztucznych, z zastosowaniem procesów chemicznych lub elektrolitycznych o całkowitej objętości wanień procesowych większej niż 30 m³ z uwzględnieniem instalacji do nakładania powłok metalicznych z wsadem stali surowej mniejszym niż 2 tony na godzinę (np. ZPUH Kromet Białystok),
- do składowania odpadów, z wyłączeniem odpadów obojętnych, o zdolności przyjmowania ponad 10 ton odpadów na dobę i całkowitej pojemności ponad 25 000 ton (np. ZGKiM w Michałowie – składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne),

- do hodowli drobiu powyżej 40 000 stanowisk (np. Ferma Stanisław Bartosiak m. Tonkiele, gm. Drohiczyn),
- do chowu świń o liczbie stanowisk ponad 750 sztuk dla macior (np. AGROTYMIANKA s.c.),
- do chowu świń o wadze powyżej 30 kg, o liczbie stanowisk ponad 2 000 sztuk (np. Wojciech Ziobroniewicz, m. Bełda, gm. Rajgród).

2) Naliczanie opłat za korzystanie ze środowiska

Opłaty za korzystanie ze środowiska reguluje *ustawa Prawo ochrony środowiska* (art. 273). Wnoszą je podmioty korzystające ze środowiska, tj. przedsiębiorcy – w rozumieniu *ustawy o swobodzie działalności gospodarczej*, a także osoby prowadzące działalność wytwórczą w rolnictwie w zakresie upraw rolnych, chowu lub hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego oraz osoby wykonujące zawód medyczny w ramach indywidualnej praktyki lub indywidualnej specjalistycznej praktyki, jednostki organizacyjne, a także osoby fizyczne, które korzystają ze środowiska w zakresie, w jakim korzystanie ze środowiska wymaga pozwolenia.

W latach 2011-2012 na konto Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego wpłynęło 49 461 142 zł z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska (w 2011 r. – 25 999 191 zł, w 2012 r. – 23 461 951 zł), które to środki zostały zgodnie z obowiązującymi przepisami *ustawy Prawo ochrony środowiska* rozdysponowane na konta NFOŚiGW w Warszawie, WFOŚiGW w Białymstoku oraz budżetów powiatów i gmin na realizację zadań proekologicznych.

3) Wprowadzenie obowiązku umieszczania w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego granic obszarów udokumentowanych i potencjalnych złóż kopalin, terenów zalewowych, obszarów zagrożonych hałasem z uwzględnieniem źródeł hałasu oraz wprowadzenie zapisów odnośnie standardów akustycznych dla poszczególnych terenów

Zadania z zakresu planowania przestrzennego realizowane są przez samorządową jednostkę organizacyjną - Podlaskie Biuro Planowania Przestrzennego w Białymstoku. Obowiązek umieszczania w miejscowych planach granic udokumentowanych i potencjalnych złóż kopalin, terenów zalewowych oraz obszarów zagrożonych hałasem wynika z przepisów art. 10 ust. 1 pkt 11 i ust. 2 pkt 11 *ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*.

W latach 2011-2012 na terenie województwa zaopiniowano pozytywnie i uzgodniono 699 dokumentów planistycznych, z czego: w 2011 r.- 357 i w 2012 r.- 342.

4) Opiniowanie powiatowych programów ochrony środowiska pod względem ich zgodności z obowiązującym prawodawstwem i programem wojewódzkim

Wymóg opiniowania projektów powiatowych programów ochrony środowiska przez organ wykonawczy województwa wynika z art. 17 ust. 2 pkt 2 *ustawy Prawo ochrony środowiska*.

W latach objętych *Raportem* Zarząd Województwa Podlaskiego zaopiniował pozytywnie projekty aktualizacji 7 powiatowych programów ochrony środowiska (2 w 2011 r. i 5 w 2012 r.). Dotyczyły one 5 powiatów ziemskich: suwalskiego, augustowskiego, hajnowskiego, grajewskiego, łomżyńskiego oraz 2 powiatów grodzkich: miasta Łomża i miasta Suwałki.

5) Opiniowanie pod względem wpływu na ochronę środowiska miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

W okresie 2011-2012, Biuro Planowania Przestrzennego w Białymstoku zaopiniowało pozytywnie, pod względem ich wpływu na środowisko, i uzgodniło 699 dokumentów planistycznych, z czego: w 2011 r.- 357 i w 2012 r.- 342.

6) Opracowanie programów ochrony powietrza i programów ochrony przed hałasem

Zgodnie z art. 91 oraz art. 119 *ustawy Prawo ochrony środowiska* sejmik województwa w drodze uchwały określa odpowiednio programy ochrony powietrza dla stref, w których przekroczone zostały poziomy dopuszczalne substancji oraz programy ochrony środowiska przed hałasem dla terenów, na których poziom hałasu przekracza poziom dopuszczalny.

W latach 2011 – 2012 obowiązywały przyjęte wcześniej:. Program ochrony powietrza dla strefy aglomeracji białostockiej Uchwała Nr XXVII/328/09 z dnia 27 kwietnia 2009 r. Program ochrony powietrza dla strefy miasta Łomża Uchwała Nr XXVII/329/09 z dnia 27 kwietnia 2009 r. Zgodnie z przyjętą nowelizacją *ustawy Prawo ochrony środowiska* w roku bieżącym planowana jest aktualizacja przyjętych programów ochrony powietrza. Program ochrony przed hałasem opracowany będzie na podstawie zaktualizowanych map akustycznych w latach kolejnych.

7) Opracowanie i zatwierdzenie planów ochrony dla istniejących parków krajobrazowych przez dyrektora parku krajobrazowego

Obowiązek opracowania przez dyrektora parku krajobrazowego i zatwierdzania planów ochrony przez sejmik województwa dla istniejących na terenie województwa parków krajobrazowych (Suwalski Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej i Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi) wynika z art. 19 ust. 1 pkt 3 ppkt 6a *ustawy o ochronie przyrody*.

W 2011 roku Sejmik Województwa Podlaskiego podjął uchwałę w sprawie ustanowienia planu ochrony Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi (uchwała Nr III/20/11 z dnia 10 stycznia 2011 r.). Plan określił cele ochrony wartości przyrodniczych, krajobrazowych, historycznych i kulturowych. Z uwagi na położenie zasadniczej części Parku w wyznaczonym Obszarze Specjalnej Ochrony Ptaków oraz Specjalnym Obszarze Ochrony Siedlisk Natura 2000 Przełomowa Dolina Narwi – PLC20003- celem planu ochrony parku jest również zapewnienie ochrony gatunkowej siedlisk przyrodniczych, dla których został powołany obszar Natura 2000. Pozostałe parki krajobrazowe mają

obowiązujące plany ochrony: Suwalski Park Krajobrazowy – rozporządzenie Nr 25/03 Wojewody Podlaskiego z dnia 6 listopada 2003 r., Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej – rozporządzenie Nr 22/01 Wojewody Podlaskiego z dnia 9 sierpnia 2001 r.

8) Ujmowanie w politykach wojewódzkich aspektów ochrony wód

Pod koniec roku 2012 przystąpiono do opracowywania aktualizacji *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020*, w której to został ujęty aspekt ochrony związany zarówno z wodami powierzchniowymi, jak i podziemnymi. Ochrona tego komponentu została uwzględniona poprzez zapisy w celu operacyjnym 1.5. – Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych oraz w celu operacyjnym 3.4.- Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami.

9) Propagowanie umiarkowanego użytkowania zasobów naturalnych zgodnie z zasadami trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz kształtowanie proekologicznych wzorców konsumpcji w gospodarstwach domowych – kontynuacja

W okresie od 13 listopada do 14 grudnia 2012 r. Zarząd Województwa Podlaskiego przeprowadził publiczną kampanię edukacyjną pt. „Elektrośmiecie w naszym świecie. Zbieraj, nie wyrzucaj”, w ramach której wyprodukowano oraz wyemitowano na antenie Radia Białystok i w Telewizji Białystok oraz w innych stacjach telewizji kablowych w regionie t.j. w Łomży (TV Narew), Zambrowie, Wysokiem Mazowieckiem, Augustowie, Hajnówce, Sokółce, Suwałkach (TV Intro):

- spot edukacyjny (155 emisji),
 - 5 audycji dźwiękowych (15 emisji),
- oraz w okresie od 7 listopada do 12 listopada 2012 r.:
- czołówki cyklu/spotu promocyjnego (36 emisji),
 - cykl 5 filmów edukacyjnych (420 emisji),
 - emisja zapowiedzi promocyjnych oraz cyklu filmowego na antenie telewizji oraz publikacja w Internecie na stronach www.tvbialystok.pl, YouTube, Facebook.

W/w spoty i audycje radiowe i telewizyjne poruszały następujące zagadnienia:

- szkodliwość substancji zawartych w bateriach i akumulatorach oraz ich oznaczanie,
- zakaz wyrzucania zużytych baterii i akumulatorów do środowiska i do pojemników ze zwykłymi odpadami,
- konieczność selektywnego zbierania i przekazywania do miejsc odbioru,
- wykaz miejsc odbioru, gdzie każdy ma obowiązek przekazania zużytych baterii i akumulatorów przenośnych (strona www.wrotapodlasia.pl),
- selektywne zbieranie jako wstęp do recyklingu zużytych baterii i akumulatorów, dzięki któremu chronimy środowisko oraz odzyskujemy cenne substancje.

10) Działania mające na celu ograniczenie emisji zanieczyszczeń oraz hałasu z transportu poprzez rozwój infrastruktury drogowej

Wszystkie realizowane inwestycje z zakresu budowy, przebudowy i rozbudowy infrastruktury drogowej, zgodnie z obowiązującym prawem, już na etapie projektowania są analizowane pod kątem ich potencjalnego oddziaływania na środowisko. W efekcie tych analiz często zachodzi potrzeba zastosowania takich rozwiązań technicznych lub użycia odpowiednich urządzeń, które te oddziaływania będą eliminowały lub minimalizowały, chroniąc środowisko zarówno w fazie budowy, jak i eksploatacji. Problematyka ta dotyczy też działań mających na celu ograniczenie emisji zanieczyszczeń oraz hałasu z transportu.

W 2011 roku sfinalizowano 9, a w 2012 r. – 10 zadań inwestycyjnych (głównie punktowych – przebudowa obiektów mostowych, skrzyżowań czy niewielkich odcinków dróg) ze środków własnych województwa i 4 duże zakresowo projekty drogowe, dofinansowywane z budżetu UE. W ramach tych przedsięwzięć, w mniejszym lub większym stopniu zastosowano rozwiązania techniczne ograniczające emisję zanieczyszczeń oraz hałasu z transportu.

Do nich można zaliczyć:

a) w zakresie ograniczenia emisji zanieczyszczeń:

- poprawa płynności ruchu poprzez korektę niwelety drogi (eliminacja stromych podjazdów);
- utwardzenie zjazdów gospodarczych (ograniczenie pylenia z dróg gruntowych);
- lokalne ograniczenia prędkości;

b) w zakresie ograniczenia emisji hałasu:

- stosowanie pasów zieleni izolacyjnej w rejonie zabudowy mieszkaniowej;
- zastosowanie odpowiedniej organizacji ruchu, skutkującej uspokojeniem ruchu i zapewnieniem jego płynności (skrzyżowania skanalizowane, w tym: typu rondo, wyspy dzielące i wyspy azylu zwężające i wyginające pasy ruchu);
- wyeliminowanie z ruchu niektórych źródeł hałasu, np. pojazdów ciężkich o masie całkowitej powyżej 10 t;
- zapewnienie nawierzchniom dróg, ciągów pieszo-rowerowych i chodników, odpowiednich konstrukcji i właściwych parametrów eksploatacyjnych, a zwłaszcza równości.

Wśród podejmowanych działań wyróżnić można, m.in. inwestycje realizowane przez Podlaski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Białymstoku, który budował i przebudowywał drogi wojewódzkie, takie jak np.: Nr 671 odcinek Krypno – Tykocin, Nr 685 odcinek Nowosady – Hajnówka, Nr 678 odcinek Białystok – Kleosin i Horodniana – Księżyno, jak również opracował mapę akustyczną dla 25,30 km dróg oraz projekt organizacji ruchu dla 170,04 km dróg wojewódzkich.

Ponadto w 2011 r. zakupiono dwa autobusy szynowe wyposażone w silniki wysokoprężne spełniające polską normę EURO3 i europejską ECE R49.

Więcej informacji na temat działań podjętych w zakresie emisji zanieczyszczeń oraz hałasu z transportu poprzez rozwój infrastruktury drogowej znajduje się w rozdziale 4.1. Zanieczyszczenie powietrza, 4.4. Ochrona przed hałasem oraz 4.6 Odnawialne źródła energii.

11) Organizowanie kampanii informacyjno – edukacyjnych, wspieranie imprez o zasięgu wojewódzkim i ogólnopolskim – kontynuacja

Zadanie to jest kontynuacją wcześniej rozpoczętego już projektu wynikającego z poprzedniego *Programu*. W latach 2011-2012 zorganizowano m.in. XXVI i XXVII edycję Olimpiady Wiedzy Ekologicznej (OWE). Jest to największa w Polsce olimpiada interdyscyplinarna, łącząca treści ekologii i ochrony środowiska przyrodniczego z uwzględnieniem praktycznych działań na rzecz przeciwdziałania procesom jego degradacji. Adresowana jest do uczniów szkół ponadgimnazjalnych wszystkich typów. W analizowanym okresie w etapie podstawowym wzięło w niej udział 2 837 uczniów z 125 szkół (w 2011 r. – 1 376 w 2012 r. 1 461). Do etapu wojewódzkiego zakwalifikowało się w 2011 r. 76 uczniów, a w 2012 r. 96 uczniów. Czternastu laureatom etapu wojewódzkiego zorganizowano wyjazd na eliminacje centralne w 2011 r. do Poznania, w 2012 r. – do Jeleniej Góry. Najlepszym uczestnikiem finału ogólnopolskiego OWE w 2011 r. został uczeń I LO w Kolnie, a III miejsce w 2012 r. zajął uczeń II LO w Bielsku Podlaskim. Łączne koszty związane z realizacją olimpiady wyniosły 39 205,18 PLN z czego 30 425,84 PLN pochodziło z dotacji WFOŚiGW w Białymstoku, a 8 779,34 PLN stanowiły środki budżetu województwa.

We współpracy z Łomżyńskim Parkiem Krajobrazowym Doliny Narwi w 2011 r., a w 2012 z Parkiem Krajobrazowym Puszczy Knyszyńskiej zorganizowano finał wojewódzki X i XI edycji konkursu „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski”. Konkurs skierowany był do uczniów szkół gimnazjalnych z terenów gmin leżących na obszarach parków krajobrazowych. W edycji w 2011 r. w województwie zwyciężyli uczniowie gimnazjum w Piątnicy, a w 2012 r. – z Wiżajn. Łączne koszty związane z realizacją konkursów wyniosły 5 979,79 PLN i pochodziły w całości z budżetu województwa.

W 2011 r. we współpracy z Parkiem Krajobrazowym Puszczy Knyszyńskiej oraz Stowarzyszeniem Przyjaciół Puszczy Knyszyńskiej "Wielki Las", Fundacją Zielone Płuca Polski i Urzędem Miejski w Supraślu zorganizowano dwudniową konferencję pn. "Puszcza Knyszyńska – skarby kultury, dziś i jutro", podzieloną na część teoretyczną i terenową. Wzięło w niej udział około 70 osób. Wydarzenie objęte było honorowym patronatem Ministra Środowiska, Wojewody Podlaskiego i Marszałka Województwa Podlaskiego. Konferencja przybliżyła uczestnikom spotkania niezwykłą historię, tradycję i wielowarstwowość etniczno-kulturową Puszczy Knyszyńskiej. Zwróciła uwagę społeczności na otoczenie przyrodnicze i kulturowe oraz na problemy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego i tradycji, integrując jednocześnie różne środowiska społeczne: artystów,

przyrodników, instytucji kulturalnych, rządowych, samorządowych, naukowców i ludność lokalną. Ponadto pozwoliła na zebranie cennego materiału niezbędnego do aktualizacji zadań ochronnych w Planie Ochrony Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej i nowej monografii Puszczy Knyszyńskiej. Koszty związane z organizacją konferencji wyniosły 1 000 PLN i pochodziły w całości z budżetu województwa.

W 2011 r. we współpracy z Suwalskim Parkiem Krajobrazowym oraz Powiatem Suwalskim i Fundacją Heifer Project International w Polsce zorganizowano dwudniową konferencję z okazji jubileuszu 35-lecia Suwalskiego Parku Krajobrazowego pn. „Ochrona krajobrazu kulturowego. XXXV lat SPK”. Główna tematyka konferencji dotyczyła zagadnień związanych z wynikami badań archeologicznych i paleoekologicznych oraz krajobrazu rolniczego, w tym zachowania bioróżnorodności. W konferencji wzięło udział 95 osób. Koszty związane z organizacją konferencji wyniosły 7 150 PLN i pochodziły w całości z budżetu województwa.

Samorząd Województwa w 2011 r., we współpracy z Parkiem Krajobrazowym Puszczy Knyszyńskiej wziął udział w ogólnopolskiej kampanii edukacyjnej, koordynowanej przez OTOP w ramach projektu: „Blżej natury – identyfikacja i merytoryczne przygotowanie lokalnych animatorów przyrodniczych”. Przedsięwzięcie było adresowane do młodzieży oraz osób dorosłych, do społeczności, które pragną aktywnie poznawać i doświadczać puszczańskiej natury. W zespole projektowym znalazło się 10 uczniów z I LO w Białymstoku. Projekt obejmował między innymi przygotowanie stoiska promocyjnego i przeprowadzenie trzech wycieczek terenowych, w ramach tzw. „ptakoliczenia”. Zajęcia terenowe pozwoliły na naukę rozpoznawania i szacowania liczebności poszczególnych gatunków parkowej ornitofauny w różnych porach roku, podniesienie wiedzy na temat bogactwa przyrodniczego tych terenów oraz zaangażowanie społeczeństwa w działania na rzecz ochrony przyrody. Łączna liczba uczestników zajęć terenowych i innych wydarzeń (konkurs proekologiczny) oraz odwiedzających stoisko wyniosła 635 osób. Koszty związane z realizacją przedsięwzięcia wyniosły 700 PLN i pochodziły w całości z budżetu województwa.

W 2011 r. zrealizowano ze środków budżetu województwa dwupłytkowe wydawnictwo zawierające relację i materiały z Warsztatów Przyrodniczo – Leśnych „Odkrywamy tajemnice ekologii lasów” (projekt realizowany w 2010 r.) oraz videobook dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów pn. „Kartki z kalendarza ekologicznego”. Wydawnictwo powyższe, łączące edukację ekologiczną z promocją województwa i jego walorów przyrodniczych, były bezpłatnie przekazywane instytucjom współpracującym z UMWP i parkami krajobrazowymi, szkołom, organizacjom, uczestnikom imprez, konkursów i konferencji.

W dniach 7 – 10 czerwca 2012 r. Województwo Podlaskie gościło ponad 70 krajoznawców z całej Polski w ramach II Ogólnopolskiego Zlotu Turystów Przyrodników „Puszcza Knyszyńska 2012”, organizowanego przez Regionalny Oddział PTTK w Białymstoku, Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej oraz Nadleśnictwa: Supraśl, Czarna Białostocka i Krynki, przy wsparciu Urzędu

Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego w Białymstoku. W programie pobytu gości znalazły się: sesje tematyczne (m.in. na temat wartości rehabilitacyjnych kontaktów osób niepełnosprawnych z przyrodą), wycieczki terenowe po szlakach turystycznych oraz ścieżkach przyrodniczych (Jałówka, Woronicza, Szlak Ekumeniczny i inne), zwiedzanie Arboretum w Kopnej Górze, Silvarium w Poczopku, Muzeum Ikon w Supraślu, wizyta w meczecie w Kruszynianach, w siedzibie PKPK. Goście, indywidualnie zwiedzali również inne regiony województwa podlaskiego. W trakcie wizyty odbył się też egzamin na uprawnienia instruktora Ochrony Przyrody PTTK. Koszty związane z realizacją przedsięwzięcia wyniosły 5 000 PLN i pochodziły w całości z budżetu województwa.

12) Upowszechnienie wiedzy o podejmowanych akcjach, kampaniach i działaniach na rzecz aktywnej ochrony środowiska w województwie, kraju i na świecie – kontynuacja

W latach 2011-2012 Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego na bieżąco zamieszczał na stronach internetowych np. www.wrotapodlasia.pl i BIP (m.in. parków krajobrazowych) informacje o prowadzonych przez siebie, jak i inne jednostki działaniach na rzecz ochrony środowiska. Zadanie to było także realizowane w latach poprzednich.

13) Wspomaganie prowadzenia edukacji ekologicznej przez samorządy, lokalne organizacje pozarządowe i grupy obywatelskie – kontynuacja

W latach 2011-2012 Samorząd Województwa aktywnie wspomagał edukację ekologiczną prowadzoną zarówno przez jednostki samorządowe, jak i inne organizacje. Udzielił on wsparcia w formie:

- udziału w pracach kapituły i ufundowania nagrody finansowej w wysokości 1 000,00 zł dla laureata XIX i XX edycji „Konkursu o nagrodę im. Alfreda Lityńskiego zasługi w ochronie środowiska naturalnego”, organizowanego przez Suwalską Radę Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT w Suwałkach przy współpracy z Marszałkiem Województwa Podlaskiego i Marszałkiem Województwa Warmińsko-Mazurskiego;
- ufundowania drobnych nagród rzeczowych (wydawnictw przyrodniczych i edukacyjnych) w konkursach wiedzy o ekologii przeprowadzonych w ramach festynu rodzinnego organizowanego przez Parafię Rzymskokatolicką p.w. Świętej Teresy od Dzieciątka Jezus w Kleosinie;
- rozpowszechnienia poprzez umieszczenie informacji na portalu internetowym Wrota Podlasia, informacji o:
 - a) konkursie przeglądu filmowego „Śmieć(i)MY” organizowanego przez Fundację „Pro terra” Centrum Edukacji Ekologicznej dla Zrównoważonego Rozwoju z siedzibą w Poznaniu;

- b) nagrodzie „Zielonego Liścia im. prof. Stefana Kozłowskiego” za działalność na rzecz zrównoważonego rozwoju Zielonych Płuc Polski, której kapituła funkcjonuje w ramach Fundacji Zielone Płuca Polski z siedzibą w Białymstoku.
- zaopiniowania działalności Fundacji ZPP w celu umożliwienia pozyskania przez nią środków na realizację projektu pn. „Zielone Płuca Polski – kalejdoskop natury”;
 - zaopiniowania na prośbę Fundacji ZPP, dwóch wniosków o prawo do korzystania ze znaku promocyjnego Zielone Płuca Polski;
 - zaopiniowania na prośbę Stowarzyszenia „Uroczysko”, projektu edukacyjnej gry planszowej dla dzieci „Woda – źródło życia” oraz gry komputerowej „Wiedza na ekranie – czysta woda w kranie” w celu umożliwienia pozyskania przez nią środków na realizację.

14) Promocja walorów przyrodniczych województwa ze szczególnym uwzględnieniem parków krajobrazowych

W latach objętych *Raportem* walory przyrodnicze podlaskich parków krajobrazowych promowano m.in. poprzez: X i XI edycje konkursu „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski”, konferencję „Puszcza Knyszyńska Skarby Kultury, Dziś i Jutro”, konferencję „Ochrona krajobrazu kulturowego XXXV lat Suwalskiego Parku Krajobrazowego” projekt „Blżej natury” oraz II Ogólnopolski Zlot Turystów Przyrodników PTTK „Puszcza Knyszyńska 2012” (wydarzenia szerzej omówione zostały w punkcie 10).

W 2011 roku przy współpracy z Parkiem Krajobrazowym Puszczy Knyszyńskiej zorganizowano konkurs wiedzy pn. „Wydra-zimnowodna baletnica” oraz rozstrzygnięto konkurs fotograficzny „Środowisko życia wydry”. Obie imprezy nawiązywały do Ogólnopolskiej Kampanii Edukacyjnej „Wydra i zając”. W konkursie testowym wzięło udział dziesięć trzyosobowych reprezentacji ze szkół podstawowych z terenu PKPK i okolic. W obu konkursach zwyciężyli uczniowie z SP nr 2 w Czarnej Białostockiej. Uczestnicy konkursu wiedzy oraz zwycięzcy konkursu fotograficznego wzięli udział w imprezie plenerowej pod wiatą „Dębowik” w Podsupraślu, na której podsumowano konkursy i wręczono nagrody. Na realizację zadania wydatkowano ze środków budżetu województwa kwotę 299,53 PLN.

We współpracy z Suwalskim Parkiem Krajobrazowym zorganizowano w czerwcu 2012 r. cykliczną imprezę plenerową „Noc Świętojańska w Turtulu”, którą uświetniła muzyka zespołów ludowych „Onegdaj” i „Przeroślacy”, pokazy szczudlarskie i taniec z ogniem grupy teatralnej związanej ze Stowarzyszeniem Społeczno-Kulturalnym „Nie Po Drodze”. Dużym zainteresowaniem cieszyły się również gawędy opowiedziane suwalską gwarą przez znanego w regionie gawędziarza Jana Bacewicza. W trakcie wieczoru prezentowano również produkty regionalne, takie jak sery, chleb, sękacze, wędliny, itp. Odbiorcami imprezy były samorządy współpracujące z parkiem, mieszkańcy

Suwalskiego Parku Krajobrazowego oraz turyści. Łączną liczbę gości ocenia się na około 300 osób. Na realizację zadania wydatkowano ze środków budżetu województwa kwotę 2 500,00 PLN.

Wspólnie z parkami krajobrazowymi z terenu województwa podlaskiego, Samorząd Województwa, brał również udział w imprezach organizowanych przez inne podmioty, w tym m.in. w Podlaskich Targach Turystycznych, Festynie na Jana w Chroszczy i Parafiadzie w Drozdowie. Udział polegał na organizacji stoisk, w ramach których udostępniane były wydawnictwa przyrodnicze, przewodniki, mapy filmy oraz organizowane quizy i konkursy dla zwiedzających.

Ponadto w latach 2011-2012 zrealizowano ze środków budżetu województwa podlaskiego wydawnictwa, takie jak:

- przewodnik przyrodniczo – historyczny pt. „Z Piątnicy do Łomży ścieżkami Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi – Przewodnik” również w wersji niemiecko i angielskojęzycznej;
- kalendarz przyrodniczy na 2012 r. w trzech wersjach ze zdjęciami: Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi, Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej i Suwalskiego Parku Krajobrazowego;
- „Notatnik przyrodnika. Parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu Podlasia”;
- broszurę pt „Rośliny chronione Suwalskiego Parku Krajobrazowego”;
- broszurę pt „Rośliny zielarskie Suwalskiego Parku Krajobrazowego”;
- dwupłytowy album DVD zawierający relację i materiały z warsztatów przyrodniczo – leśnych „Odkrywamy tajemnice ekologii lasów” (projekt realizowany w 2010 r.) oraz videobook dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów pn. „Kartki z kalendarza ekologicznego”,
- płyta DVD z filmem promującym Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi.

Dodatkowo w ramach promocji opisanych wyżej imprez opracowano ekologiczne materiały promocyjno – edukacyjne z nadrukami dot. województwa podlaskiego i parków krajobrazowych, w tym: torby i plecaki bawełniane, drewniane zegary i linijki, zakładki do książek, znaczki buttony, kubki, koszulki, magnesy, długopisy i opaski odbłaskowe.

15) Edukacja w zakresie właściwych zachowań w sytuacjach zagrożenia wśród mieszkańców województwa

Działanie to prowadzone jest na bieżąco m.in. przez jednostki oświatowe podległe Samorządowi Województwa oraz Straż Pożarną, Policję i inne jednostki odpowiedzialne za bezpieczeństwo w województwie.

4. Stan zrealizowanych na terenie województwa podlaskiego zadań z zakresu infrastruktury ochrony środowiska oraz edukacji ekologicznej w latach 2011-2012 (zadania koordynowane)

Na terenie województwa podlaskiego w latach 2011 – 2012 podjęto szereg działań mających na celu rozbudowę istniejącego już systemu infrastruktury ochrony środowiska. Zadania realizowano w zakresie: powietrza atmosferycznego, ochrony wód, powierzchni ziemi, przyrody i jej zasobów ochrony przed hałasem, polem elektromagnetycznym, odnawialnych źródeł energii oraz edukacji ekologicznej.

W ramach *ochrony powietrza atmosferycznego* ustalono ilość:

- zmodernizowanych kotłowni oraz kierunek ich modernizacji ,
- przeprowadzonych termomodernizacji,

w ramach *ochrony wód* określono na terenie województwa ilość:

- funkcjonujących oczyszczalni ścieków (komunalnych, przemysłowych, przyzakładowych) oraz ewentualną ich modernizację,
- nowopowstałych przydomowych oczyszczalni ścieków,
- długość nowopowstałej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej (w tym kanalizacji sanitarnej i deszczowej),
- nowopowstałych zbiorników retencyjnych,
- zmodernizowanych i wybudowanych urządzeń melioracyjnych,
- zmodernizowanych komunalnych oczyszczalni ścieków,

w ramach *ochrony powierzchni ziemi* ustalono ilość:

- zlikwidowanych i wyeliminowanych nielegalnych eksploatacji kopalni,
- zrekultywowanych składowisk odpadów,
- ilość nowopowstałych przedsiębiorstw ekologicznych,
- ilość zrealizowanych programów rolno- środowiskowych,

w ramach *ochrony przyrody i jej zasobów* określono:

- ilość nowopowstałych form ochrony przyrody terenów cennych przyrodniczo,

w ramach *ochrony przed hałasem* ustalono:

- kilometry zmodernizowanych/ wybudowanych dróg,

w ramach *wykorzystania odnawialnych źródeł energii* określono:

- ilość obiektów wykorzystujących oze do produkcji energii;

w ramach *edukacji ekologicznej* ustalono:

- ilość i charakter działań w zakresie edukacji ekologicznej,
- ilość i rodzaj osób przeszkolonych,
- poniesione koszty na edukację ekologiczną oraz,

- źródła jej finansowania.

Ustalono również, czy gminy i powiaty posiadają programy ochrony środowiska.

4.1. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego

W Programie Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014 założono dwa cele krótkoterminowe: PA1. *Wdrażanie i realizacja założeń Programów służących ochronie powietrza* oraz PA2. *Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji ze źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych.*

W dążeniu do osiągnięcia powyższych celów przewidziano realizację działań zmierzających do ograniczenia emisji niskiej, m.in. poprzez zmianę systemu ogrzewania na bardziej efektywne ekologicznie i energetycznie.

Liczba kotłowni na terenie województwa podlaskiego, na koniec 2011 r. wynosiła 428 obiektów (wg systemu organizacyjnego podmiotów gospodarki narodowej - GUS) i wzrosła w porównaniu z danymi z 2010 r. o 49 obiektów. Wzrosła również długość sieci ciepłej przesyłowej o 3,2 km oraz długość przyłączy do budynków o 19,8 km. Należy zaznaczyć, że nowopowstałe kotłownie z reguły opalane są paliwem gazowym, olejowym lub innym bardziej ekologicznym.

Tabela 1. Kotłownie i sieć ciepła na terenie województwa podlaskiego

Lp.	Kotłownie i sieć ciepła na terenie województwa podlaskiego w latach	
	2010	2011
1	kotłownie ogółem [obiekt]	
	379	428
2	długość sieci ciepłej przesyłowej [km]	
	483,6	486,8
3	długość sieci ciepłej przyłączy do budynków i innych obiektów [km]	
	228,8	248,6

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (stan na 05.07.2013 r.).

Rozbudowie uległa także sieć gazowa (rozdzielcza). Wzrosła liczba obiektów podłączonych do sieci o 731 sztuk, a co za tym idzie również liczba odbiorców gazu, a tym samym - odbiorców ogrzewających mieszkania gazem. Może to świadczyć o coraz powszechniejszej zmianie systemu ogrzewania z indywidualnego, węglowego na gazowe.

Tabela 2. Sieć gazowa na terenie województwa podlaskiego

Lp.	Sieć gazowa na terenie województwa podlaskiego w latach	
	2010	2011
1	długość czynnej sieci ogółem [m]	
	1 365 019	1 396 378
2	długość czynnej sieci przesyłowej [m]	
	392 191	392 191
3	długość czynnej sieci rozdzielczej [m]	
	972 828	1 004 187
4	czynne przyłącza do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych [szt.]	

Lp.	Sieć gazowa na terenie województwa podlaskiego w latach	
	2010	2011
	23 230	23 961
5	odbiorcy gazu [gosp. domowe]	
	116 490	117 585
6	odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem	
	19 452	19 843
7	odbiorcy gazu w miastach [gosp. domowe]	
	111 604	112 554
8	ludność korzystająca z sieci gazowej [osoba]	
	323 141	324 131

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (stan na 08.07.2013 r.).

Jednym z założeń Programu jest również modernizacja istniejących kotłowni w kierunku paliw niskoemisyjnych, w tym odnawialnych (np. biomasy). Na przestrzeni lat 2011-2012, na terenie województwa zmodernizowano łącznie 16 kotłowni, z czego 6 w 2011 r. (w gminach: Bargłów Kościelny, Miasto Brańsk, Jaświły – 2 obiekty, Szczuczyn, Miasto Wysokie Mazowieckie) i 10 w 2012 r. (w gminach: Bargłów Kościelny, Dobrzyniewo Duże, Filipów, Miasto Grajewo, Radziłów, Miasto Sejny, Tykocin, Wąsosz, Wyszki oraz Miasto Białystok).

Tabela 3. Modernizacja kotłowni w latach 2011-2012

Powiat	Modernizacja kotłowni [szt.]	
	2011	2012
augustowski	1	1
białostocki	0	2
bielski	1	1
grajewski	1	3
moniecki	2	0
sejneński	0	1
suwalski	0	1
wysokomazowiecki	1	0
M. Białystok	0	1
Łącznie na terenie województwa podlaskiego	6	10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet JST oraz Sprawozdań z działalności WFOŚiGW w 2011 r. i 2012 r.

Do większych inwestycji w tym zakresie można zaliczyć:

- ✓ wymianę kotła OP – 140 Nr 6 na kocioł fluidalny BFB wraz z rozbudową zewnętrznej gospodarki biomasą (nowa instalacja odbioru, przetwarzania, magazynowania i podawania biomasy do kotła oraz powiązania nowych instalacji z układami istniejącymi) – Elektrociepłownia Białystok S.A. – 2012 r.;

- ✓ modernizację instalacji odpylania kotłów wodnych WR 10 w Ciepłowni Miejskiej w Augustowie – Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej „GIGA” Sp. z o.o. Augustów (wymiana filtra cyklonowego na biocyklonowy);
- ✓ modernizację kotłowni przy ul. Parkowej w Sejnach – Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Sejnach Sp. z o.o. (wymiana dwóch kotłów stałych na węgiel kamienny o mocy 400 kW na jeden o mocy 800 kW na węgiel kamienny)

Na terenie województwa podlaskiego opracowano programy ochrony powietrza dla dwóch stref: aglomeracji białostockiej oraz miasta Łomża.

Zgodnie ze „Sprawozdaniem z realizacji *Programu ochrony powietrza dla strefy aglomeracja białostocka*”, w ramach ograniczenia emisji linowej zaproponowano działania w zakresie modernizacji dróg oraz dodatkowego czyszczenia ulic i odcinków dróg „na mokro”. W okresie 2009-2011 realizowano zadania związane z budową tzw. Trasy Generalskiej w Białymstoku oraz z poprawą funkcjonowania systemu transportu publicznego Miasta Białegostoku. W ramach dodatkowego czyszczenia ulic i odcinków dróg „na mokro” w 2011 r. wykonano łącznie 209 prac (od 14 do 17 prac na każdym z odcinków objętych dodatkowym czyszczeniem). Czyszczeniem „na mokro” objęte były następujące ulice: 27 Lipca (obecnie 42 Pułku Piechoty), Dojlidy Fabryczne, Gen. Wł. Andersa, Kawalerska, Pogodna, S. Żeromskiego, Składowa, W. Sławińskiego, W. Wysockiego, Wasilkowska, Wiejska, Wł. Raginisa, Mazowiecka, Legionowa.

Natomiast w ramach ograniczenia emisji powierzchniowej, czyli emisji z sektora komunalno-bytowego, podejmowano działania polegające na termomodernizacji budynków, wymianie kotłów węglowych na niskoemisyjne oraz wykorzystaniu alternatywnych źródeł energii w postaci kolektorów słonecznych lub pomp ciepła, podłączeniu budynków do miejskiej sieci ciepłowniczej. W latach 2009-2011 MPEC Białystok zrealizował inwestycje, w wyniku których do miejskiej sieci ciepłowniczej podłączono 17 obiektów o łącznej powierzchni 58 991,33 m². W wyniku tego zlikwidowano indywidualne źródła ciepła o łącznej mocy cieplej ok. 5 MW, co dało obniżenie emisji pyłu PM10 o blisko 35 Mg/rok.

Zgodnie ze „Sprawozdaniem z realizacji *Programu ochrony powietrza dla strefy – miasto Łomża (powiat grodzki łomżyński)*”, w ramach ograniczenia emisji liniowej w mieście Łomża w latach 2009-2011 realizowano inwestycje polegające na usprawnieniu drogowych połączeń regionalnych w granicach Łomży oraz na budowie lub przebudowie odcinków dróg gminnych w mieście. Natomiast w celu ograniczenia emisji powierzchniowej MPEC w Łomży podłączył do miejskiej sieci ciepłowniczej 31 obiektów o łącznej powierzchni 21 364,58 m². W efekcie zlikwidowano indywidualne źródła ciepła o łącznej mocy cieplej ok. 1,5 MW, co pozwoliło obniżyć emisję pyłu PM10 o ok. 12,39 Mg/rok. Ponadto podejmowano działania w zakresie termomodernizacji budynków, wymiany kotłów węglowych na niskoemisyjne oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Ograniczeniu emisji zanieczyszczeń do powietrza sprzyjają także działania w zakresie termomodernizacji budynków. W latach 2011-2012 wykonano 390 termomodernizacji: w 2011 – 317 oraz 73 w 2012 r., np.:

- w 2011 r.:
 - ✓ termomodernizację Samodzielnego Publicznego Szpitala Wojewódzkiego w Suwałkach;
 - ✓ termomodernizację Hotelu Gromada w Białymstoku;
 - ✓ termomodernizację budynku stacji obsługi zajezdni autobusowej Komunalnego Przedsiębiorstwa Komunikacji Miejskiej Sp. z o.o. w Białymstoku.
- w 2012 r.
 - ✓ termomodernizację zabytkowego budynku użyteczności publicznej – Ratusz siedziba Muzeum Podlaskiego w Białymstoku;
 - ✓ termomodernizację budynku Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Mońkach;
 - ✓ termomodernizację budynku Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Knyszynie, Zespołu Szkół w Kalinówce Kościelnej, przedszkola w Knyszynie.

W tabeli poniżej przedstawiono ilość obiektów poddanych termomodernizacji w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego.

Tabela 4. Obiekty poddane termomodernizacji wg powiatów w latach 2011-2012

Powiat	Termomodernizacja budynków	
	2011	2012
augustowski	11	12
białostocki	4	10
bielski	5	3
grajewski	1	1
hajnowski	13	23
kolneński	0	0
łomżyński	2	1
moniecki	5	4
sejneński	0	0
siemiatycki	3	5
sokółski	260	2
suwalski	1	2
wysokomazowiecki	1	3
zambrowski	0	0
Miasto Białystok	3	1
Miasto Łomża	6	1
Miasto Suwałki	2	5
Łącznie	317	73

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet JST.

Najwięcej obiektów poddano termomodernizacji w powiatach: sokólskim – 262 (w gminie Krynki 257), hajnowskim – 36 oraz augustowskim - 23.

Działaniami zmierzającymi do obniżenia emisji zanieczyszczeń do powietrza jest również podnoszenie efektywności energetycznej. W 2011 r. w tym celu przeprowadzono m.in. modernizację oświetlenia z wymianą opraw na energooszczędne na terenie gmin Milejczyce i Jaświły oraz zamontowano układ wysokosprawnej kogeneracji do produkcji energii cieplnej i elektrycznej w skojarzeniu w Spółdzielni Mleczarskiej Mlekovita w Wysokiem Mazowieckiem. W 2012 r. natomiast wykonano modernizację oświetlenia ulicznego w gminie Zambrów i Dobrzyniewo Duże. W ramach działań ograniczających emisję zanieczyszczeń do powietrza zmodernizowano systemy grzewcze wraz ze źródłami ciepła w budynkach należących do parafii m.in. w Gródku i Sejnach.

Krokiem do poprawy jakości powietrza jest również realizacja przedsięwzięć komunikacyjnych, a w tym budowa obwodnic, przebudowa, modernizacja i poprawa nawierzchni dróg, czy też rozwój transportu publicznego w oparciu o pojazdy niskoemisyjne, jak również rozbudowa sieci ścieżek rowerowych. Działania podejmowane w tym kierunku w okresie objętym *Raportem* szerzej opisano w rozdziale 4.5. *Ochrona przed hałasem*.

Ponadto w ramach działań zmierzających do osiągnięcia celów odnoszących się do powietrza atmosferycznego, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku wraz z dwiema delegaturami terenowymi (Łomża i Suwałki) prowadził kontrole zakładów emitujących zanieczyszczenia do powietrza.

4.2. Gospodarka wodna

Zgodnie z zapisami celu krótkoterminowego W1. określonego w *Programie Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014* oraz w myśl rozporządzenia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi założono zapewnienie dobrej jakości wody pitnej. Według danych GUS na koniec 2012 r. długość czynnej sieci wodociągowej na terenie województwa podlaskiego wynosiła ponad 12,8 tys. km. W stosunku do roku 2010 zanotowano wzrost długości sieci o ponad 488,7 km. Zwiększeniu uległa również liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania oraz tym samym liczba osób korzystających z sieci wodociągowej.

Tabela 5. Sieć wodociągowa na terenie województwa podlaskiego

Lp.	Sieć wodociągowa na terenie województwa podlaskiego w latach		2012
	2010	2011	
1	długość czynnej sieci rozdzielczej [km]		
	12 321,5	12 585,7	12 810,2
2	długość czynnej sieci rozdzielczej będącej w zarządzie bądź administracji gmin [km]		
	6 123,6	6 022,3	6 126,2
3	połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]		
	179 019	183 501	184 874

Lp.	Sieć wodociągowa na terenie województwa podlaskiego w latach		
	2010	2011	2012
4	ludność korzystająca z sieci wodociągowej w miastach [osoba]		
	693 010	695 035	-
5	ludność korzystająca z sieci wodociągowej [osoba]		
	1 054 630	1 056 166	-

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (stan na 05.07.2013 r.).

Wyniki ankietyzacji przeprowadzonej wśród jednostek samorządu terytorialnego, informacje WFOŚiGW w Białymstoku oraz GUS wskazują na sukcesywną rozbudowę sieci wodociągowej. W 2011 r. wybudowano 264,2 km, a w 2012 r. – 224,5 km sieci wodociągowej.

Tabela 6. Długość sieci wodociągowej wybudowanej w latach 2011-2012

Powiat	Sieć wodociągowa wybudowana w latach [km]	
	2011	2012
augustowski	29,9	4,8
białostocki	27,0	23,6
bielski	0,0	2,7
grajewski	30,2	14,8
hajnowski	16,7	2,9
kolneński	0,0	13,7
łomżyński	10,6	23,4
moniecki	-11,5*	6,1
sejneński	0,6	25,8
siemiatycki	12,8	6,7
sokółski	70,3	29,1
suwalski	62,4	17,5
wysokomazowiecki	1,0	2,1
zambrowski	1,4	2,6
Miasto Białystok	7,5	44,5
Miasto Łomża	0,6	3,4
Miasto Suwałki	4,7	0,8
Łącznie na terenie województwa podlaskiego	264,2	224,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Lokalnych (stan na dzień 13.08.2013 r.)

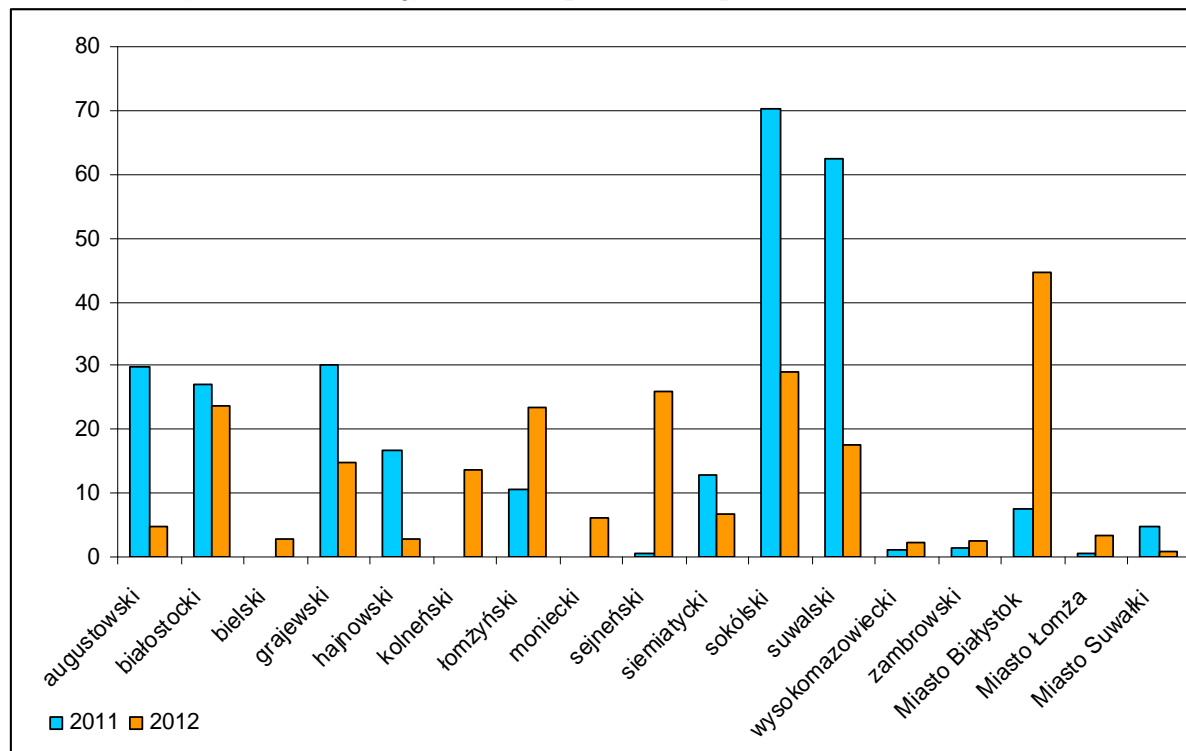
* - w powiecie monieckim w roku 2010 długość czynnej sieci wodociągowej wynosiła 710,7 km, a w 2011 r. – 699,2 km natomiast w 2012 r. – 705,6 km, stąd w roku 2011 zapisano wartość (- 11,5 km).

W 2011 r. zdecydowanie najlepsze wyniki w tym zakresie osiągnięto na terenie powiatu sokólskiego i suwalskiego (powiaty ziemskie). Natomiast w 2012 r. wyróżnia się Miasto Białystok na którego terenie wybudowano najwięcej sieci – 44,5 km spośród wszystkich powiatów. W rozpatrywanym okresie na terenie zdecydowanej większości powiatów zanotowano wzrost długości sieci wodociągowej.

Według danych z ankiet największy rozwój sieci wodociągowej w latach 2011-2012 zanotowano w gminach: Miasto Białystok – 59,62 km, Sidra – 32,30 km (powiat sokółski), Suwałki

(gmina) – 31,75km (powiat suwalski), Sejny (gmina) – 23,86 (powiat sejneński), Jedwabne – 22,25 km (powiat łomżyński) i Nowinka – 16,28 km (powiat augustowski).

Wykres 1. Długość sieci wodociągowej w km powstałej w powiatach w latach 2011-2012

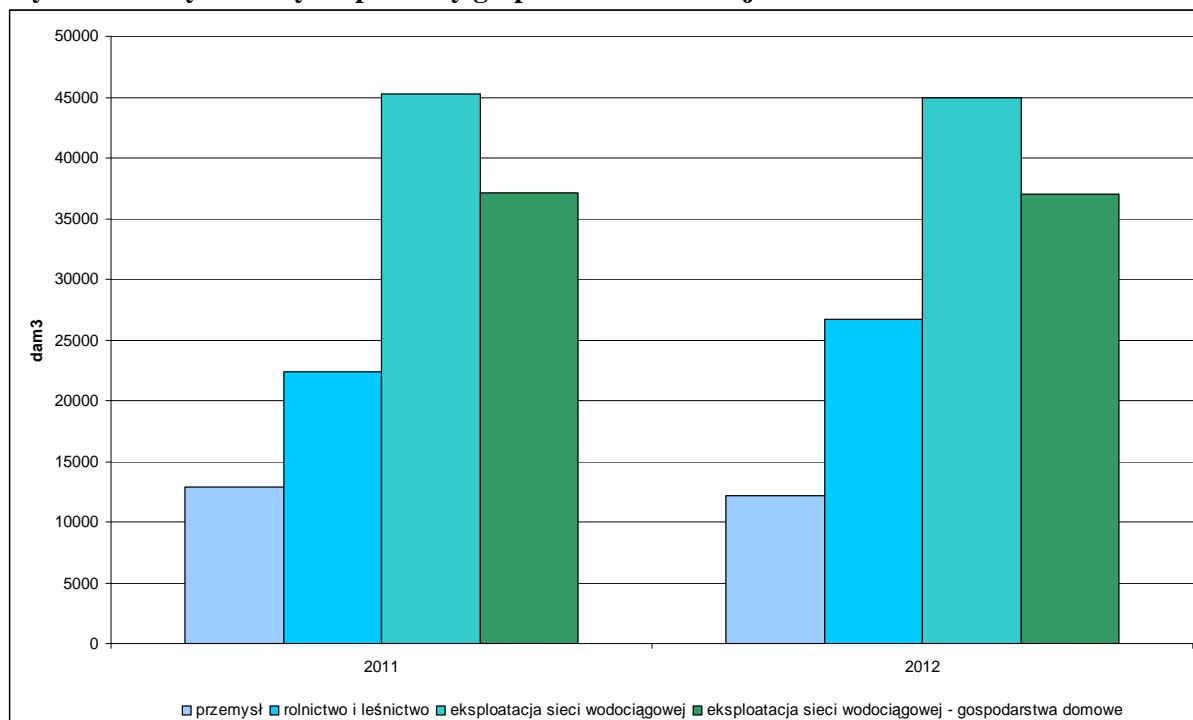
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na dzień 13.08.2013 r.

Ponadto w ramach realizacji celu krótkoterminowego W1. *Zapewnienie dobrej jakości wody pitnej* w 2011 r. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku, w związku z zapisami *Programu Monitoringu Środowiska Województwa Podlaskiego*, przeprowadził badania jakości wody, z ujęcia wód powierzchniowych, zlokalizowanego na rzece Supraśl w punkcie pomiarowo-kontrolnym w Nowodworcach. Wyniki badań wskazały na pogorszenie jakości wody w stosunku do roku 2010 (poza kategorią A3). Przyczyną takiej klasyfikacji były przekroczone wartości wskaźników $ChZT_{Cr}$ oraz ogólnego węgla organicznego. Wysokie stężenie tych substancji może być związane z obecnością materii organicznej, której źródłem jest podłoże bagienne – torfowe zlewni Supraśli w rejonie Michałowo – Gródek.

W ramach realizacji celu W2. *Racjonalizacja gospodarowania zasobami wód*, w latach 2011-2012, podejmowano szereg działań zmierzających do minimalizacji strat wody na przesyle, poprzez monitoring sieci wodociągowej. Działania w tym zakresie stanowią obowiązki odpowiednich jednostek i realizowane są w ramach bieżącej działalności m.in. spółek wodociągowych. Ograniczenie strat wody potwierdzają dane GUS, według których zużycie wody na potrzeby eksploatacji sieci wodociągowej w 2012 r. spadło w stosunku do roku 2010, przy jednoczesnym spadku zużycia wody

na potrzeby gospodarstw domowych. W 2012 r. zanotowano nieznaczny wzrost zużycia wody na potrzeby rolnictwa i leśnictwa.

Wykres 2. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2011 r. i 2012 r.

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (stan na 13.08.2013 r.).

W ramach zakładanej *Poprawy jakości wód powierzchniowych i podziemnych (W3.)* w latach 2011-2012 podejmowano działania zmierzające do rozbudowy istniejącej sieci kanalizacyjnej. Według danych GUS na koniec 2012 r. długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosiła ponad 3 047 km, przy ponad 81 tys. połączeń do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Liczba ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej na terenie województwa podlaskiego wzrosła w 2011 r. w stosunku do poprzedniego o 9 726 osób (brak danych za rok 2012).

Tabela 7. Sieć kanalizacyjna na terenie województwa podlaskiego

L.p.	Sieć kanalizacyjna na terenie województwa podlaskiego w latach		
	2010	2011	2012
1	długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]		
	2 556,9	2 857,7	3 047,3
2	długość czynnej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie bądź administracji gminy [km]		
	981,9	1 062,6	1 079,7
3	długość czynnej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie bądź administracji gminy eksploatowanej przez jednostki gospodarki komunalnej [km]		
	673,8	700,8	680,4
4	połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]		
	74 479,0	78 453,0	81 350

L.p.	Sieć kanalizacyjna na terenie województwa podlaskiego w latach		
	2010	2011	2012
5	ścieki odprowadzone [dam ³]		
	33 548,0	33 381,0	-
6	ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w miastach [osoba]		
	643 397,0	648 344,0	-
7	ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej [osoba]		
	722 568,0	732 294,0	-

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (stan na 13.08.2013 r.).

Według danych GUS na terenie województwa podlaskiego wybudowano 490,4 km sieci kanalizacji sanitarnej z czego w 2011 r. 300,8 km, a w 2012 r. – 189,6 km. Ponadto według danych z ankiet, sprawozdania z KPOŚK za rok 2011 oraz informacji z WFOŚiGW w Białymstoku, w analogicznym okresie, wybudowano łącznie 106,59 km sieci kanalizacji deszczowej.

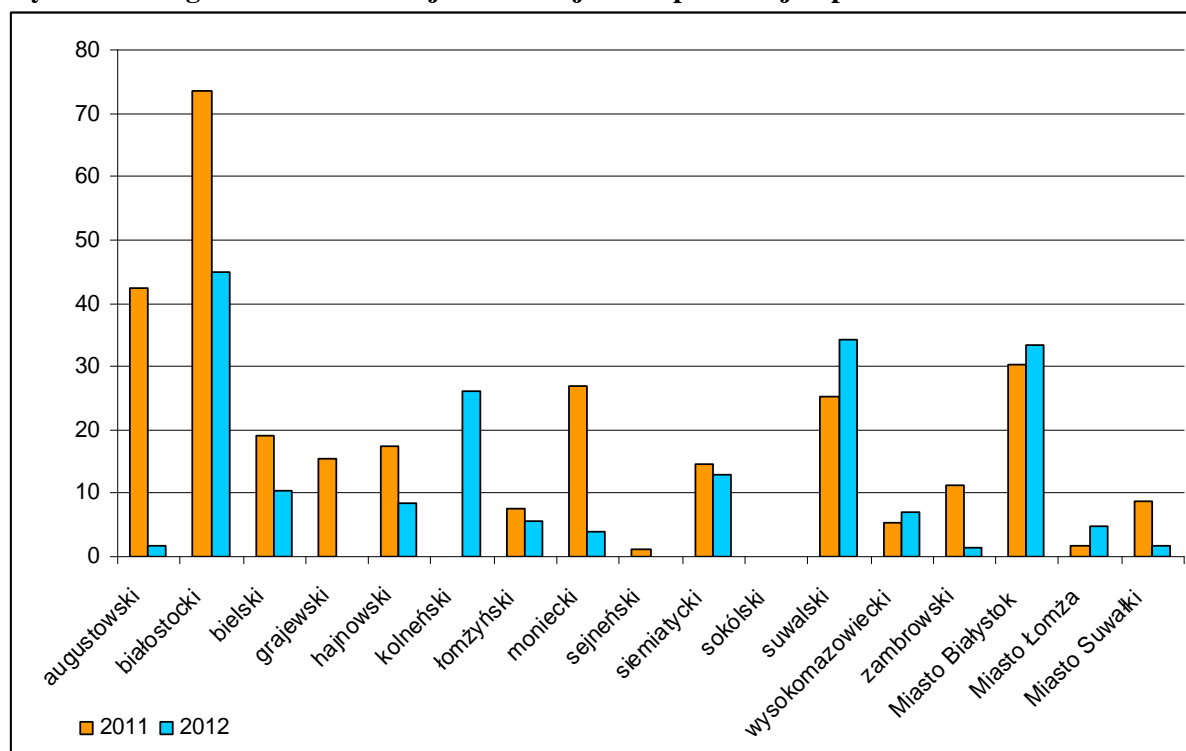
Tabela 8. Długość sieci kanalizacyjnej wybudowanej w latach 2011-2012

Powiat	Kanalizacja sanitarna [km]*		Kanalizacja deszczowa [km]**	
	2011	2012	2011	2012
augustowski	42,5	1,7	2,10	0,60
białostocki	73,6	45,0	1,28	3,26
bielski	19,0	10,4	1,72	2,59
grajewski	15,4	0,1	0,25	0,45
hajnowski	17,3	8,3	0,55	5,01
kolneński	0,0	26,1	0,00	0,14
łomżyński	7,7	5,6	6,24	0,00
moniecki	27,0	3,8	0,00	0,00
sejneński	1,0	0,0	0,00	0,00
siemiatycki	14,5	12,8	0,00	1,39
sokółski	0,0	-6,6***	0,50	0,51
suwalski	25,4	34,2	0,00	0,00
wysokomazowiecki	5,4	7,1	1,40	1,77
zambrowski	11,3	1,4	0,00	0,00
Miasto Białystok	30,4	33,4	40,62	26,31
Miasto Łomża	1,7	4,7	2,29	2,41
Miasto Suwałki	8,6	1,6	3,70	1,50
Łącznie na terenie województwa podlaskiego	300,8	189,6	60,65	45,94

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych* oraz z ankiet JST, Sprawozdania z KPOŚK za rok 2011 oraz Sprawozdań z działalności WFOŚiGW w 2011 r. i 2012 r.**

*** - na terenie powiatu sokólskiego długość sieci kanalizacji sanitarnej w 2012 roku wyniosła 159,2 km, w 2011 r. – 165,8 km, a w 2010 r. – 165,8 km, w związku z tym w uzyskano wartość (– 6,6 km).

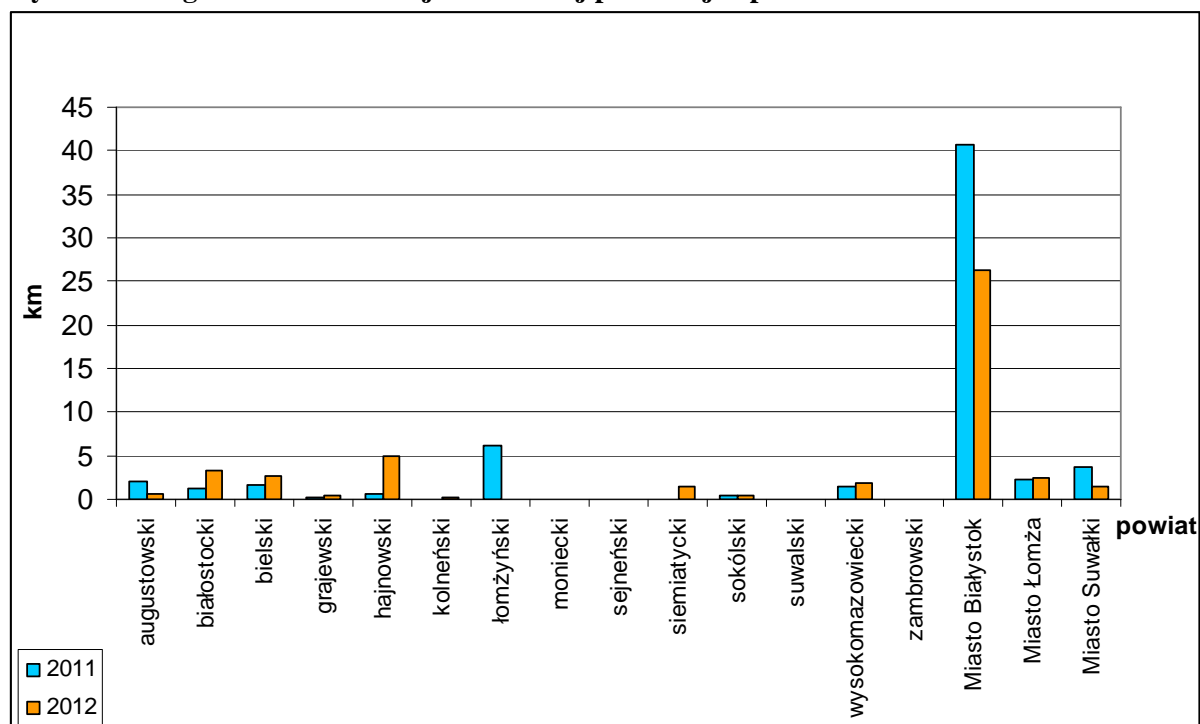
Wykres 3. Długość sieci kanalizacji sanitarnej w km powstałej w powiatach w latach 2011-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych (sta na dzień 13.08.2013 r.).

Wśród powiatów, w 2011 r. pod względem długości nowo wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej, wyróżnia się powiat białostocki ziemski, augustowski oraz Miasto Białystok. Natomiast w 2012 r. również powiat białostocki i Miasto Białystok oraz powiat suwalski. Jedynie w powiecie sokólskim nie podjęto działań w zakresie rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej. Indywidualnie, z wyjątkiem Miasta Białystok, najwięcej sieci kanalizacyjnej w latach 2011-2012 wybudowano w gminach: Turośń Kościelna – 21,67 km (powiat białostocki), Juchnowiec Kościelny – 17,55 km (powiat białostocki), Nowinka – 17,55 km (powiat augustowski), Białowieża – 15,16 km (powiat hajnowski) oraz Poświętne – 13,8 km (powiat białostocki).

Wykres 4. Długość sieci kanalizacji deszczowej powstałej w powiatach w latach 2011-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet JST.

W przypadku rozbudowy sieci kanalizacji deszczowej najdłuższe odcinki powstały w mieście Białystok – 66,93 km, co wynika głównie z realizacji inwestycji w zakresie rozbudowy dróg.

Na terenie województwa podlaskiego na koniec 2012 r. funkcjonowało 114 komunalnych i 28 przemysłowych oczyszczalni ścieków.

Tabela 9. Oczyszczalnie ścieków w województwie podlaskim, stan na koniec 2012 r.

Powiaty	Komunalne			Przemysłowe		
	mechaniczne	biologiczne	z podwyższonym usuwaniem biogenów	mechaniczne	biologiczne	z podwyższonym usuwaniem biogenów
augustowski	-	1	5	-	-	-
białostocki	-	15	2	-	1	-
bielski	-	7	2	1	1	-
grajewski	-	7	1	1	1	1
hajnowski	-	13	2	-	1	-
kolneński	-	4	1	-	1	-
łomżyński	1	3	1	-	3	1
moniecki	-	6	2	-	1	1
sejneński	-	1	1	-	1	-
siemiatycki	-	4	3	1	1	-
sokółski	-	10	1	-	1	-
suwalski	-	4	4	-	1	-
wysokomazowiecki	-	5	1	1	1	-
zambrowski	-	4	-	-	1	1
Miasto Białystok	-	-	1	3	-	-
Miasto Łomża	-	-	1	-	2	-

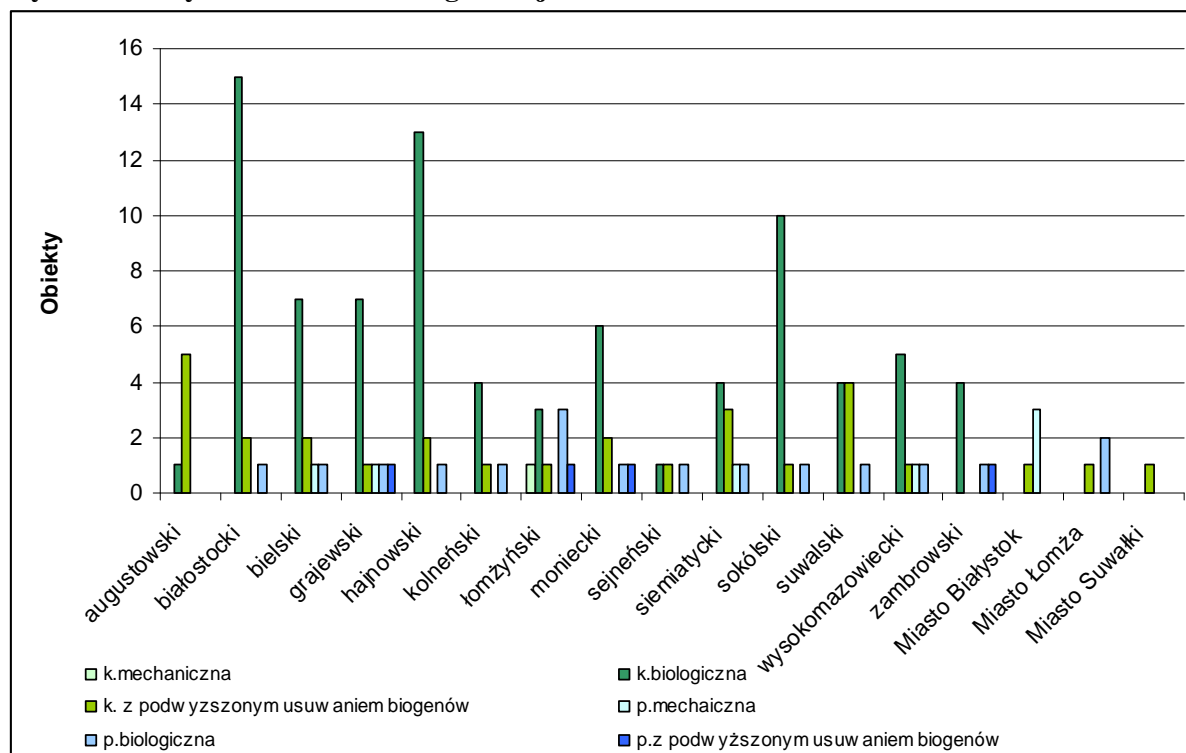
Powiaty	Komunalne			Przemysłowe		
	mechaniczne	biologiczne	z podwyższonym usuwaniem biogenów	mechaniczne	biologiczne	z podwyższonym usuwaniem biogenów
Miasto Suwałki	-	-	1	-	-	-
Łącznie na terenie województwa podlaskiego	1	84	29	7	17	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Lokalnych (stan na 12.08.2013 r.).

Najwięcej komunalnych oczyszczalni ścieków zlokalizowanych jest na terenie powiatu białostockiego – 17, hajnowskiego – 15 oraz sokólskiego -11. Natomiast najwięcej przemysłowych oczyszczalni ścieków znajduje się w powiecie: łomżyńskim – 4, grajewskim – 3 oraz Mieście Białystok – 3.

Poniżej przedstawiono liczbę przemysłowych i komunalnych oczyszczalni ścieków wg sposobu oczyszczania ścieków.

Wykres 5. Oczyszczalnie ścieków wg rodzaju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.(stan na 13.08.2013 r.).

Na terenie województwa dominują biologiczne oczyszczalnie ścieków komunalnych – 84, z czego najwięcej w powiatach: białostockim – 15, hajnowskim – 13 oraz sokólskim – 10. Należy zaznaczyć, że w każdym z powiatów województwa podlaskiego zlokalizowany jest przynajmniej jeden taki obiekt. Podobnie przedstawia się sytuacja w przypadku przemysłowych oczyszczalni, wśród których również dominuje biologiczny sposób oczyszczania ścieków. Łącznie na koniec 2012 r. na

terenie województwa podlaskiego zlokalizowanych było 17 takich obiektów, najwięcej w powiecie łomżyńskim – 3.

Poprawie jakości wód powierzchniowych i podziemnych służą działania związane z podniesieniem efektywności oczyszczania ścieków. W latach 2011-2012 zmodernizowano łącznie 16 oczyszczalni ścieków. Ponadto wybudowano 11 nowych oczyszczalni ścieków.

Tabela 10. Oczyszczalnie ścieków powstałe lub zmodernizowane w latach 2011-2012

Powiat	Nowopowstałe oczyszczalnie ścieków (komunalne, przemysłowe, przyzakładowe)		Zmodernizowane oczyszczalnie ścieków	
	2011	2012	2011	2012
augustowski	0	1	0	1
białostocki	0	0	0	1
bielski	5	0	1	1
grajewski	2	0	0	0
hajnowski	0	0	0	1
kolneński	0	0	0	1
łomżyński	0	0	1	1
moniecki	0	0	2	0
siemiatycki	2	0	0	0
sokółski	1	0	1	1
suwalski	0	0	0	1
Miasto Łomża	0	0	1*	1*
Miasto Suwałki	0	0	0	1
Łącznie na terenie województwa podlaskiego	10	1	6	10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet JST, sprawozdanie z KPOŚK za rok 2011 i 2012 oraz sprawozdania z działalności WFOŚiGW w latach 2011 i 2012.

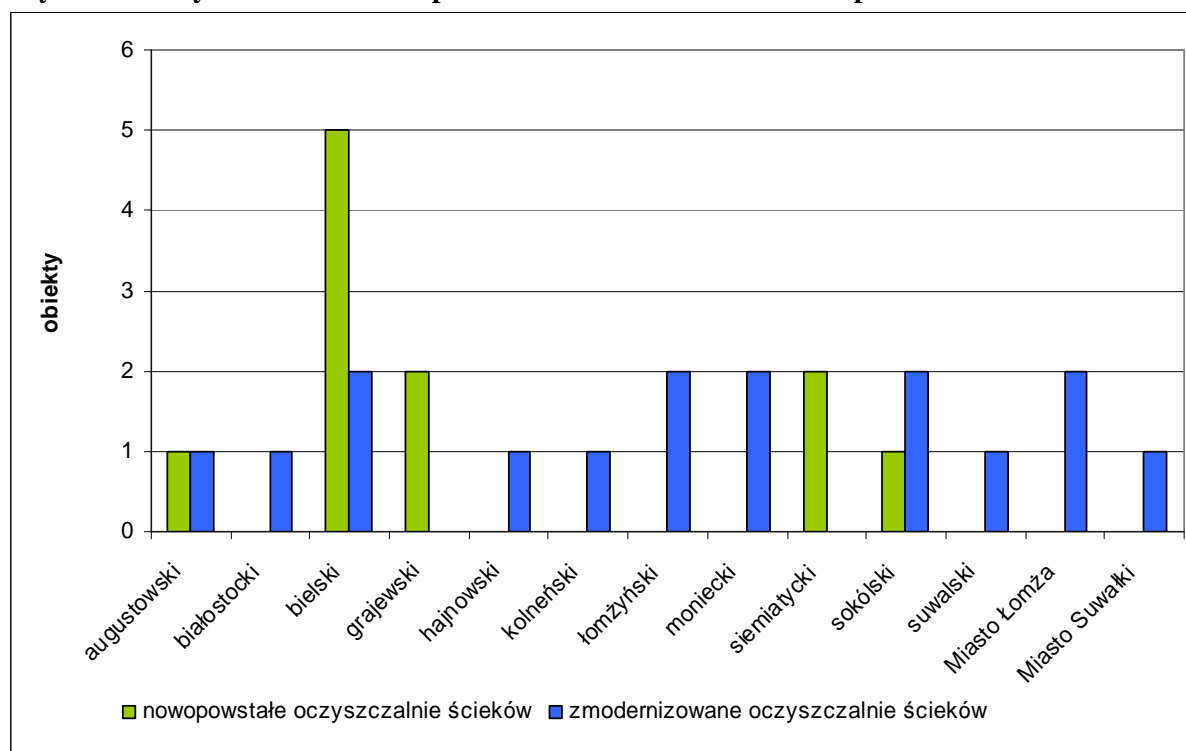
* -modernizacja dotyczy tego samego obiektu.

Zgodnie z danymi przekazanymi przez gminy w 2011 roku powstało 10 nowych oczyszczalni ścieków na terenie 4 powiatów:

- bielskiego - 5 obiektów w gminach: Brańsk – 3 ob. (Kiersnowo, Kiersnówek, Majorowizna), Orla – 1 ob. oraz Wyszki – 1 ob.;
- grajewskiego – 2 obiekty w gminie Radziłów (Klimaszewnica, Łoje Awissa);
- siemiatyckiego – 2 obiekty w gminach Mielnik – 1 ob. oraz Nurzec Stacja 1 ob. (oczyszczalnia przy Klasztorze Prawosławnym Św. pw. Marty i Marii na Św. Górze Grabarka);
- sokólskiego 1 obiekt w gminie Suchowola.

Natomiast w 2012 r. powstała 1 nowa oczyszczalnia ścieków w miejscowości Nowinka (gmina Nowinka, powiat augustowski).

Wykres 6. Oczyszczalnie ścieków powstałe lub zmodernizowane na przestrzeni lat 2011-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet JST, sprawozdanie z KPOŚK za rok 2011 i 2012 oraz sprawozdania z działalności WFOŚiGW w 2011 r. i 2012 r.

W 2011 r. zmodernizowano 6 oczyszczalni na terenie 5 powiatów:

- bielskiego – 1 w gminie Rudka;
- łomżyńskiego – 1 w gminie Jedwabne;
- monieckiego – 2 w gminach Jaświły i Goniądz;
- sokólskiego – 1 w gminie Sokółka;
- Miasta Łomża – 1 (była on modernizowana również w roku 2012);

W 2012 r. - 10 oczyszczalni ścieków komunalnych na terenie 10 powiatów:

- augustowskiego – 1 w gminie Sztabin;
- bielskiego – 1 w gminie Boćki;
- białostockiego – 1 w gminie Michałowo;
- hajnowskiego – 1 w gminie Dubicze Cerkiewne;
- kolneńskiego – 1 w gminie Grabowo;
- łomżyńskiego – 1 w gminie Łomża;
- sokólskiego – 1 w gminie Krynki;
- suwańskiego - 1 w gminie Raczki;
- Miasta Suwałki – 1;
- Miasta Łomża – 1 (modernizację prowadzono również w 2011 r.).

Ponadto na terenie województwa podlaskiego funkcjonuje 35 oczyszczalni ścieków komunalnych powyżej 2000 RLM, które zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych – aktualizacja 2010, powinny zostać zmodernizowane w celu wypełnienia Traktatu Akcesyjnego. 32 obiekty to zgodnie z Załącznikiem Nr 1 do KPOŚK – aktualizacja 2010, inwestycje priorytetowe, a 3 nie stanowią priorytetu. Należy jednak zaznaczyć, że wskazane w dokumencie oczyszczalnie ścieków komunalnych są systematycznie modernizowane.

W tabeli poniżej przedstawiono komunalne oczyszczalnie ścieków z terenu województwa podlaskiego umieszczone w KPOŚK – aktualizacja 2010.

Tabela 11. Komunalne oczyszczalnie ścieków – wymagające dostosowania do Traktatu Akcesyjnego wg KPOŚK – aktualizacja 2010

L.p.	Nazwa aglomeracji	Gminy w aglomeracji	Plan inwestycyjny w latach 2013-2015	Faktyczny termin zakończenia planowanych inwestycji
1	Białystok	Białystok, Choroszcz, Juchnowiec Kościelny, Wasilków, Supraśl, Dobrzyniewo Duże, Zabłudów	RM	2016
2	Suwałki	Miasto Suwałki _ część gminy Suwałki	MO	2014
3	Łomża	Miasto Łomża, Gmina Łomża, Piątnica	MO	2014
4	Siemiatycze	Miasto Siemiatycze	MO	2014
5	Dąbrowa Białostocka	Dąbrowa Białostocka	MO	2013
6	Augustów	Augustów	-	-
7	Hajnówka	Gmina Miejska Hajnówka, Gmina Wiejska Hajnówka	RM	2014
8	Łapy	Łapy, Poświętne, Wyszki, Suraz	-	-
9	Zambrów	Miasto i Gmina Zambrów	MO	2015
10	Bielsk Podlaski	Miasto i Gmina Bielsk Podlaski	MO	2015
11	Grajewo	Miasto i Gmina Grajewo	-	-
12	Sokółka	Miasto i Gmina Sokółka	-	-
13	Mońki	Miasto Mońki	-	-
14	Czarna Białostocka	Czarna Białostocka	BN	2015
15	Kolno	Kolno	-	-
16	Wysokie Mazowieckie	Wysokie Mazowieckie	RM	2013
17	Filipów	Filipów	BN	2015
18	Miasto Sejny	Gmina i Miasto Sejny	-	-
19	Białowieża	Białowieża	-	-
20	Ciechanowiec	Ciechanowiec	RM	2013
21	Krypno	Krypno	BN	2013
22	Narewka	Narewka	-	-
23	Brańsk	Brańsk	-	-
24	Szczuczyn	Szczuczyn	-	-

L.p.	Nazwa aglomeracji	Gminy w aglomeracji	Plan inwestycyjny w latach 2013-2015	Faktyczny termin zakończenia planowanych inwestycji
25	Stawiski	Stawiski	MO	2015
26	Knyszyn	Knyszyn	MO	-
27	Czeremcha	Czeremcha		
28	Lipsk	Lipsk	-	-
29	Łuka	Narewka	-	-
30	Rajgród	Rajgród	-	-
31	Szepietowo	Miast i Gmina Szepietowo	RM	2013
32	Tykocin	Miasto Tykocin	-	-
33	Drohiczyn	Drohiczyn	MO	2013
34	Mielnik	Mielnik	-	-
35	Choroszcz	Choroszcz	-	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania z KPOŚK w 2011 r. i 2012 r.

Objaśnienia: BN - budowa nowej oczyszczalni, M – istniejąca oczyszczalnia ścieków spełnia wymagania ze względu na przepustowość, lecz wymaga modernizacji ze względu na jakość odprowadzanych ścieków; MO – istniejąca oczyszczalnia ścieków spełnia wymagania ze względu na przepustowość, lecz wymaga modernizacji gospodarki osadowej; RM – istniejąca oczyszczalnia ścieków wymaga rozbudowy ze względu na przepustowość wraz z jednoczesną modernizacją lub rozbudową części osadowej.

Najwięcej oczyszczalni ścieków na terenie województwa podlaskiego, w celu wypełnienia Traktatu Akcesyjnego, wymaga modernizacji gospodarki osadowej – 9 obiektów

Tabela 12. Ładunki zanieczyszczeń w ściekach komunalnych po oczyszczeniu

Ładunki zanieczyszczeń w ściekach komunalnych po oczyszczeniu		
kg/rok		
2010	2011	2012
BZT5		
258445	223306	211683
ChZT		
2385286	2164012	2031877
zawiesina ogólna		
354118	311076	302690
azot ogólny		
455572	449866	378572
fosfor ogólny		
23824	26404	23089

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (stan na 13.08.2013 r.).

Według danych GUS w 2012 r. ładunki zanieczyszczeń w ściekach komunalnych po oczyszczeniu uległy obniżeniu w stosunku do roku 2010, co świadczy o wzroście efektywności oczyszczalni ścieków.

Na obszarach o rozproszonej zabudowie, gdzie budowa zbiorczej kanalizacji sanitarnej i odprowadzanie ścieków do komunalnych oczyszczalni ścieków jest utrudnione, podjęto działania w zakresie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków. W analizowanym okresie na terenie województwa wybudowano łącznie 3 021 przydomowych oczyszczalni ścieków.

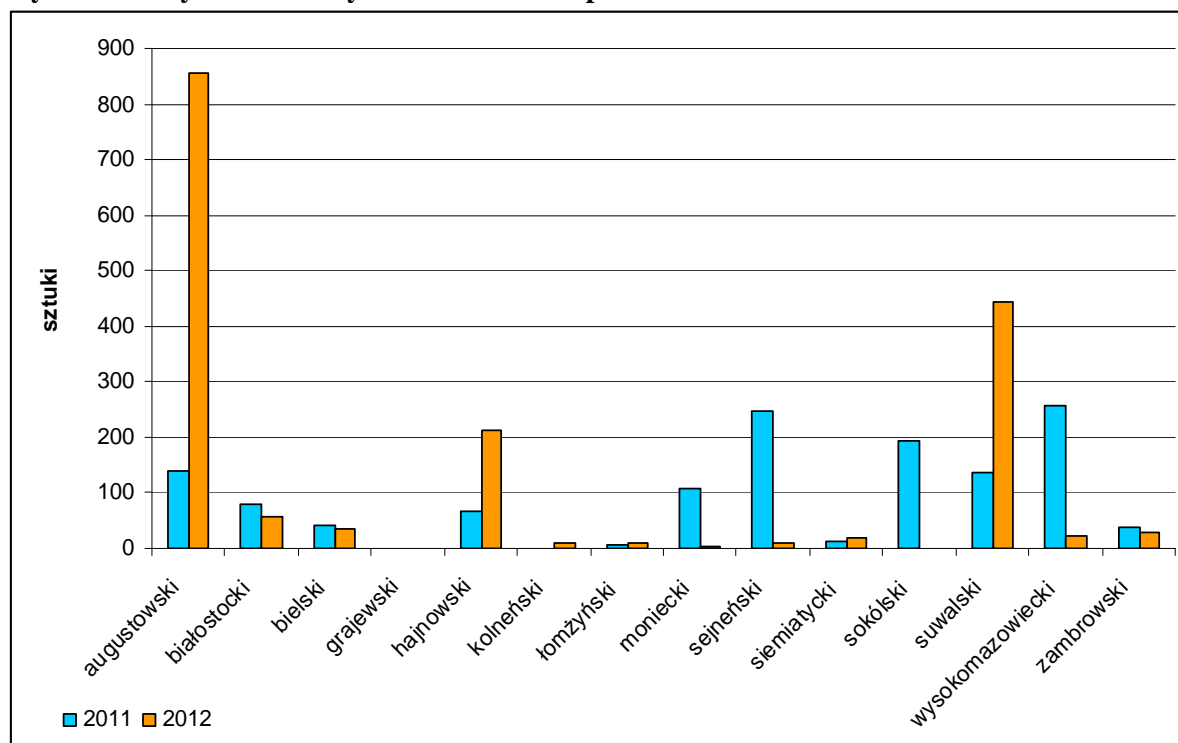
Tabela 13. Przydomowe oczyszczalnie ścieków powstałe w latach 2011-2012

Powiat	Przydomowe oczyszczalnie ścieków [szt.]		
	2011	2012	Łącznie w latach 2011-2012
augustowski	138	856	994
białostocki	78	56	134
bielski	42	36	78
grajewski	0	0	0
hajnowski	66	212	278
kolneński	0	8	8
łomżyński	7	11	18
moniecki	109	2	111
sejneński	246	8	254
siemiatycki	13	18	31
sokółski	193	0	193
suwalski	135	443	578
wysokomazowiecki	256	22	278
zambrowski	38	28	66
Łącznie na terenie województwa podlaskiego	1321	1700	3021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet JST oraz sprawozdań z działalności WFOŚiGW w 2011 r. i 2012 r.

Najwięcej przydomowych oczyszczalni ścieków powstało na terenie gmin należących do czterech powiatów: augustowskiego – 994 sztuki, suwalskiego – 578 sztuk, wysokomazowieckiego i hajnowskiego (w każdym po 278 sztuk).

Wykres 7. Przydomowe oczyszczalnie ścieków powstałe w latach 2011-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet JST oraz sprawozdań z działalności WFOŚiGW w 2011 r. i 2012 r.

Indywidualnie najczęściej przydomowych oczyszczalni ścieków powstało na terenie gmin:

- Płaska – 430 sztuk (pow. augustowski);
- Nowinka – 278 sztuk (pow. augustowski);
- Augustów – 245 sztuk (pow. augustowski);
- Wysokie Mazowieckie – 212 sztuk. (pow. wysokomazowiecki);
- Giby – 204 sztuki (pow. sejneński);
- Dąbrowa Białostocka – 180 sztuk (pow. sokólski);
- Jeleniewo – 178 sztuk (pow. suwalski).

W ramach realizacji celów krótkoterminowych W4. *Zwiększanie retencji w zlewniach oraz zapobieganie suszy i skutkom wezbrań powodziowych* oraz W5. *Odtworzenie ciągłości ekologicznej i renaturalizacji rzek*, w analizowanym okresie, podjęto działania w zakresie budowy i modernizacji urządzeń melioracji wodnej oraz budowy zbiorników retencyjnych.

W ramach zadań administracji rządowej, Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku, w latach 2011-2012, zrealizował m.in.:

- ✓ melioracje użytków rolnych: Lipówka, Draństwo III, Skazdub Stary I, Nowa Wieś, Kroszówka,
- ✓ odbudowę jazu na rzece Turoślanka,
- ✓ odbudowę jazu – Kanał Kuwaski
- ✓ budowlę piętrząco - przejazdowa na rzece Skroda,
- ✓ odbudowę urządzeń melioracji podstawowych na rzece Kukawka,
- ✓ przebudowę pompowni Bachury i Babia Góra wraz przebudową obiektów współpracujących zbiornika wodnego Siemianówka,
- ✓ odbudowę grobli na rzece Supraśl,
- ✓ przebudowę koryta i budowli piętrzących: rzeka Liza, Awissa,
- ✓ jaz z mostem i kładką – Kanał Rudzki,
- ✓ przebudowę grobli oporowej Jeziora Rajgrodzkiego w m. Tama,
- ✓ zbiornik małej retencji wodnej – gmina Czyżew Osada,
- ✓ odbudowę zbiornika małej retencji wodnej – Bobra Wielka¹.

¹ *Sprawozdanie z wykonania budżetu województwa podlaskiego za 2011 rok*, przyjęte Uchwałą Nr 88/1159/2012 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 27 marca 2012 r., *Sprawozdanie z wykonania budżetu województwa podlaskiego za 2012 rok*, przyjęte Uchwałą Nr 151/2181/2013 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 26 marca 2013 r.

Tabela 14. Realizacja zadań konserwacyjnych w latach 2011-2012

Lp.	Wyszczególnienie	Jednostka	Uzyskane efekty W latach	
			2011	2012
1	Utrzymanie rzek, cieków i kanałów,	km	1981	2679
	w tym:			
	- konserwacja bieżąca rzek i kanałów	km	1946	2850
	- konserwacja gruntowna	km	613	404
2	- remont budowli	szt.		46
	Konserwacja rzek nieuregulowanych	km	41	51
3	Utrzymanie wałów przeciwpowodziowych	km	24	24,14
4	Eksploracja budowli piętrzących, w tym:	szt.	558	607
	- na rzekach uregulowanych	km	554	602
	- na rzekach nieuregulowanych	km	4	5
5	Utrzymanie w sprawności technicznej urządzeń zbiornika Siemianówka, w tym „Małej Elektrowni Wodnej” z dwoma hydroturbogeneratorami			
	- o łącznej mocy	kW	165	165
	- o długości linii energetycznych	km	37,02	37,02
6	Eksploracja stacji pomp,	szt.	14	14
	w tym na zbiorniku Siemianówka	szt.	5	5

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetu Województwa Podlaskiego w 2011 i 2012 r.

W ramach zadań konserwacyjnych w okresie 2011-2012 prowadzone były prace związane z konserwacją bieżącą rzek i kanałów, konserwacją gruntowną oraz remontami budowli na rzekach, ciekach i kanałach. Konserwacji poddawano również rzeki nieuregulowane. Podejmowano działania związane z utrzymaniem wałów przeciwpowodziowych oraz budowli piętrzących.

W 2011 r. konserwacją objęto wody wymagające pilnej interwencji. Konserwację bieżącą wykonano na odcinkach, gdzie występowały znaczne ograniczenia przepływów. Podjęto działania w celu konserwacji zbiornika wodnego Siemianówka, jazów narwiańskich, pompowni oraz węzła rajgrodzkiego.

W 2012 r. wykonano niezbędne prace utrzymaniowe na wodach istotnych dla rolnictwa oraz urządzeniach melioracji wodnej podstawowej. Na części wód przeprowadzono dwukrotną konserwację bieżącą, polegającą na wykoszeniu roślinności i gęstych zakrzaczeń porastających skarpy cieków. Powyższe działania miały na celu przywrócenie odpowiednich parametrów technicznych koryt cieków oraz ograniczenie ryzyka wystąpienia podtopień na gruntach przyległych do koryt. W ramach utrzymania wałów przeciwpowodziowych i grobli dokonano wykoszenia roślinności z koron i skarp, cięć i karczowania krzaków u podstawy wału (Sulin, Jednaczewo, grobla w Tamie) oraz dokonano napraw skarp uszkodzonych przez bobry (Kleszcz-Giełczyn, grobla w Tamie). Konserwacją objęto również zbiornik Siemianówka.

Zadania planowane do wykonania w ramach utrzymania wód i urządzeń melioracji wodnych nie zostały wykonane w 100%. Przyczyną takiego stanu, zarówno w 2011, jak również

2012 r. były trudności w uzyskaniu decyzji „środowiskowych” dla przedsięwzięć zlokalizowanych na obszarach Natura 2000, kwestie finansowe, długotrwałe procedury przetargowe, czy też niekorzystne warunki atmosferyczne uniemożliwiające prowadzenie robót.

Według danych z ankiet w 2011 r. na terenie województwa podlaskiego wybudowano lub zmodernizowano 14 urządzeń melioracji wodnych oraz wybudowano 6 zbiorników retencyjnych, natomiast w 2012 r. odpowiednio: 7 i 5.

Tabela 15. Urządzenia melioracji wodnej i zbiorniki retencyjne wybudowane lub zmodernizowane w latach 2011-2012

Powiat	Urządzenia melioracji wodnej (budowa i modernizowane)		Zbiorniki retencyjne (nowe)	
	2011	2012	2011	2012
augustowski	1	1	0	0
kolneński	0	0	1	0
łomżyński	0	0	0	2
moniecki	2	0	0	0
sokółski	0	0	4	3
suwalski	1	0	0	0
wysokomazowiecki	0	4	0	0
Miasto Białystok	10	1	1	0
Miasto Łomża	0	1	0	0
Łącznie na terenie województwa podlaskiego	14	7	6	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet JST.

4.3. Ochrona przyrody i krajobrazu

Województwo podlaskie należy do regionów o wysokich walorach przyrodniczych. Na przestrzeni lat 2011-2012 zanotowano wzrost powierzchni obszarów chronionych, a w tym np.: parków narodowych – 98,3 ha, rezerwatów przyrody – 223,6 ha i użytków ekologicznych – 76 ha.

Tabela 16. Powierzchnia obszarów chronionych województwa podlaskiego

Lp.	Obszary chronione na terenie województwa podlaskiego w latach [ha]		
	2010	2011	2012
1	ogółem		
	645 561,4	645 634,4	645 990,7
2	parki narodowe		
	92 071,6	92 143,9	92 169,9
3	rezerваты przyrody		
	23 531,9	23 531,9	23 755,5
4	parki krajobrazowe razem		
	88 084,5	88 084,5	88 084,5
5	rezerваты i pozostałe formy ochrony przyrody w parkach krajobrazowych		
	4 552,6	4 552,6	4 552,6
6	obszary chronionego krajobrazu razem		
	462 717,3	462 715,3	462 715,3
7	rezerваты i pozostałe formy ochrony przyrody na obszarach chronionego krajobrazu		

Lp.	Obszary chronione na terenie województwa podlaskiego w latach [ha]		
	2010	2011	2012
	18 544,2	18 544,1	18 505,9
8	użytki ekologiczne		
	2 108,4	2 110,7	2 184,4
9	stanowiska dokumentacyjne		
	0,2	0,5	0,5
10	zespoły przyrodniczo-krajobrazowe		
	144,3	144,3	139,1

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (stan na 10.07.2013 r.).

Według danych z ankiet w okresie 2011-2012 powołano łącznie 9 nowych form ochrony przyrody, z czego w 2011 r. - 7, a w 2012 r. - 2. Nowe obiekty powołano w gminach:

➤ w 2011 r.:

- ✓ Miasto Augustów: pomnik przyrody – sosna pospolita pn. „Koropinia” (zlokalizowany na działce Skarbu Państwa nr 24/4), powołany uchwałą Nr V/31/11 Rady Miejskiej w Augustowie z dnia 28.04.2011 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2011 poz. 1618),
- ✓ Miasto Bielsk Podlaski: pomnik przyrody – brzoza brodawkowata (zlokalizowany na działce należącej do miasta nr 377), powołany uchwałą Nr III/11/10 Rady Miasta Bielsk Podlaski z dnia 28.12.2010 r. (uchwała weszła w życie 09.02.2011 r.) (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2011 poz.306),
- ✓ Gmina Bielsk Podlaski: pomnik przyrody – dąb szypułkowy, (zlokalizowany na działce Pana Stanisława Kowerdeja w m. Łubin Rudnoły nr 56), powołany uchwałą Nr IX/51/2011 Rady Gminy Bielsk Podlaski z dnia 31.08.2011 (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2011 poz. 2714),
- ✓ Miasto Kolno: pomnik przyrody – „Dąb Wolności” (zlokalizowany na działce Skarbu Państwa nr 1415/20), powołany uchwałą Nr VIII/46/11 Rady Miasta Kolno z dnia 30.08.2011 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2011 poz. 2666),
- ✓ Gmina Giby: 2 pomniki przyrody: pn. „Dębowe wzgórza” – 13 dębów szypułkowych (zlokalizowany na działce prywatnej nr 408) powołany uchwałą Nr III/21/11 Rady Gminy Giby z 17.01.2011 (Dz. U. Woj. Podl. z 2011 poz. 636) oraz grupa drzew – dwie lipy drobnolistne (zlokalizowane na działce prywatnej nr 58) powołany uchwałą Nr III/21/11 Rady Gminy Giby z 17.01.2011 (Dz. U. Woj. Podl. z 2011 poz. 636),
- ✓ Gmina Krasnopol: pomnik przyrody - lipa (zlokalizowana na działce Pana Ernesta Januszanista w m. Romanowce nr 399) powołany uchwałą Nr VIII/53/2011 Rady Gminy Krasnopol z dnia 31.08.2011 (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2011 poz. 2760).

➤ w 2012 r.:

- ✓ Miasto Augustów: pomnik przyrody – sosna pospolita pn. „Korona” (zlokalizowany na działce Parafii Rzymsko – Katolickiej p.w. Najświętszego Serca Jezusowego w Augustowie nr 48) powołany uchwałą Nr XVIII/135/12 Rady Miasta Augustów z 30.10.2012 (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2012 poz. 3433),
- ✓ Gmina Szudziałowo: pomnik przyrody – dąb szypułkowy (zlokalizowany na działce prywatnej w m. Horczaki nr 127/2) powołany uchwałą Nr XIV/94/2012 Rady Gminy Szudziałowo z dnia 29.03.2012 (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2012 poz. 1166).

Tabela 17. Liczba nowych form ochrony przyrody, powstałych w latach 2011-2012

Powiat	Nowe formy ochrony przyrody	
	2011	2012
augustowski	1	1
bielski	2	0
kolneński	1	0
sejneński	3	0
sokółski	0	1
Łącznie na terenie województwa podlaskiego	7	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet JST.

Wśród priorytetowych celów operacyjnych ochrony przyrody i krajobrazu, wskazanych w *Programie Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014* są: OP1. *Pogłębianie i udostępnianie wiedzy o zasobach przyrodniczych województwa*, OP2. *Stworzenie instytucjonalnych i prawnych warunków i narzędzi dla ochrony przyrody*, OP3. *Zachowanie lub odtworzenie właściwej struktury i stanu ekosystemów i siedlisk oraz* OP4. *Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej na obszarach wiejskich*. W ramach realizacji powyższych celów w okresie 2011-2012 Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku zaopiniowała 226 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego pod względem wpływu na ochronę środowiska, z czego w 2011 r. – 139, a w 2012 r. – 87².

Ponadto w okresie objętym niniejszym *Raportem* opracowywane były plany zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 (PZO). Dotychczas tego rodzaju dokumenty ustanowiono dla 4 obszarów Natura 2000.

² Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku, pismo z dn. 7 czerwca 2013 r., znak: WSI.403.62.2013.jb.

Tabela 18. Obszary Natura 2000 na terenie województwa podlaskiego posiadające ustanowione plany zadań ochronnych

Lp.	Obszar Natura 2000	Dokument ustanawiający plan zadań ochronnych
1	SOO Murawy na Haćkach	Zarządzenie Nr 1/2013 z dnia 11.01.2013 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2013 r., poz. 416)
2	OSO Dolina Górnego Nurca	Zarządzenie Nr 14/2013 z dnia 9 maja 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2013 r., poz. 2146)
3	SOO Ostoja w Dolinie Górnego Nurca	Zarządzenie Nr 15/2013 z dnia 9 maja 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2013 r., poz. 2147)
4	OSO Przełomowa Dolina Narwi	Na mocy uchwały nr III/20/11 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 10 stycznia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2011 r., Nr 23, poz. 334) ustanowiono plan ochrony dla Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi, który zawiera zakres planu zadań ochronnych; Park w 96,8% pokrywa się z obszarem Przełomowa Dolina Narwi;

Źródło: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku, pismo z dn. 7 czerwca 2013 r., op. cit.

W latach 2011-2012 na terenie województwa podlaskiego przystąpiono do opracowania łącznie 23 PZO. W tym okresie zakończono prace nad planami dla 13 obszarów Natura 2000. Na potrzeby opracowania PZO inwentaryzowane były zasoby przyrodnicze w obrębie poszczególnych obszarów Natura 2000.

Tabela 19. Plany zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 w latach 2011-2012

Lp.	Nazwa obszaru Natura 2000	Organ opracowujący PZO	2011 rok		2012 rok	
			Przystąpiono do opracowania	Zakończono opracowywanie	Przystąpiono do opracowania	Zakończono opracowywanie
1	OSO Dolina Górnej Narwi	RDOŚ Białystok	+	+		
2	SOO Ostoja w Dolinie Górnej Narwi	RDOŚ Białystok	+	+		
3	SOO Schrony Brzeskiego Rejonu Umocnionego	RDOŚ Białystok	+	+		
4	SOO Ostoja Suwalska	RDOŚ Białystok	+	+		
5	SOO Jeleniewo	RDOŚ Białystok	+	+		
6	OSO Puszcza Augustowska	Wigierski Park Narodowy	+			+
7	SOO Ostoja Wigierska	Wigierski Park Narodowy	+			
8	SOO Dolina Biebrzy	Biebrzański Park Narodowy	+			
9	OSO Ostoja Biebrzańska	Biebrzański Park Narodowy	+			
10	OSO Bagienna Dolina Narwi	Narwiański Park Narodowy	+			
11	SOO Narwiańskie Bagna	Narwiański Park Narodowy	+			
12	SOO i OSO Puszcza Białowieska	Białowieski Park Narodowy	+	+		
13	OSO Bagno Wizna	RDOŚ Białystok			+	+
14	SOO Pojezierze Sejneńskie	RDOŚ Białystok			+	+
15	OSO Dolina Górnego Nurca	RDOŚ Białystok			+	+
16	SOO Ostoja w Dolinie Górnego Nurca	RDOŚ Białystok			+	+

Lp.	Nazwa obszaru Natura 2000	Organ opracowujący PZO	2011 rok		2012 rok	
			Przystąpiono do opracowania	Zakończono opracowywanie	Przystąpiono do opracowania	Zakończono opracowywanie
17	SOO Dolina Górnej Rospudy	RDOŚ Białystok			+	+
18	SOO Ostoja Narwiańska	RDOŚ Białystok			+	+
19	SOO Ostoja Augustowska	RDOŚ Białystok			+	
20	OSO Dolina Dolnej Narwi	RDOŚ Warszawa we współpracy z RDOŚ Białystok			+	
21	OSO Dolina Dolnego Bugu	RDOŚ Warszawa we współpracy z RDOŚ Białystok i RDOŚ Lublin			+	
22	SOO Ostoja Nadbużańska	RDOŚ Warszawa we współpracy z RDOŚ Białystok i RDOŚ Lublin			+	
23	OSO Puszcza Piska	RDOŚ Olsztyn we współpracy z RDOŚ Białystok			+	
Łącznie			12	6	11	7

Źródło: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku, pismo z dn. 7 czerwca 2013 r., op. cit.

Dla obszarów SOO Ostoja Wigierska oraz OSO Bagienna Dolina Narwi podjęto działania zmierzające do opracowania planów ochrony. Będą to pierwsze obszary Natura 2000 na terenie województwa posiadające plan ochrony.

Ponadto na terenie województwa podlaskiego realizowane były działania w zakresie czynnej ochrony zagrożonych gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk oraz urządzaniem terenów zieleni, a w tym m.in.:

- ✓ aktywna ochrona populacji i siedliska orlika grubodziobego oraz opracowanie Krajowego Planu Ochrony. Aktywna Ochrona Lęgowisk;
- ✓ czynna ochrona płazów w Parku Krajobrazowym Puszczy Knyszyńskiej;
- ✓ hodowla restytucyjna żubrów w Puszczy Białowieskiej;
- ✓ ochrona żubra w Puszczy Knyszyńskiej;
- ✓ ochrona siedlisk i ostoi bobra europejskiego;
- ✓ ochrona obszarów Natura 2000 przy zastosowaniu narzędzi GIS;
- ✓ zagospodarowanie roślinnością terenu parafii pw. NNMP w Gródku³;
- ✓ reintrodukcja formy nadrzewnej sokoła wędrownego w Puszczy Knyszyńskiej⁴.

W latach 2011-2012 w ramach realizacji celu operacyjnego OP4. *Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej na obszarach wiejskich* Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego

³ Sprawozdanie z działalności za 2011 r., WFOŚiGW w Białymstoku, Białystok 2012.

⁴ Sprawozdanie z działalności za 2012 r., WFOŚiGW w Białymstoku, Białystok 2013.

w Szepietowie systematycznie prowadził szkolenia w zakresie wdrażania programów rolnośrodowiskowych oraz rolnictwa ekologicznego. Więcej informacji na ten temat znajduje się w rozdziale 4.9. Gleby i ich zanieczyszczenie.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa realizując założenia *Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013* świadczyła usługi doradcze (Działanie 114), z których w latach 2011-2012 skorzystało odpowiednio: 1 104⁵ i 2 865 rolników⁶.

4.4. Ochrona przed hałasem

Hałas komunikacyjny

Na terenie województwa podlaskiego najistotniejszym i najpowszechniejszym źródłem hałasu jest transport drogowy.

W 2011 r. WIOŚ w Białymstoku przeprowadził badania hałasu komunikacyjnego w 10 miejscowościach województwa. W Siemiatyczach, Sokółce i Rajgrodzie wyznaczono poziomy długookresowe, które są podstawą prowadzenia długookresowej polityki w zakresie ochrony przed hałasem, natomiast w pozostałych wykonano pomiary krótkoterminowe (Bakałarzewo, Miastkowo, Krasnopol, Michałowo, Nowogród, Jedwabne, Szepietowo). W Sokółce i Siemiatyczach punkty pomiarowe zlokalizowano odpowiednio przy drodze krajowej Nr 19 i Nr 61. (Tym samym został zrealizowany cel krótkoterminowy H1. *Rozpoznanie i ocena stopnia narażenia mieszkańców województwa na ponadnormatywny hałas*).

We wszystkich punktach uzyskane wartości poziomów długookresowych i krótkoterminowych przekroczyły poziomy dopuszczalne hałasu.

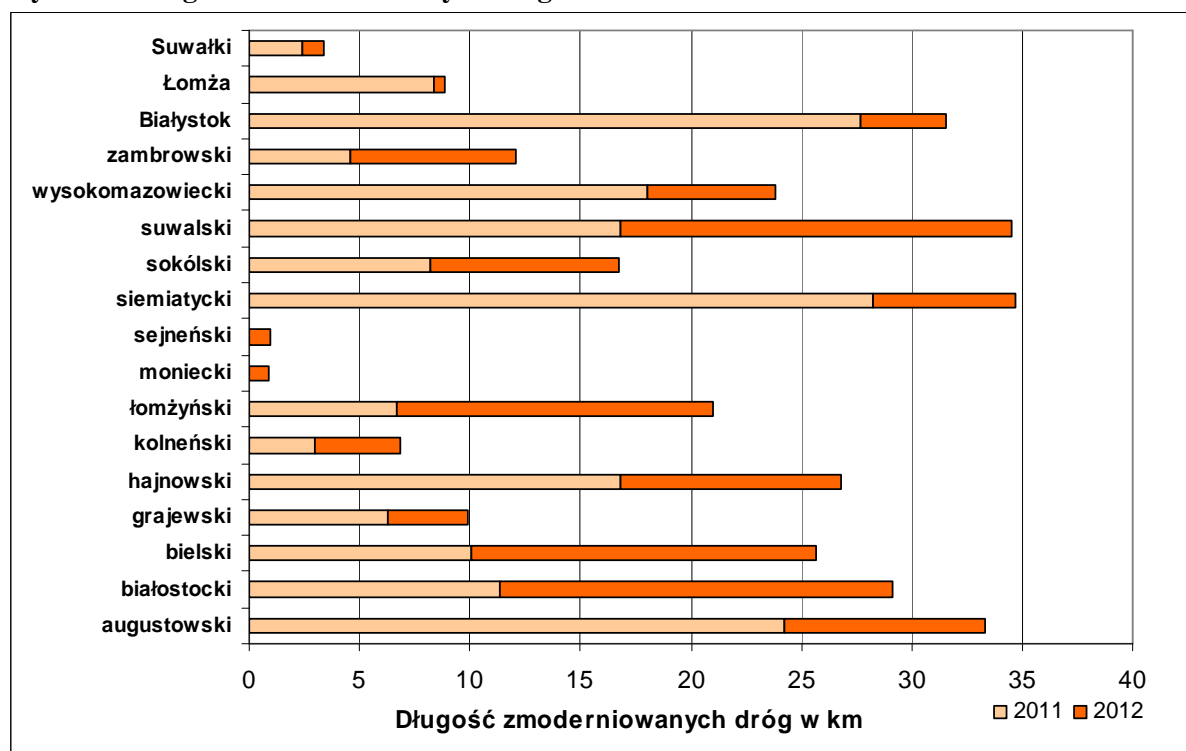
Na terenie województwa podlaskiego w latach 2011-2012 podjęto szereg działań mających na celu zmniejszenie uciążliwości związanych z ponadnormatywną emisją hałasu komunikacyjnego. Większość inwestycji w tym zakresie związana była z modernizacją i budową dróg. W latach objętych niniejszym raportem zmodernizowano 327,31 km dróg (z czego 199,80 km w 2011 r. i 127,55 w 2012 r.). Najwięcej dróg zmodernizowano w powiatach: siemiatyckim – 34,69 km, suwalskim – 34,56 km, augustowskim – 33,29 km oraz mieście Białystok 31,51 km.

Poniższy wykres obrazuje ilość dróg zmodernizowanych w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego w latach objętych raportem.

⁵ *Sprawozdanie z działalności Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa za 2011 rok*, ARiMR, Warszawa 2012.

⁶ *Sprawozdanie z działalności Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa za 2012 rok*, ARiMR, Warszawa 2013.

Wykres 8. Długość zmodernizowanych dróg w latach 2011-2012

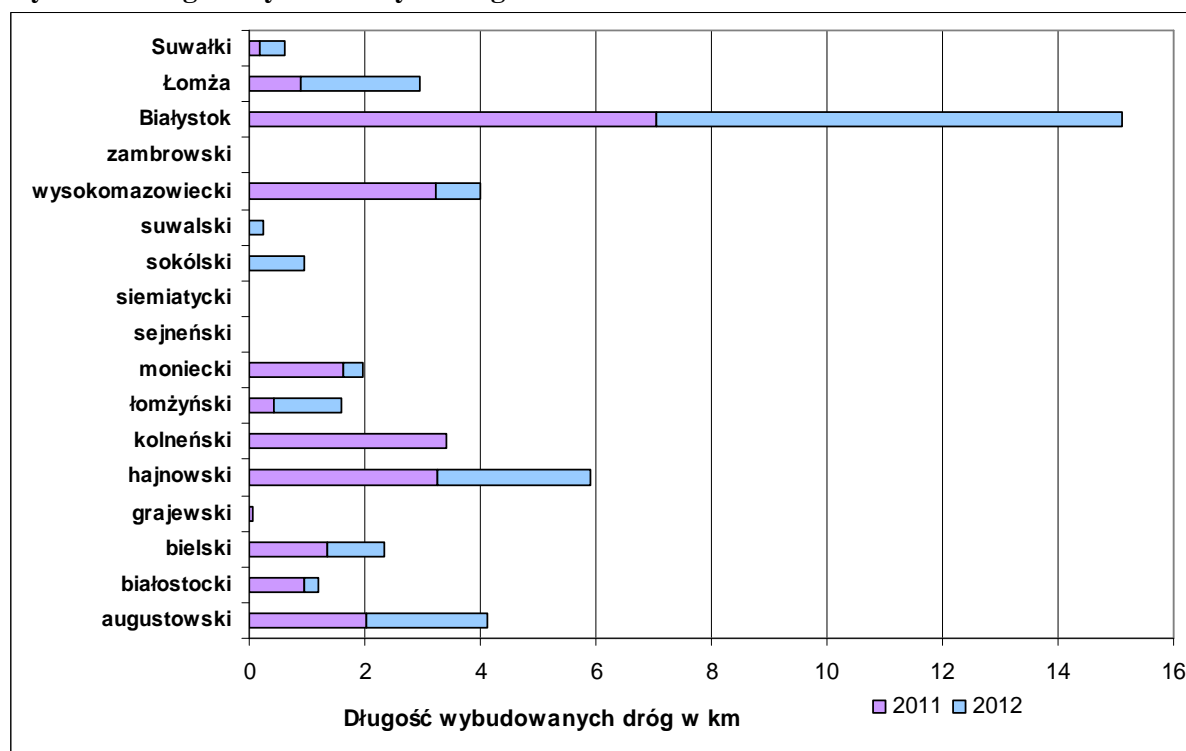

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet JST.

W analizowanym okresie na terenie województwa podlaskiego wybudowano łącznie 44,45 km nowych dróg (w 2011 r. 24,44 km a w 2012 r. 20,01 km). Najwięcej na terenie miasta Białystok – 15,11 km oraz w powiatach: hajnowskim – 5,90 km, augustowskim – 4,11 km oraz wysokomazowieckim – 4,00 km.

W tabeli poniżej przedstawiono długość nowopowstałych dróg na terenie województwa podlaskiego według powiatów.

Wykres 9. Długość wybudowanych dróg w latach 2011-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet JST.

W latach objętych niniejszym *Raportem* Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Białymstoku:

- 14 lutego 2011 r. oddała do ruchu 5 kilometrową obwodnicę Wasilkowa. Droga łączy miejscowość Święta Woda (DK 19) i Sochonie (DK 8). Oprócz bezkolizyjnej drogi klasy GP powstało osiem obiektów inżynierskich, w tym pięć wiaduktów, jeden tunel i dwa mosty (nad rzekami Panerka i Czarna). Przedsięwzięcie zostało sfinansowane z Krajowego Funduszu Drogowego i Budżetu Państwa. Całkowity koszt inwestycji wyniósł 125 mln PLN.
- 2 października 2012 r. oddała do ruchu 11,02 km odcinek obwodnicy Zambrowa i Wiśniewa (S 8). W ramach inwestycji powstało m.in.: 15 obiektów inżynierskich, 78 przepustów, 19 zbiorników retencyjnych oraz 8,5 km ekranów akustycznych. Obwodnica wiązała się także z przebudową 4 kilometrowego fragmentu drogi krajowej nr 63 (wylot z Zambrowa w kierunku Łomży). Zadanie zrealizowano w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko i zgodnie z umową oraz aneksem całkowity koszt projektu wyniesie 401,057 mln PLN w tym dofinansowanie z Funduszy Spójności 278,091 mln PLN.
- 27 sierpnia 2012 r. podpisała umowę na budowę 8 kilometrowej obwodnicy Szczuczyna na odciągu drogi krajowej S61 (relacji Ostrów Mazowiecki – Łomża – Stawiski-

Szczuszczyń – Ełk – Suwałki - Budzisko). W ramach inwestycji powstaną dwa skrzyżowania zapewniające połączenie obwodnicy z drogą krajową Nr 61, ekrany akustyczne, chodniki oraz most przez rzekę Wisłę. Obwodnica ma biec po północno - zachodniej części miasta. GDDKiA Oddz. Białystok uzyskał na ten cel 33,6 mln PLN dotacji z Programu Rozwoju Polski Wschodniej.

- 20 lipca 2012 r. podpisała umowę na budowę 6,5 kilometrowej obwodnicy Stawisk w ciągu planowanej drogi ekspresowej S 61. W ramach inwestycji powstanie dwupoziomowy bezkolizyjny węzeł drogowy „Stawiski” na skrzyżowaniu drogi ekspresowej z istniejącą drogą wojewódzką nr 647 (Kolno - Stawiski) oraz dwa skrzyżowania jednopoziomowe. Jednocześnie przebudowane będą dwie istniejące drogi wojewódzkie: nr 647 na kierunku Kolno – Stawiski (693,16 m) oraz nr 648 na kierunku Nowogród – Przytuły (665,86 m). Ponadto wybudowanych będzie 6 obiektów inżynierskich – most, trzy wiadukty, dwa przejścia dla zwierząt oraz 38 przepustów. Przewidziane są również urządzenia ochrony środowiska: przepusty ekologiczne, ogrodzenia naprowadzające przy przejściach oraz płotki naprowadzające dla płazów przy przepustach, osłony przeciwoślennicowe dla zwierząt, nasadzenia drzew, separatory i osadniki. Inwestycja będzie współfinansowana z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu operacyjnego Rozwoju Polski Wschodniej.
- 23 maja 2012 r. podpisała umowę na zaprojektowanie obwodnicy miasta Suwałki w ciągu drogi krajowej S 61 na odcinku od węzła „Suwałki Południowe” aż do włączenia istniejącej drogi krajowej nr 8 w rejonie miejscowości Szwajcaria. Obwodnica ma powstać po zachodniej części miasta i ma mieć długość 13 km i łączyć się z obwodnicą Augustowa w węźle „Suwałki Południe”.
- 10 grudnia 2012 r. Wojewoda Podlaski podpisał zezwolenie (z rygorem natychmiastowej wykonalności) na realizację obwodnicy Augustowa. Inwestycja będzie polegać na budowie dwóch odcinków o łącznej długości 34,23 km: jednojezdniowej drogi krajowej nr 8 na odcinku obwodnicy Augustowa w ciągu drogi krajowej nr 8 (od węzła „Augustów” do węzła „Raczk”) oraz dwujezdniowej drogi ekspresowej S 61 na odcinku od węzła „Raczk” do węzła „Suwałki Południe”. Na obwodnicy powstanie pięć węzłów drogowych: Augustów, Borki, Janówka, Raczk i Suwałki Południe oraz 42 obiekty mostowe.

Ponadto Podlaski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Białymstoku, który jest jednostką budżetową Samorządu Województwa Podlaskiego, w latach 2011-2012 prowadził szereg działań mających na celu ochronę przed hałasem:

- budowę i przebudowę dróg wojewódzkich, m.in.:

- Nr 671 odcinek Krypno – Tykocin – etap I i II;

- Nr 668 odcinek Piątnica – Poduchowna – Jedwabne;
 - Nr 685 odcinek Nowosady – Hajnówka;
 - Nr 687 odcinek Zwodzieckie – Nowosady;
 - Nr 678 odcinek Białystok – Kleosin oraz odcinek Horodnianska – Księżyno;
 - Nr 645 odcinek Kuzie – Mątwica;
 - Nr 653 odcinek Malinówka – Zielone Kamedulskie;
 - Nr 671 odcinek Janów – Korycin;
 - Nr 668 odcinek Jedwabne – Przytuły;
 - Nr 685 odcinek Dubicze Cerkiewne – Jelonka;
 - Nr 690 odcinek Ciechanowiec – Małec;
 - Nr 678 budowa obwodnicy Księżyna;
 - Nr 671 odcinek Tykocin – Jeżewo;
 - Nr 690 odcinek Siemiatycze – Ciechanowiec;
 - Nr 686 odcinek Michałowo – Juskowy Gród;
 - Nr 664 Lipsk – granica państwa;
- opracował projekty organizacji ruchu dla 170,04 km (w 2011 r. 135,66 km i 34,39 km w 2012 r.) dróg wojewódzkich;
- w 2011 r. opracował mapę akustyczną dla 25,30 km dróg wojewódzkich.

W ramach zadania inwestycyjnego „Zakup i modernizacja kolejowych pojazdów szynowych służących do przewozów pasażerskich, zrealizowanego na podstawie umowy o świadczenie usług publicznych”, dokonano zakupu dwóch spalinowych zespołów trakcyjnych SA133.

Wszystkie te działania przyczyniły się do realizacji celu krótkoterminowego H2. *Eliminacja narażenia mieszkańców na hałas.*

Hałas przemysłowy

Zagrożenie hałasem przemysłowym na terenie województwa związane jest głównie z niekorzystną lokalizacją zabudowy mieszkaniowej, w pobliżu zakładów przemysłowych. W ramach ograniczenia uciążliwości związanej z ponadnormatywnym hałasem w roku 2011 WIOŚ w Białymstoku prowadził działania kontrolne w odniesieniu do podmiotów, w których stwierdzono wcześniej nadmierną emisję hałasu do środowiska i które mają ustalony dopuszczalny poziom emisji, a także w mniejszych obiektach, których działalność stwarzała uciążliwość dla otoczenia, w tym dla ludzi. W rejestrze WIOŚ w Białymstoku znajdują się 154 takie zakłady. W 2011 roku przeprowadzono kontrolę w 13 z nich oraz w 28 zakładach pozaplanowych. Efektem przeprowadzonych kontroli było wystawienie 14 zaleceń pokontrolnych, 12 udzielono instruktażu, 6 pouczone, a wobec 12 podmiotów skierowano wystąpienia do odpowiednich organów.

Na podstawie prowadzonej działalności kontrolnej (WIOŚ) można stwierdzić, że wiele zakładów przemysłowych wprowadziło szereg zabezpieczeń akustycznych, które skutecznie wyeliminowały nadmierny hałas przemysłowy z terenów mieszkalnych. Najczęściej stosowanymi zabezpieczeniami były: wyciszenia i wygłuszenia maszyn, obudowy akustyczne, tłumiki, kabiny dźwiękoszczelne, środki natury organizacyjnej (np. zmiany trybu pracy zakładów), dobór mało hałaśliwej technologii produkcji, urządzeń, maszyn i środków transportu, ekrany akustyczne. Wiele z tych działań zostało podjętych w efekcie kontroli, jak również obowiązku uzyskania pozwolenia zintegrowanego.

4.5. Ochrona przed polami elektromagnetycznymi

Rokrocznie na terenie województwa podlaskiego WIOŚ w Białymstoku dokonuje pomiarów poziomu pola elektromagnetycznego. Pomiary prowadzone są w centralnych dzielnicach lub osiedlach miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tys., w pozostałych miastach i na terenach wiejskich. Na podstawie pomiarów prowadzonych w latach 2011-2012 nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych norm poziomów w żadnym z badanych punktów. Zmierzone wartości składowej elektrycznej wynosiły 10% normy dopuszczalnej (7 V/m). Najwyższe wartości średniej arytmetycznej zmierzonych wartości skutecznych natężeń pól elektrycznych uzyskano w Białymstoku przy ul. Wyszyńskiego (0,55 V/m co stanowiło 7,9% wartości dopuszczalnej) oraz w Suwałkach przy zbiegu ulic Noniewicza i Korczaka (0,53 V/m co stanowi 7,6% wartości dopuszczalnej).

Należy więc uznać, że cel krótkoterminowy PEM1. *Utrzymanie poziomów promieniowania elektroenergetycznego poniżej wartości dopuszczalnych* został w latach objętych niniejszym *Raportem* zrealizowany.

4.6. Odnawialne źródła energii

Na terenie województwa podlaskiego funkcjonuje 37 obiektów wytwarzających energię z odnawialnych źródeł o łącznej mocy 207,892 MW (na podstawie danych z Urzędu Regulacji Energetyki). Największe obiekty wykorzystujące i jednocześnie produkujące najwięcej energii z OZE zlokalizowane są na terenie Miasta Białystok, jest to Elektrociepłownia Białystok S.A. oraz Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Białymstoku.

W tabeli poniżej przedstawiono instalacje OZE funkcjonujące w województwie podlaskim z uwzględnieniem powiatów, na których terenie są zlokalizowane.

Tabela 20. Instalacje OZE na terenie województwa podlaskiego

L.p.	Obiekt	Ilość	Powiat	Łączna moc w MW
1	Elektrownie biogazowe z wykorzystaniem biogazu z oczyszczalni ścieków	3	Miasto Białystok Miasto Łomża Miasto Suwałki	2,072

L.p.	Obiekt	Ilość	Powiat	Łączna moc w MW
2	Elektrownie biogazowe z wykorzystaniem biogazu składowiskowego	1	białostocki	0,700
3	Elektrownie biomasowe z wykorzystaniem biomasy z odpadów leśnych, rolnych, ogrodowych	1	bielski	5,408
4	Elektrownie biomasowe z wykorzystaniem biomasy mieszanej	1	Miasto Białystok	78,503
5	Elektrownie wiatrowe na lądzie	19	białostocki – 1 obiekt łomżyński – 1 obiekt sokólski – 3 obiekty suwalski – 11 obiektów wysokomazowiecki – 3 obiekty	120,400
6	Elektrownie wodne przepływowe do 0,3 MW	12	augustowski – 3 obiekty białostocki – 2 obiekty hajnowski – 1 obiekt suwalski – 3 obiekty wysokomazowiecki – 3 obiekty	0,809
Suma		37		207,892

Źródło: www.ure.gov.pl (stan na dzień 13.08.2013 r.).

Należy zaznaczyć, że Elektrociepłownia Białystok (największy obiekt na terenie województwa) uzyskuje energię ciepłą nie tylko ze spalania węgla, ale także biomasy. Wykorzystuje głównie biomasę pochodzenia drzewnego, pozostałość z produkcji roślinnej i utrzymania terenów wzdłuż szlaków komunikacyjnych, z upraw energetycznych i odpadów (głównie roślinnych i drzewnych). W 2012 r. Elektrociepłownia dokonała modernizacji konwencjonalnego kotła OP-140 Nr 6 na kocioł fluidalny BFB wraz z rozbudową układu zasilania w biomasę. Wartość biomasy do wytwarzania Ciepła Systemowego w Białymstoku stanowi 33,14%.

Ponadto oprócz wymienionych wyżej instalacji do produkcji ciepła wykorzystuje się także energię słoneczną i geotermalną. Energię słoneczną wykorzystuje się głównie do podgrzewania wody użytkowej, suszenia płodów rolnych i zasilania oznakowania drogowego za pomocą modułów fotowoltaicznych. Największe instalacje kolektorów słonecznych zlokalizowane są na budynkach:

- Urzędu Gminy w Janowie – powiat sokólski, powierzchnia łączna 55,78 m²;
- Dyrekcji Wigierskiego Parku Narodowego w Krzywem – powiat suwalski, powierzchnia łączna 38 m²;
- osady służbowej na terenie Wigierskiego Parku Narodowego – powiat suwalski, o łącznej powierzchni 62 m².

Oprócz dużych instalacji o powierzchni kilkuset czy kilkudziesięciu metrów kwadratowych na terenie województwa powstało kilkaset mniejszych, szczególnie na budynkach jednorodzinnych, gospodarstwach rolnych i agroturystycznych oraz domach wielorodzinnych.

Na terenie województwa podlaskiego pracuje kilkadziesiąt pomp ciepła, którymi ogrzewane są budynki jednorodzinne oraz budynki użyteczności publicznej. Największe instalacje zlokalizowane były w:

- Drohiczynie – budynek Kurii Diecezjalnej, powiat siemiatycki – moc 140 kW;
- Łupiankach Starych, powiat białostocki – moc 150 kW;
- Uhowie, powiat białostocki – moc 160 kW;
- Krzywem na terenie Wigierskiego Parku Narodowego, powiat suwalski – moc 149 kW.

Powyżej przetoczone informacje pozyskane zostały z opracowania pn. „Praktyczne aspekty wykorzystania odnawialnych źródeł energii Tom 2 Plan energetyczny Województwa Podlaskiego” Podlaskiej Fundacji Rozwoju Regionalnego i Podlaskiej Agencji Zarządzania Energią (2006). Należy również zaznaczyć, że władze lokalne i ponadlokalne nie mają obowiązku prowadzenia rejestru instalacji wykorzystujących OZE, stąd też dokładna liczba tych obiektów na terenie województwa podlaskiego nie jest znana.

W okresie 2011-2012 realizowane były dwa projekty dotyczące OZE: „Budowa i uruchomienie nowoczesnej elektrowni wiatrowej przez firmę PHU „Wilczek” oraz „Elektrownia wiatrowa Okrągłe” (EL-PRO Sp. z o.o.). Zadania realizowane były w ramach działania 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska – Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013. W ramach tego samego Programu w okresie od 25.07.2012 r. do 10.09.2012 r. (konkurs 4) przyznano dofinansowanie 33 beneficjentom. Inwestycje związane były przede wszystkim z montażem kolektorów słonecznych i fotowoltaicznych oraz budową biogazowni rolniczych. Wartość projektów wyniosła łącznie 263,007 mln PLN, z czego 109,100 mln to dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Projekty te mają być realizowane w latach 2013-2014.

W 2011 roku Spółdzielnia Mleczarska MLEKOVITA w Wysokiem Mazowieckiem zamontowała układ wysokosprawnej kogeneracji do produkcji energii elektrycznej i ciepłej. W 2012 zakupiono i zamontowano pompę ciepła w Parafii Kościoła Prawosławnego p.w. Narodzenia N.M.P. w Gródku – zadanie dofinansowane było ze środków WFOŚiGW w Białymstoku.

Mając na uwadze powyższe należy stwierdzić, że w latach 2011-2012 cel krótkoterminowy OZE1. *Zwiększanie wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii* był realizowany.

4.7. Poważne awarie przemysłowe

Na terenie województwa podlaskiego w rejestrze Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Białymstoku figuruje 9 Zakładów Dużego Ryzyka (ZDR), 5 Zakładów Zwiększonego

Ryzyka (ZZR) oraz 34 pozostałe, których działalność w przypadku awarii może powodować znaczne szkody w środowisku⁷ (stan na 31.12.2011 r.).

W ramach zapobiegania powstawaniu poważnych awarii oraz likwidacji ich ewentualnych skutków w analizowanym okresie podjęto działania zmierzające do realizacji celu operacyjnego PAP1. *Monitoring obszarów zagrożonych występowaniem poważnych awarii przemysłowych Programu Ochrony Środowiska Województwa na lata 2011-2014.*

Jednym z działań w tym zakresie było prowadzenie kontroli. W 2011 r. wyniki kontroli wykazały dobry stan zabezpieczenia i spełnienia wymogów. Rezultatem kontroli było wydanie 1-ego zarządzenia pokontrolnego oraz 1 - ego pouczenia wobec zakładu ZDR. Nie zastosowano sankcji. W przypadku pozostałych zakładów wydano 3 zarządzenia pokontrolne i zastosowano 3 pouczenia. W ramach zapobiegania poważnym awariom przeprowadzono również 2 szkolenia⁷.

W 2011 r. na terenie województwa wystąpiło 5 zdarzeń o znamionach kwalifikujących do poważnych awarii, z czego 4 wiązały się z wypadkami komunikacyjnymi. W wyniku tego rodzaju zdarzeń doszło do uwolnienia do gruntu substancji, takich jak: olej napędowy, kwas akumulatorowy. Zannotowano również 1 zdarzenie powstałe w wyniku działalności podmiotu. Doszło do rozszczelnienia butli z chlorem, w wyniku czego gaz uwolnił się do powietrza. W żadnym z powyższych zdarzeń nie doszło do rozprzestrzenienia się zanieczyszczeń. Każdorazowo prowadzono badania miejsc pod kątem stopnia zanieczyszczenia oraz dokonano usunięcia i neutralizacji zanieczyszczeń⁷.

Istotnym zagrożeniem dla środowiska województwa podlaskiego są również pożary. W 2011 r. zarejestrowano 173 pożary lasów, obejmujące powierzchnię 295,78 ha. Wśród przyczyn wybuchu pożarów dominują podpalenia, nieostrożność dorosłych oraz przyczyny nieustalone.

Tabela 21. Pożary lasów i przyczyny powstawania

Lp.	Liczba i powierzchnia pożarów lasów według przyczyn w latach			
	2010		2011	
	liczba	powierzchnia [ha]	liczba	powierzchnia [ha]
1	podpalenia			
	47	7,04	76	18,79
2	nieostrożność nieletnich			
	3	0,03	5	2,55
3	nieostrożność dorosłych			
	46	15,65	46	7,61
4	wyładowania atmosferyczne			
	3	0,03	3	0,31
5	wady urządzeń technicznych i ich nieprawidłowa eksploatacja			
	3	0,53	2	0,29
	pozostałe			

⁷ Informacja o stanie środowiska na obszarze województwa podlaskiego na podstawie działalności inspekcyjno-kontrolnej i badawczej Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Białymstoku, WIOŚ Białystok, 2012.

Lp.	Liczba i powierzchnia pożarów lasów według przyczyn w latach			
	2010		2011	
	liczba	powierzchnia [ha]	liczba	powierzchnia [ha]
6	5	0,39	6	1,76
nieustalone				
7	15	274,78	35	264,47
8	ogółem			
	122	298,45	173	295,78

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (stan na 12.07.2013 r.).

Zapobieganiu skutkom poważnych awarii i monitorowaniu stanu środowiska służą zadania realizowane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku (WIOŚ) w ramach Programu Państwowego Monitoringu Środowiska. W 2011 i 2012 r. podjęto działania w tym zakresie, co obrazuje poniższa tabela.

Tabela 22. Działalność kontrolna WIOŚ

Lp.	Wyszczególnienie	2010	2011
Wybrana działalność			
1	Zakłady (podmioty) w ewidencji, – w tym skontrolowane	2841 715	3014 709
2	Prowadzone kontrole	1493	1656
3	Pomiary wykonane w ramach kontroli	62	54
4	Przypadki wystąpienia poważnych awarii	4	0
W zakresie ochrony wód			
5	Monitoring rzek: – stanowiska pomiarowe	40	49
6	Monitoring jezior: – zbadane jeziora – stanowiska pomiarowe	13 16	9 18
7	Monitoring wód podziemnych <u>Próbki pobrane w ramach:</u> – monitoringu – kontroli – akcji związanych z poważnymi awariami <u>Wykonane oznaczenia w ramach:</u> – monitoringu – kontroli – akcji związanych z poważnymi awariami	4846 696 61 29 55322 14085 242 100	6014 1979 57 64 61641 22824 381 76
W zakresie ochrony powietrza			
8	Monitoring powietrza: – stanowiska pomiarowe – pobrane próbki pierwotne – wykonane oznaczenia W ramach kontroli: – pobrane próbki pierwotne – wykonane oznaczenia	37 7783 13464 59 90	38 8168 13405 37 110
W zakresie ochrony gleb			
9	W ramach kontroli: – pobrane próbki pierwotne – wykonane oznaczenia	5 36	17 95

Źródło: Ochrona środowiska i leśnictwo w województwie podlaskim w 2011 r., Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2012.

W przypadku wystąpienia poważnych awarii konieczna jest likwidacja skutków tego rodzaju zdarzeń. W 2011 r. w tym celu zakupiono ze środków WFOŚiGW w Białymstoku 8 samochodów ratowniczo-gaśniczych, które umożliwiają ograniczanie potencjalnych strat w ekosystemach przyrodniczych położonych przy drogach i szlakach komunikacyjnych oraz dają możliwość likwidacji skutków skażeń obszarów, dotkniętych awarią, czy wypadkiem (samochody na potrzeby OSP w gminach: Tykocin, Rajgród, Wysokie Mazowieckie, Sokółka, Bakałarzewo, Wasilków, Bielsk Podlaski, Suwałki). Zakupiono również specjalistyczny sprzęt do usuwania skutków zdarzeń z zakresu nadzwyczajnych zagrożeń środowiska: pompy pływające wraz z węzami tłocznymi, piły spalinowe, piły do cięcia betonu i stali, agregaty prądotwórcze. Ponadto zakupiono ponton z silnikiem zaburtowym i przyczepką oraz osprzętem do prowadzenia specjalistycznych działań ratowniczych (gmina Juchnowiec Kościelny, Ochotnicza Straż Pożarna Augustów-Lipowiec)⁸. Natomiast w 2012 r. zakupiono 6 samochodów ratowniczo-gaśniczych (w gminach: Grajewo – 2 samochody, Jaświły, Wizna, Szczuczyn, Wąsosz)⁹.

W 2011 r. doposażono również Inspekcję Transportu Drogowego w Białymstoku w samochody osobowe, wyposażone w specjalistyczny sprzęt kontrolno-pomiarowy pozwalający zapobiegać poważnym zagrożeniom środowiska¹⁰.

4.8. Kopaliny

W okresie 2011-2012 na terenie województwa podlaskiego wydobyto 35 492,98 tys. ton surowców mineralnych. Większość z nich stanowiły piaski i żwiry – 98,48%. Najwięcej piasków i żwirów wydobyto ze złoża Drahle III – 6 454 tys. ton w powiecie sokólskim.

W tabeli poniżej przedstawiono rodzaje i ilości kopalin pozyskanych na terenie województwa podlaskiego w latach 2011-2012.

Tabela 23. Wydobycie kopalin w latach 2011-2012 na terenie województwa podlaskiego - wg największego wydobycia

Lp.	Wyszczególnienie	Wydobycie w tys. t	
		2011	2012
Kreda jeziorna i kreda pisząca			
1	Mielnik (pow. siemiatycki)	74	91,24
Piaski i żwiry			
2	Drahle III (pow. sokólski)	3 284	3 170
3	Sobolewo – Krzywe (pow. suwalski)	2 168	-
4	Wierzbowo – Mareckie (pow. grajewski)	1 373	-
5	Kamionka Drahle 2 (pow. sokólski)	-	921

⁸ Sprawozdanie z działalności za 2011 r., WFOŚiGW w Białymstoku, Białystok 2012.

⁹ Sprawozdanie z działalności za 2012 r., WFOŚiGW w Białymstoku, Białystok 2013.

¹⁰ Sprawozdanie z działalności za 2011 r., WFOŚiGW..., op. cit.

		Wydobycie w tys. t	
6	Zdworzany III (pow. sokólski)	-	636
Piaski kwarcowe do produkcji cegły wapienno – piaskowej			
7	Mońki - Żodzie (pow. moniecki)	10	10,44
8	Wasilków – Białystok (m. Białystok)	14	-
Surowce ilaste ceramiki budowanej			
9	Lewkowo Stare	36	36
10	Lewkowo Stare IIA	7	9
Torf			
11	Rabinówna	110	120,14
12	Imszar II	11	11,79
13	Imszar III	-	0,05
14	Ożarki	1	1,32

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji „Bilans zasobów kopalin w Polsce” (stan na dzień 31.12.2011 i 31.12.2012), PIG, Warszawa 2012-2013.

Na terenie województwa podlaskiego w latach 2011-2012 zanotowano występowanie i zlikwidowano 3 nielegalnie eksploatowane złoża kopalin. W 2012 roku wyeliminowano nielegalne pozyskanie kopalin w miejscowościach: Białosuknia i Doły (gmina Goniądz) oraz w Studziankach (gmina Wasilków).

W miarę zaistniałych potrzeb jednostki samorządu terytorialnego z terenu województwa podlaskiego umieszczały w planach zagospodarowania przestrzennego granice udokumentowanych złóż kopalin (oraz zasobów wód podziemnych). Konieczność ta wynika z art. 10 ust.1 pkt 11 *ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*. W latach objętych raportem żadna gmina nie zgłosiła takiej potrzeby.

Ponadto w latach objętych niniejszym raportem wydano 6 opinii i ocen merytorycznych związanych z:

➤ w 2011 r.

- „Dokumentacją geologiczną w kategorii C₁ złoża piasków ze żwirem Wąsosz pole A, B, C, D miejscowość Wąsosz, gmina Wąsosz, powiat grajewski”;
- „Dokumentacją geologiczną w kategorii C₁ złoża piasków ze żwirem Kuków- Folwark VIII, miejscowość Kuków – Folwark, gmina Suwałki, powiat Suwalski”;
- „Dodatkem nr 3 do dokumentacji geologicznej złoża kruszywa naturalnego Racewo w kategorii B+ C₁ miejscowość: Macewo, Poganica, Nowowola, gminy: Sidra, Janów, powiat sokólski”;
- „Dodatkami rozliczającymi zasoby złóż: Potasznia, Potasznia I, Potasznia II i Potasznia III, gmina Suwałki, wg aktualnego zweryfikowanego stanu zasobów, z uwzględnieniem zmian w ich zasobach, które zaistniały w okresie od 1 stycznia 1999 r. do dnia 31 grudnia 2010 r., wskutek

udokumentowania na obszarze wymienionych złóż, nowych złóż, w tym złóż dotychczas nieuwzględnionych w rozliczeniu zasobów”;

➤ w 2012 r.

- „Projektem zagospodarowania złoża piasków ze żwirem Osowa III – pole A, miejscowość Osowa, gmina: Suwałki, powiat suwalski”;
- „Dodatkem nr 1 do dokumentacji geologicznej złoża piaskowo – żwirowego o p.p. poniżej 75% Drahle III w kategorii C₁ miejscowość Drahle i Bohoniki, gmina Sokółka, powiat sokólski”;

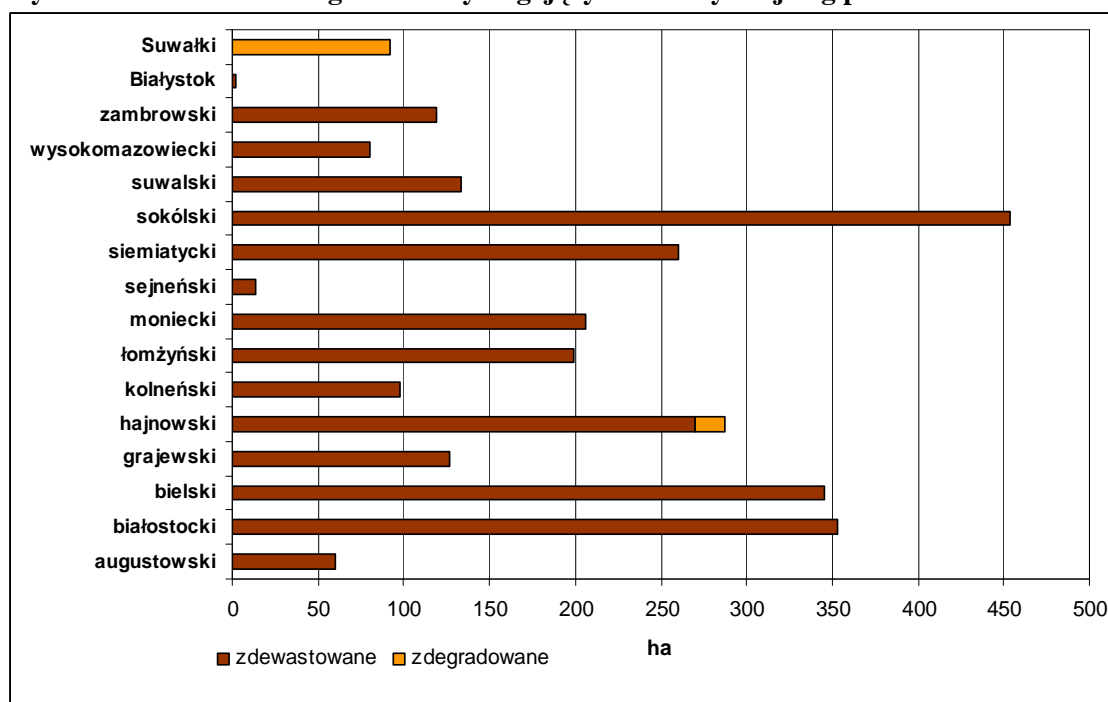
Mając na uwadze powyższe można stwierdzić, że cel krótkoterminowy SN1 *Ograniczenie presji wywieranej na środowisko podczas prowadzenia prac geologicznych i eksploatacji* został zrealizowany prawidłowo w latach objętych niniejszym *Raportem*.

4.9. Gleby i ich zanieczyszczenie

Na terenie województwa podlaskiego w 2011 roku 2 797 ha gruntów zakwalifikowanych było do gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania. W tym grunty zdewastowane stanowiły 96,1% – 2 688 ha, a zdegradowane 3,90% – 109 ha.

Największa powierzchnia gruntów zdewastowanych wymagających rekultywacji znajduje się na terenie powiatów: sokólskiego – 454 ha, białostockiego – 353 ha oraz bielskiego – 345 ha, natomiast najmniej w powiatach: Miasto Białystok – 2 ha, sejneńskim – 14 ha i augustowskim – 60 ha. Grunty zdegradowane występują wyłącznie na terenie powiatu hajnowskiego – 17 ha i Mieście Suwałki – 92 ha.

Wykres 10. Powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji wg powiatów w roku 2011

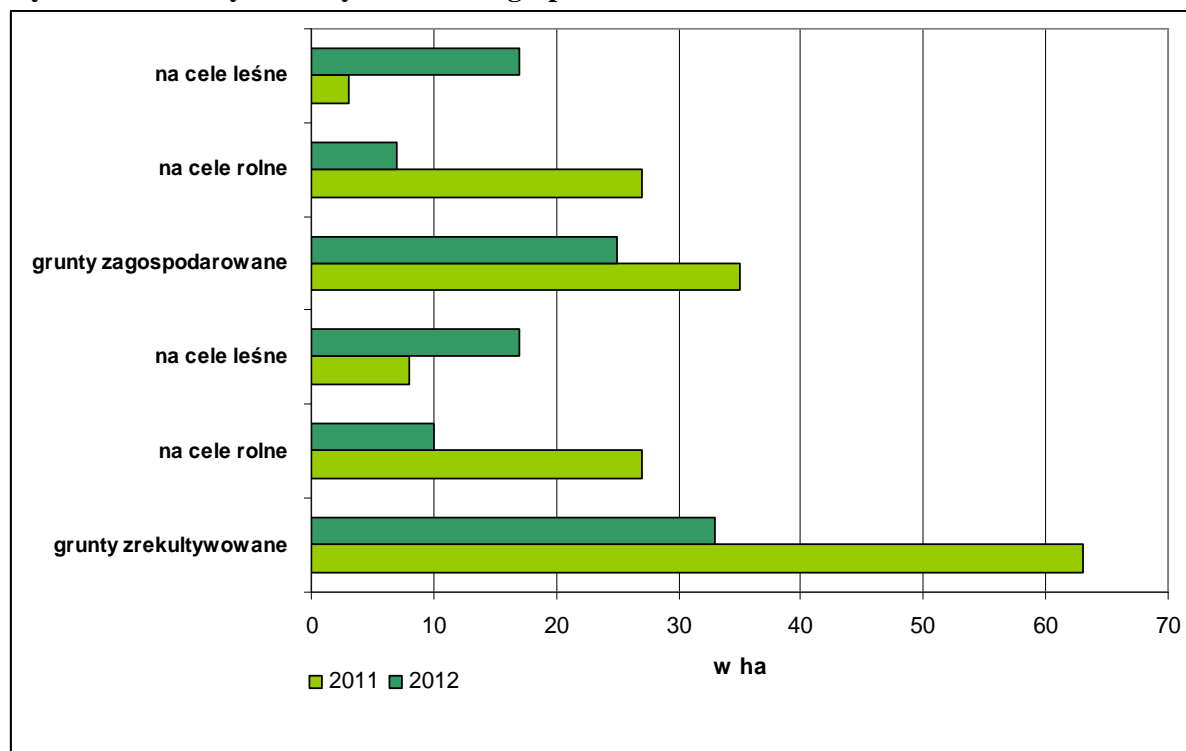

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji „Ochrona środowiska i leśnictwo na terenie województwa podlaskiego w 2011 r.”, GUS, 2012.

W latach objętych niniejszym *Raportem* jednostki samorządu terytorialnego z obszaru województwa podlaskiego podejmowały liczne działania związane z przywracaniem gruntom ich pierwotnej funkcji. Działalność ta związana była w dużej mierze z rekultywacją terenów po zamkniętych składowiskach odpadów oraz dzikich wysypiskach. Zamknięto 54 takie obiekty z czego w 2011 r. – 17, a w 2012 r. – 34. Ilościowo najwięcej terenów po zamknięciu zrehabilitowano w powiatach: wysokomazowieckim – 13 (głównie w gminie Ciechanowiec – 11), sokólskim – 7 oraz siemiatyckim – 6. Ponadto w 2011 r. usunięto z województwa podlaskiego 9 099,73 ton odpadów azbestowych z terenu 75 gmin (najwięcej w gminach: Wysokie Mazowieckie – 419,46 t, Zambrów – 340,50 t, Narew – 272,41 t i Śniadowo – 246,05 t). W 2011 r. zlikwidowano mogilnik w miejscowości Folwarki Tylwickie (gmina Zabłudów), a w 2012 r. zlikwidowano mogilnik w gminie Łapy, w których magazynowane były przeterminowane środki ochrony roślin.

W latach 2011-2012 zrehabilitowano łącznie 96 ha, a zagospodarowano 60 ha powierzchni, większość na cele rolne – 71 ha i leśne 51 ha (na podstawie informacji GUS). Na wykresie poniżej przedstawiono powierzchnie gruntów zrehabilitowanych i zagospodarowanych na cele rolne i leśne.

Wykres 11. Grunty zrehabilitowane i zagospodarowane w latach 2011-2012 na cele rolne i leśne

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (stan na dzień 11.07.2013 r.).

W latach 2011-2012 na terenie województwa wdrażanych było 722 programów rolnośrodowiskowych, 333 w 2011 r. i 389 w 2012 r. Miały one m.in. na celu wprowadzenie ograniczeń w odniesieniu do zasad stosowania środków produkcji mających na celu maksymalnie wykorzystanie naturalnego potencjału produkcyjnego agrocenozy, rozwój rolnictwa przyjaznego dla środowiska z wykorzystaniem lokalnych ras i odmian, rozwój rolnictwa ekologicznego

i integrowanych metod gospodarowania. Ponadto realizacja tych programów miała na celu ograniczenie negatywnych skutków dla środowiska wynikających z procesu produkcyjnego, kontynuację ekstensywnych metod produkcji, zwłaszcza ekstensywnego chowu zwierząt z utrzymaniem wypasów na użytkach zielonych, aktywną ochronę siedlisk i gatunków chronionych związanych z obszarami rolnymi oraz upowszechnienie długofalowego planowania działań na rzecz ochrony środowiska i różnorodności biologicznej.

W poniższej tabeli przedstawiono ilość programów rolnośrodowiskowych wdrożonych w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego.

Tabela 24. Programy rolnośrodowiskowe wdrożone w latach 2011-2012

Powiat	Wdrożone programy rolno - środowiskowe	
	2011	2012
białostocki	28	34
hajnowski	32	26
łomżyński	15	20
moniecki	89	85
sejneński	38	33
siemiatycki	10	10
sokółski	106	156
suwalski	15	25
Suma	333	389

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet JST.

Najwięcej programów zrealizowano na terenie powiatów: sokólskiego – 262 (w gminie Kuźnica - 159), monieckiego – 174 (gmina Mońki - 174) oraz sejneńskiego 71 (gmina Sejny - 71).

Ponadto w latach 2011-2012 powstało 247 gospodarstw ekologicznych, w tym 114 w 2011 r. oraz 133 w 2012 r. W tabeli poniżej przedstawiono nowo powstałe gospodarstwa ekologiczne według powiatów.

Tabela 25. Gospodarstwa ekologiczne powstałe w latach 2011-2012

Powiat	Nowe gospodarstwa ekologiczne	
	2011	2012
białostocki	2	2
bielski	5	4
hajnowski	2	1
łomżyński	2	1
moniecki	10	10
sejneński	31	27

Powiat	Nowe gospodarstwa ekologiczne	
	2011	2012
sokólski	42	48
suwalski	20	40
Suma	114	133

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet JST.

Najwięcej gospodarstw ekologicznych powstało na terenie powiatów: sokólskiego – 90 (gmina Kuźnica - 83), suwalskiego- 60 (gmina Jeleniewo - 60) oraz sejneńskiego – 58 (gmina Sejny – 58).

W okresie objętym *Raportem* w ramach ochrony gruntów rolnych odkrzaczono i odkamieniono 835,17 ha użytków rolnych, w tym 437,02 ha w 2011 i 398,15 ha w 2012 r.

W 2011 roku Samorząd Województwa Podlaskiego przekazał dotację celową w wysokości 1 239 000 PLN 19 gminom i jednemu starostwu powiatowemu na ochronę gruntów rolnych. Dotacje otrzymały gminy: Choroszcz, Zabłudów, Jaświły, Szudziałowo, Rajgród, Sokółka, Dąbrowa Białostocka, Raczek, Klukowo, Jasionówka, Supraśl, Jeleniewo, Milejczyce, Zambrów, Siemiatycze, Poświętne, Kobylin – Borzymy, Trzcianna, Wąsosz oraz Starostwo Powiatowe w Siemiatyczach.

Wszystkie opisane wyżej zadania wpłynęły na ochronę i poprawę jakości gruntów na terenie województwa podlaskiego, tym samym można uznać że w latach 2011-2012 realizowane były cele krótkoterminowe GL1. *Zagospodarowanie powierzchni ziemi zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz GL2. Wskazanie obszarów zanieczyszczonych i ich rekultywacja* zawarte w *Programie*.

4.10. Edukacja ekologiczna

Realizacją zadań w ramach edukacji ekologicznej zajmuje się szereg instytucji oświatowych, jednostek samorządu terytorialnego, administracji leśnej, parków narodowych i krajobrazowych, stowarzyszeń, fundacji, mediów regionalnych, itp.

W latach 2011 – 2012 niżej wskazane instytucje realizowały cały szereg zadań w zakresie edukacji ekologicznej, wśród których należy wymienić m.in. projekty, które były dofinansowane ze środków WFOŚiGW w Białymstoku:

➤ 2011 r.

- ✓ wydanie cyklu przewodników edukacyjno-przyrodniczych po podlaskich parkach narodowych (Fundacja SAŚIEDZI),
- ✓ promocja proekologicznych postaw wśród mieszkańców województwa podlaskiego poprzez udostępnienie w formie wkładek do Kuriera Porannego map prezentujących bogactwo

przyrodnicze i krajobrazowe nadleśnictw województwa podlaskiego (Media Regionalne Sp. z o.o.),

- ✓ zintegrowany system edukacji przyrodniczo-leśnej w Nadleśnictwie Krynki (Nadleśnictwo Krynki),
- ✓ „Ptaki bogactwem Podlasia” – zwiększenie świadomości ekologicznej poprzez promowanie aktywnego obcowania z przyrodą (Polskie Towarzystwo Ochrony Ptaków),
- ✓ kampania „Nasza Misja – Mniejsza Emisja” (Fundacja Zielone Płuca Polski),
- ✓ wydanie publikacji „Wielka Księga Zwierząt Puszczy Knyszyńskiej” (Lokalna Grupa Działania Puszcza Knyszyńska),
- ✓ budowa punktu edukacyjnego przy budynku biura Nadleśnictwa Hajnówka oraz doposażenie izby edukacyjnej (Nadleśnictwo Hajnówka),
- ✓ „Poznajemy czystość wód Augustowa” (Zespół Szkół Technicznych im. Gen. Ignacego Prądzyńskiego w Augustowie),
- ✓ VII Konferencja Naukowa „Uwarunkowania i mechanizmy zrównoważonego rozwoju” (Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku),
- ✓ wydanie książki autorstwa Lecha Wilczka „Spotkanie z Simoną Kossak” przeznaczonej do rozdawnictwa (Stowarzyszenie Mieszkańców – Białowieża – Gmina Marzeń),
- ✓ wydanie przewodnika dla właścicieli lasów niepaństwowych „Gospodarowanie w lasach niepaństwowych” (Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku),
- ✓ „Poznajemy Naturę 2000” (Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku),
- ✓ i inne¹¹.

➤ 2012 r.

- ✓ produkcja przyrodniczego filmu edukacyjnego „Biebrza – żyjąca rzeka” (Agencja Orzeł Agata Balak),
- ✓ produkcja i emisja cyklicznego programu telewizyjnego o tematyce ekologicznej i publikacja materiału filmowego na witrynach internetowych – edycja 2012 (Telewizja Białystok s.c.),
- ✓ „NIE BÓJMY SIĘ PRZYRODY” – edukacja ekologiczna w Wigierskim Parku Narodowym poprzez warsztaty i publikacje (Wigierski Park Narodowy),
- ✓ telewizyjny magazyn ekologiczny „Puls Ziemi” (Agencja Artystyczna „Viper” Małgorzata Żmijewska),
- ✓ animowany film edukacyjny, pt. „Trąbek – Babel bagna i łąki” (Magic Lake Andrzej Wojnach),
- ✓ wsparcie działania edukacyjnego: XI Mistrzostwa Polski VII Mistrzostwa Europy w Koszeniu Bagiennych Łąk dla Przyrody „Biebrzańskie Sianokosy” (Biebrzański Park Narodowy),

¹¹ Sprawozdanie z działalności za 2011 r., WFOŚiGW..., op. cit.

- ✓ produkcja cyklicznego programu telewizyjnego o tematyce ekologicznej pn. „EKOPODLASIE” oraz publikacja materiału filmowego na stronie internetowej; gwarancja emisji na antenie TVP Białystok – edycja 2012 („STOPKLATKA” Beata Golak),
- ✓ wydanie przewodnika edukacyjno-przyrodniczego pt. „Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi” (Fundacja SĄSIEDZI),
- ✓ proekologiczna edukacja mieszkańców obszarów wiejskich ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży i dzieci za pomocą Mobilnej Stacji Edukacji Ekologicznej (Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Szepietowie),
- ✓ edukacja ekologiczna w rezerwatach przyrody: „Grąd Radziwiłłowski”, „Góra Uszeście” i „Witanowszczyzna” (Nadleśnictwo Nurzec),
- ✓ ekologiczne spotkania artystyczne pt. „Flora powiatu wysokomazowieckiego” (Gmina Wysokie Mazowieckie),
- ✓ druk multimedialnej pomocy dydaktycznej pt. „Notatnik przyrodniczy” z zakresu idei zrównoważonego rozwoju oraz jego dystrybucja na terenie województwa podlaskiego (Fundacja na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju),
- ✓ i inne¹².

Istotne znaczenie w realizacji działań w zakresie edukacji ekologicznej, szczególnie wśród rolników województwa podlaskiego, odgrywa PODR w Szepietowie, organizując liczne szkolenia i warsztaty (bezpłatne i odpłatne). W latach objętych *Raportem*, dotyczyły one w dużej mierze:

- ✓ wrózenia dyrektywy azotanowej i związanych z tym obowiązków;
- ✓ prawidłowego prowadzenia gospodarki odpadami na terenie gospodarstwa;
- ✓ prawidłowego prowadzenia dokumentacji obowiązującej przy realizacji programów rolnośrodowiskowych;
- ✓ realizacji samych programów rolno środowiskowych.

W 2012 PODR w Szepietowie przeprowadzi cykl dwudniowych szkoleń dla rolników i ich domowników np. „Wymogi wzajemnej zgodności dla gospodarstw ubiegających się o płatność bezpośrednią oraz inne inwestycyjne płatności w ramach PROW 2007-2013” w ramach których uczestnicy zapoznali się z Normami Dobrej Kultury Rolnej, wymogami dotyczącymi ochrony środowiska, zdrowia publicznego, zdrowia zwierząt i zdrowotności roślin.

Ponadto edukacją w ramach zdania ciągłego zajmują się także Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku i podległe jej nadleśnictwa oraz parki krajobrazowe i narodowe. W latach 2011-2012 organizowane były liczne konkursy ekologiczne (np. „Przyroda Podlasia w czterech porach roku”, „Przedszkolaki kochają przyrodę” itp.), wydarzenia edukacyjne (np. II konkurs recytatorski „Las uczy nas”, sprzątanie lasu przez podopiecznych zakładu karnego w Grądach) oraz spotkania z leśnikami w ramach leśnego edukatora.

¹² *Sprawozdanie z działalności za 2012 r.*, WFOŚiGW..., op. cit.

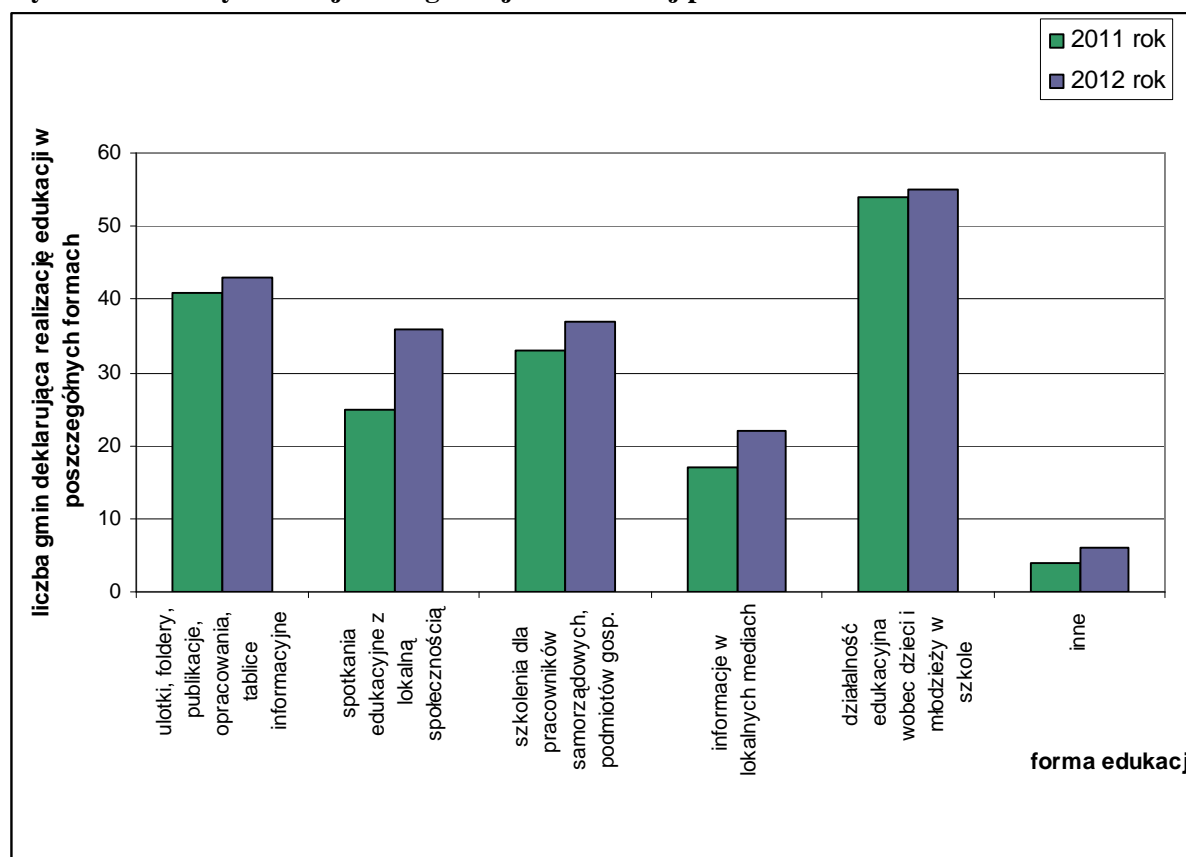
Według danych ankietowych na terenie województwa podlaskiego w okresie 2011-2012 jednostki samorządu terytorialnego realizowały zadania edukacyjne poprzez emisję ulotek, folderów, czy też publikacji. Organizowane były spotkania edukacyjne z lokalną społecznością, np. dotyczące nowego systemu gospodarki odpadami (np. gminy: Lipsk, Juchnowiec Kościelny). W szkołach prowadzono zajęcia o tematyce prośrodowiskowej, szkolono pracowników samorządowych. W analizowanym okresie gminy zrealizowały 373 takie zadania, z czego 174 – w 2011 r. i 199 – w 2012 r.

Tabela 26. Edukacja ekologiczna w gminach województwa podlaskiego

Wyszczególnienie	Liczba jst podejmujących działania w zakresie edukacji ekologicznej	
	2011	2012
Forma edukacji		
ulotki, foldery, publikacje, opracowania, tablice informacyjne	41	43
spotkania edukacyjne z lokalną społecznością	25	36
szkolenia dla pracowników samorządowych, podmiotów gosp.	33	37
informacje w lokalnych mediach	17	22
działalność edukacyjna wobec dzieci i młodzieży w szkole	54	55
inne	4	6
Łącznie	174	199
Dziedzina edukacji		
ogólnie ochrona środowiska i zrównoważony rozwój	25	27
ochrona wód	9	14
ochrona powietrza	13	13
ochrona przyrody	17	21
system zarządzania środowiskiem	5	8
Łącznie	69	83

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet JST.

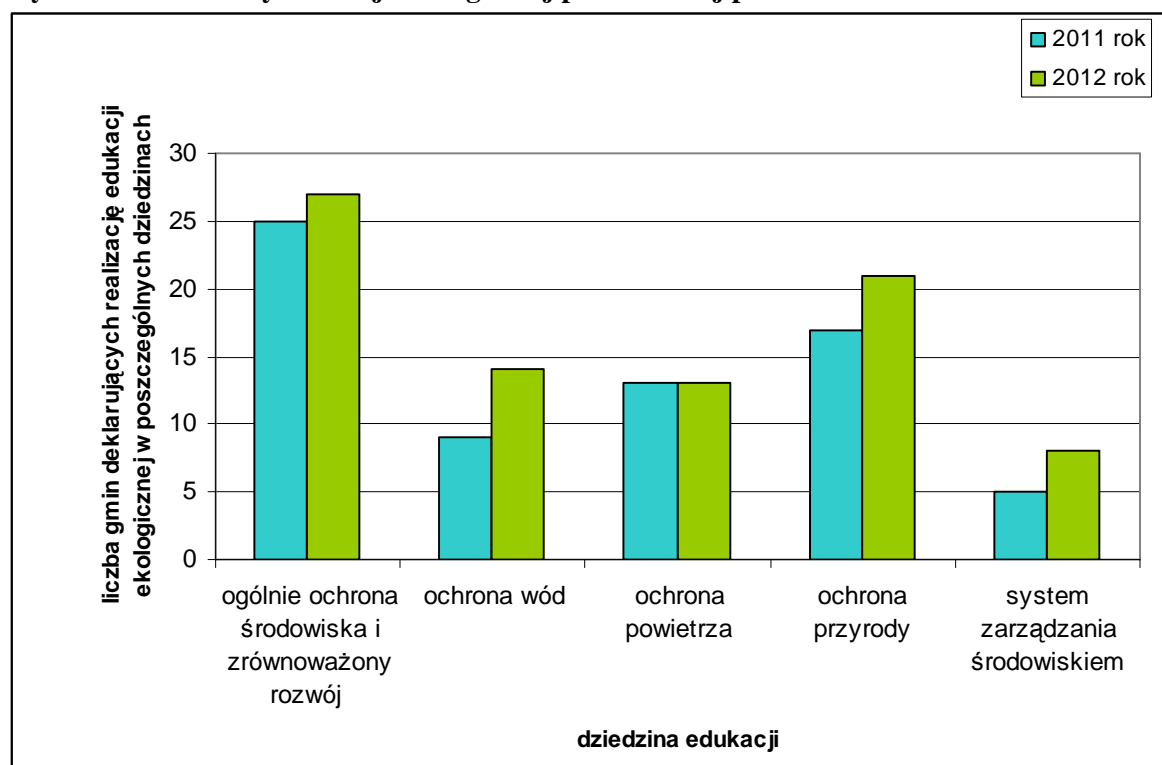
Wykres 12. Formy edukacji ekologicznej realizowanej przez JST

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet JST.

Wśród form edukacji ekologicznej podejmowanej w gminach województwa podlaskiego, zarówno w 2011 r., jak również w 2012 r., dominują formy edukacji, prowadzonej w szkołach. Dość powszechna była również edukacja poprzez dystrybucję materiałów edukacyjnych w formie ulotek, folderów, czy też publikacji. Podobne efekty, pod względem liczby podejmowanych działań, osiągnięto w przypadku spotkań z lokalnymi społecznościami oraz szkolenia pracowników administracji. Treści edukacyjne emitowane były również w lokalnych mediach. W 2012 r. zanotowano większe zaangażowanie JST w działania z zakresu edukacji ekologicznej, w porównaniu do roku 2011.

Wykres 13. Dziedziny edukacji ekologicznej prowadzonej przez JST

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet JST.

Według danych z ankiet w 2011 r. 69 gmin określiło dziedzinę edukacji, a w 2012 r. 83 gminy. Na podstawie tych danych można zauważyć, że najpowszechniejszą dziedziną edukacji ekologicznej realizowaną w gminach jest ochrona przyrody oraz ogólne zagadnienia ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju. Działania edukacyjne podejmowano również w zakresie ochrony powietrza, ochrony wód oraz systemu zarządzania środowiskiem.

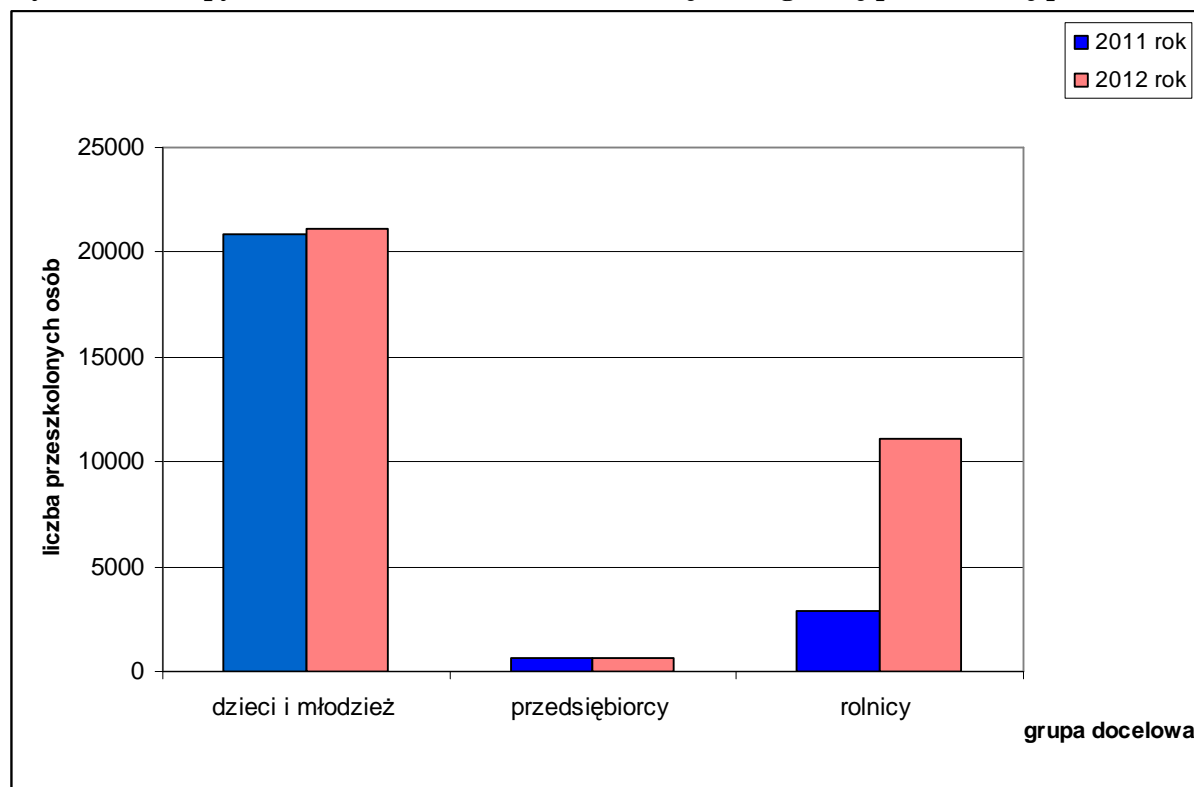
W wyniku realizacji działań podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, w analizowanym okresie, edukacją ekologiczną objęto łącznie 571 144 osoby.

Tabela 27. Odbiorcy edukacji ekologicznej prowadzonej w gminach województwa podlaskiego

Wyszczególnienie	Liczba osób objętych edukacją ekologiczną w gminach w latach [osoby]	
	2011	2012
dzieci i młodzież	20804	21158
przedsiębiorcy	595	598
rolnicy	2843	11146
Suma	24242	32902
Łączna ilość osób objętych działaniami jednostki samorządu terytorialnego w latach 2011 – 2012	57144	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet JST.

Wykres 14. Grupy docelowe i liczba odbiorców edukacji ekologicznej prowadzonej przez JST

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiet JST.

Dominującą grupą docelową odbiorców edukacji ekologicznej realizowanej przez JST były w okresie 2011-2012 dzieci i młodzież. Ponadto wyróżniono również rolników i przedsiębiorców. W przypadku rolników, w 2012 r. zanotowano wyraźny wzrost liczby przeszkolonych osób, w porównaniu do roku 2011.

5. Ocena uzyskanych efektów ekologicznych

W Programie Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014 wyszczególniono 62 wskaźniki umożliwiające ocenę stopnia realizacji zamierzeń programowych. Monitoring wprowadzonej polityki ochrony środowiska oznacza, że wdrożenie Programu podlega regularnej ocenie w zakresie określenia stopnia wykonania przyjętych zadań oraz określenia stopnia realizacji założonych celów, a także analizie przyczyn powstałych różnic. Poniżej w tabelach przedstawiono wskaźniki monitoringu wraz ze stopniem realizacji Programu (zmierzony osiągnięty wskaźnik).

Tabela 28. Wskaźniki stopnia realizacji Programu

Wskaźnik monitoringu	Wartość wskaźnika		
	2010	2011	2012
Emisja zanieczyszczeń pyłowych Mg/rok	1 096	977	919

*Raport z wykonania
„Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014”
za okres 2011-2012*

Wskaźnik monitoringu	Wartość wskaźnika		
	2010	2011	2012
Zanieczyszczenia pyłowe zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji Mg/rok	86 589	98 981	84 857*
Emisja zanieczyszczeń gazowych Mg/rok	1 616 560	1 646 078	1 480 002
Zanieczyszczenia gazowe zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji Mg/rok	1427	1458	1175
Emisja dwutlenku siarki Mg/rok	3 04	3275	2783
Emisja tlenków azotu Mg/rok	3150	3214	2749
Emisja tlenku węgla Mg/rok	2408	2213	2139
Powierzchnia poszczególnych obszarów prawnie chronionych ha :			
ogółem	645561,4	645634,4	648990,7
parki narodowe	92071,6	92143,9	92169,9
rezerваты przyrody	23531,9	23531,9	23755,5
parki krajobrazowe razem	88084,5	88084,5	88084,5
rezerваты i pozostałe formy ochrony przyrody w parkach krajobrazowych	4552,6	4552,6	4552,6
obszary chronionego krajobrazu	462717,3	462715,3	462715,3
rezerваты i pozostałe formy ochrony przyrody na obszarach chronionego krajobrazu	18544,2	18544,1	18505,9
użytki ekologiczne	2108,4	2110,7	2184,4
stanowiska dokumentacyjne	0,2	0,5	0,5
zespoły przyrodniczo krajobrazowe	144,3	144,3	139,1
Tereny zdegradowane ha	2746	2719	2698
Tereny zdewastowane ha	109	109	109
Grunty orne i leśne wyłączone z produkcji rolnej i leśnej wg kierunków wyłączenia ha:			
tereny komunikacyjne	0	1	1
tereny osiedlowe	33	33	31
tereny przemysłowe	11	6	5
użytki kopalne	0	12	27
zbiorniki wodne	0	3	0

*Raport z wykonania
„Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014”
za okres 2011-2012*

Wskaźnik monitoringu	Wartość wskaźnika		
	2010	2011	2012
inne	6	10	24
Pobór wód na potrzeby gospodarki narodowej i ludności hm ³	93,8	93,9	93,9
Stan czystości rzek, w tym wody o klasie czystości -wg stanu ekologicznego (liczba JCW w klasie) **			
I klasa (stan bardzo dobry)	0	1	
II klasa (stan dobry)	5	16	
III klasa (stan umiarkowany)	24	30	
IV klasa (stan słaby)	2	9	
V klasa (stan zły)	0	nie stwierdzono	
wg potencjału ekologicznego liczba JCW**			
powyżej dobrego	0	1	
dobry		2	
umiarkowany	2		
słaby	1	nie stwierdzono	
zły	0	1	
wg stanu chemicznego liczba JCW**			
dobry	6	25	
poniżej dobrego	22	13	
Stan czystości wód podziemnych (% udział w klasach (liczba studni w klasie)***			
I klasa	0	21	brak danych
II klasa	5		brak danych
III klasa	15	75	brak danych
IV klasa	0	4	brak danych
V klasa	1		brak danych
Wody zagrożone eutrofizacją komunalna (liczba JCW zagrożonych) **	58	35	
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej (os) i (%)	1054630 87,6	1056160 87,9	brak danych
Liczba korzystających z sieci kanalizacyjnej (os) i (%)	722568 60,0	732294 61	brak danych
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków (%)	63,3	63,6	brak danych
Odprowadzone ścieki przemysłowe ogółem dam ³	10817	10 844	brak danych
Ścieki komunalne dam ³	33548	33 381	brak danych

*Raport z wykonania
„Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014”
za okres 2011-2012*

Wskaźnik monitoringu	Wartość wskaźnika		
	2010	2011	2012
Ładunek zanieczyszczeń w ściekach komunalnych odprowadzanych do wód lub do ziemi kg/rok			
BZT5	258445	223306	211683
ChZT	2385286	2164012	2031877
Zawiesina	354118	311076	302690
Azot ogólny	455572	449866	378572
Fosfor ogólny	23824	26404	23089
Liczb przemysłowych oczyszczalni ścieków (szt.)	29	29	28
Liczba komunalnych oczyszczalni ścieków (szt.)	111	111	114
Liczba komunalnych oczyszczalni ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów (szt.)	31	32	29
Ilość pojazdów samochodowych i ciągników zarejestrowanych w województwie podlaskim (szt.)	697228	729621	brak danych
Liczba punktów pomiarowych hałasu nie spełniających kryteriów dotrzymania norm w odniesieniu do punktów w roku (szt.)	12	10	10
Liczba wybudowanych obwodnic	0	1	1
Ilość opracowanych/zaktualizowanych map akustycznych i Programów naprawczych ochrony środowiska przed hałasem	nie aktualizowano	nie aktualizowano	nie aktualizowano
Ilość umów na dofinansowanie edukacji ekologicznej (wg WFOŚiGW w Białymstoku)	58	80	49

*Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Lokalnych (stan na dzień 12.07.2012), Informacji o stanie środowiska na terenie województwa podlaskiego w 2011 r. WIOŚ Białystok 2012***; Wyników badań hałasu komunikacyjnego na terenie województwa podlaskiego w 2012 r., WIOŚ Białystok 2013; Ocena stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego, stanu chemicznego i stanu wód powierzchniowych województwa podlaskiego w latach 2010-2012 (ocena w jednolitych częściach wód), WIOŚ Białystok 2013**; Sprawozdania z działalności WFOŚiGW w Białymstoku w 2010, 2011 i 2012 r.*

*Objaśnienia: *- spadek zanieczyszczeń związanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji należy rozumieć jako zmianę pozytywną, gdyż w okresie 2011-2012 prowadzono szereg inwestycji związanych z modernizacją kotłowni, czy instalacji, co wiązało się z ograniczeniem emisji.*

Za miarę efektów realizacji *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014* przyjęto określone wskaźniki środowiska. Analiza zmian wartości wskaźników pozwala zidentyfikować obszary problemowe oraz wskazuje na te dziedziny, w których nastąpiła poprawa.

Za rok bazowy przyjęto rok 2010. Z uwagi na niekompletne dane za 2012 r. analiza zmian oparta jest w dużej mierze jedynie na danych za 2011 r.

Analiza wskaźników dotyczących stanu powietrza atmosferycznego w obrębie województwa podlaskiego generalnie wskazuje na poprawę parametrów jakości powietrza. Emisja zanieczyszczeń pyłowych ulegała w analizowanym okresie stopniowemu obniżeniu. W 2012 r. zanotowano wyraźny wzrost ilości zanieczyszczeń pyłowych zatrzymanych w urządzeniach do redukcji i neutralizacji pyłów. W przypadku zanieczyszczeń gazowych w 2011 r. w stosunku do 2010 r. nastąpił wzrost wielkości emisji, natomiast w 2012 r. zanotowano dość wyraźny spadek. Odwrotną tendencję można zauważyć w przypadku neutralizacji zanieczyszczeń gazowych w urządzeniach do redukcji, gdzie na przestrzeni lat 2010-2012 najwięcej zanieczyszczeń zatrzymano w roku 2011 r. Pozytywne wyniki osiągnięto w przypadku redukcji emisji poszczególnych zanieczyszczeń, tj. dwutlenku siarki, tlenków azotu i tlenku węgla. We wszystkich przypadkach zanotowano wyraźne obniżenie wielkości emisji wymienionych zanieczyszczeń. Powyższe dane wskazują na obniżanie się emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego, co pozwala przypuszczać, że przy kontynuacji podejmowanych w tym kierunku działań, dojdzie do poprawy stanu powietrza atmosferycznego na terenie województwa.

Kolejną grupę wskaźników wyznaczono w celu monitorowania realizacji założeń *Programu* w zakresie ochrony przyrody. Wszystkie wskaźniki z tej grupy dotyczą powierzchni obszarów objętych ochroną prawną w rozbiciu na poszczególne formy ochrony przyrody. Ogólna powierzchnia obszarów chronionych w rozpatrywanym okresie stopniowo wzrastała. Zanotowano zwiększenie powierzchni parków narodowych, rezerwatów przyrody i użytków ekologicznych. W przypadku zespołów przyrodniczo-krajobrazowych w 2012 r. zanotowano zmniejszenie powierzchni, co może wynikać np. z weryfikacji granic obszarów. Powierzchnia parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu i stanowisk dokumentacyjnych nie zanotowano zmian. Analiza powyższych wskaźników daje pogląd jedynie na stan ilościowy, co wskazuje na tendencję pozytywną. W przypadku obszarów chronionych bardziej istotne wydają się być zmiany jakościowe.

Pozytywne zmiany zanotowano w przypadku terenów zdegradowanych, których powierzchnia w okresie objętym niniejszym opracowaniem, uległa obniżeniu. Powierzchnia terenów zdewastowanych nie uległa zmianie. Miarą presji na powierzchnię ziemi jest również powierzchnia gruntów rolnych i leśnych wyłączonych z produkcji. Korzystne zmiany stwierdzono w przypadku terenów wyłączonych na potrzeby zabudowy osiedlowej oraz przemysłu. Można przypuszczać, że zmniejszenie powierzchni wyłączonej z produkcji rolnej i leśnej, może świadczyć o przywróceniu

tych terenów, np. poprzez zalesienie, czy nasadzenia zieleni osiedlowej. W przypadku terenów wyłączonych na potrzeby pozyskiwania kopalin i pod zbiorniki wodne zanotowano ich wzrost.

Jedną z najobszerniejszych grup rozpatrywanych wskaźników są wskaźniki dotyczące gospodarki wodnej i ochrony wód. Dostępne dane pozwalają stwierdzić wzrost liczby mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz z oczyszczalni ścieków, co wskazuje na rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie województwa. Wyraźne zmiany zanotowano również w przypadku wielkości ładunków zanieczyszczeń w ściekach komunalnych po oczyszczeniu. Wartości wszystkich analizowanych wskaźników uległy obniżeniu, co świadczy o poprawie efektywności oczyszczania ścieków.

Głównym źródłem emisji hałasu na terenie województwa podlaskiego są szlaki komunikacyjne. Hałas komunikacyjny wzrasta proporcjonalnie do liczby pojazdów poruszających się po drogach. W okresie 2011-2012 zanotowano wyraźny wzrost liczby zarejestrowanych pojazdów. Uciążliwości hałasowe są najbardziej dotkliwe w przypadku tras tranzytowych przebiegających przez tereny zabudowane. W celu obniżenia tego rodzaju uciążliwości, usprawnienia ruchu pojazdów, a tym samym także obniżenia emisji zanieczyszczeń do powietrza, w okresie objętym *Raportem* wybudowano 2 obwodnice i podjęto szereg działań opisanych w punkcie 4.4.

W ramach monitorowania realizacji założeń *Programu* w zakresie edukacji ekologicznej, za wskaźnik przyjęto liczbę dofinansowanych przez WFOŚiGW w Białymstoku zadań edukacyjnych. W latach 2011-2012 podpisano łącznie 129 umów na dofinansowanie edukacji ekologicznej.

Bezpośrednim wskaźnikiem zaawansowania realizacji zadań jest wysokość ponoszonych nakładów finansowych oraz uzyskiwane efekty rzeczowe, co zostało przedstawione w rozdziale następnym.

6. Źródła finansowania przewidzianych do realizacji zadań

Niniejszy rozdział przygotowano w oparciu o Sprawozdania z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku w 2011 r. i w 2012 r., Sprawozdania z wykonania budżetu województwa podlaskiego za 2011 r. i 2012 r., dane pozyskane ze stron internetowych poświęconych RPOWP i PROW oraz dane przekazane w formie ankiet przez samorządy gminne i powiatowe.

Zadania z zakresu ochrony środowiska w latach 2011-2012 były finansowane z następujących źródeł: Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 – Pomoc Techniczna Schemat I i II, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Pomoc Techniczna Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Schemat III.

Rzeczywiste koszty realizacji Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego w lata 2011-2012 nie są możliwe do określenia, ze względu na brak dostatecznych danych z poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego.

Finansowanie z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

W latach 2011-2012 środki przekazywane w ramach wsparcia z WFOŚiGW w Białymstoku na zadania związane z ochroną środowiska, przeznaczone były na następujące dziedziny: ochronę wód i gospodarkę wodną, ochronę ziemi, ochronę przyrody, ochronę atmosfery, likwidację zagrożeń, edukację ekologiczną oraz monitoring.

W latach 2011-2012 do WFOŚiGW w Białymstoku wpłynęło 581 wniosków o dofinansowanie, z czego w 2011 – 373, a 208 w 2012 r. Na podstawie uchwał podjętych przez Radę Nadzorczą i Zarząd WFOŚiGW w Białymstoku zawarto w 2011 r. 276 umów o dofinansowanie przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska, a w 2012 r. - 171 umów. Łącznie w latach 2011-2012 WFOŚiGW w Białymstoku podpisał 447 umów na kwotę 146 445 145,10 zł (z uwzględnieniem środków udostępnionych przez NFOŚiGW w Warszawie). Były to umowy w zakresie przyznania wnioskodawcom dofinansowania w formie dotacji, pożyczek oraz przekazania środków pieniężnych i kształtowały się następująco:

Tabela 29. Dofinansowanie przedsięwzięć z WFOŚiGW w Białymstoku

Lp.	Dziedzina	Ilość umów		Kwota umowy zł		Kwota wykorzystana zł	
		2011	2012	2011	2012	2011	2012
Pożyczki							
1	ochrona wód	15	14	14 234 179,14	13 611 448,84	10 355 635,98	11 835 208,67
2	gospodarka wodna	3	1	1 596 126,53	385 656,00	1 587 903,09	385 656,00
3	ochrona atmosfery	10	14	9 735 048,59	9 291 909,76	7 758 693,64	5 568 908,26
4	ochrona ziemi	7	4	2 234 696,00	5 236 894,26	2 106 496,00	1 142 275,63
5	Przeciwdziałanie i likwidacja zagrożeń środowiska	2	6	526 962,00	1 710 388,51	525 925,00	1 710 388,48
		37	39	28 327 012,26	30 236 297,37	22 334 653,71	20 642 437,04
Dotacje							
1	ochrona wód	-	1	-	34 000,00	-	34 000,00
2	ochrona atmosfery	3	1	652 062,69	141 954,00	472 062,69	141 954,00
3	ochrona ziemi	1	1	100 000,00	24 996,60	100 000,00	24 996,60
4	przeciwdziałanie i likwidacja zagrożeń środowiska	9	1	690 000,00	150 000,00	640 000,00	150 000,00
5	edukacja	49	50	1 490 905,70	1 705 496,10	1 241 508,39	1 521 102,05

*Raport z wykonania
„Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014”
za okres 2011-2012*

Lp.	Dziedzina	Ilość umów		Kwota umowy zł		Kwota wykorzystana zł	
		2011	2012	2011	2012	2011	2012
	ekologiczna						
6	ekspertyzy i prace naukowo – badawcze	-	1	-	22 000,00	-	22 000,00
7	ochrona przyrody	2	4	47 575,00	66 740,40	47 045,76	65 656,64
8	monitoring	4	2	279 055,00	238 905,00	227 241,25	185 553,75
		68	61	3 259 598,39	2 384 092,10	2 727 858,09	2 145 263,04
Umowy przekazania środków państwowym jednostkom budżetowym (oraz samorządowym jednostkom budżetowym*)							
1	ochrona atmosfery	1	-	500 000,00	-	0,00	-
2	przeciwdziałanie i likwidacja zagrożeń środowiska	1	6	500 000,00	239 090,00	0,00	0,00
3	edukacja ekologiczna	19*	4	830 269,55*	110 410,00	503 694,13*	0,00
4	ochrona przyrody	8*	4	507 666,75*	310 000,00	256 950,01*	0,00
5	monitoring	2	1	462 000,00	210 000,00	226 000,00	0,00
		31	15	2 799 936,30	869 500,00	986 644,14	0,00
RAZEM		136	115	34 386 546,95	33 489 889,47	26 049 155,94	22 787 700,08

* - dodano środków przekazane jednostkom samorządowym tylko w 2011 r.; w 2012 brak przekazania takich środków

(-) – umowy przekazania funduszy różniące się w poszczególnych latach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności WFOŚiGW w Białymstoku w 2011 i 2012 r.

W latach 2011–2012 najwyższe dofinansowanie z WFOŚiGW w Białymstoku (wraz z udziałem środków NFOŚiGW w Warszawie) otrzymało sześć projektów z zakresu dwóch dziedzin na łączną kwotę 47 457 129,33 PLN. Do tych inwestycji należały:

- Biebrzański System Gospodarki Odpadami – etap II; beneficjent BIOM Sp. z o.o. z Dolistowa Starego, gmina Jaświły (pożyczka);
- budowa sieci wodno–kanalizacyjnej w miejscowości Filipów; beneficjent gmina Filipów (dotacja);
- budowa sieci wodno kanalizacyjnej w miejscowościach Nowinka, Gatne Drugie, Szczebra, Szczeberka i Podnowinka wraz kolektorem odprowadzającym ścieki do wybudowanej oczyszczalni ścieków w Nowince; beneficjent gmina Nowinka (dotacja);

- budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Filipów; beneficjent gmina Filipów (dotacja);
- rozwiązanie kompleksowej gospodarki wodno-ściekowej Miasta Kolno; beneficjent PECiGWŚ Sp. z o.o. w Kolnie (pożyczka);
- budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Topiłówka i Jabłońskie; beneficjent gmina Augustów (dotacja).

Wielkość finansowego wsparcia, którego udzielił WFOŚiGW w Białymstoku na podstawie umów zawartych w 2011 r. łącznie wyniosła 34 386 546,95 PLN, w tym 82,38% stanowiło dofinansowanie w formie pożyczek, 9,48% - w formie dotacji oraz 8,14% to środki przekazane jednostkom państwowym i samorządowym. Natomiast w 2012 r. łącznie wielkość wsparcia wyniosła 33 489 889,47 PLN (o 2,61% mniej niż w roku poprzednim). Wśród form dofinansowania dominowały pożyczki – 90,28%. Spadła natomiast forma finansowania w postaci dotacji w stosunku do roku 2011 o 2,36%.

Poniżej przedstawiono strukturę dofinansowania wg form i dziedzin w latach 2011-2012.

Tabela 30. Struktura dofinansowania przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska przez WFOŚiGW w Białymstoku w latach 2011-2012 – wg form i dziedzin dofinansowania

Lp.	Forma dofinansowania	% udział w ogólnej kwocie dofinansowania		Kwota dofinansowania zł	
		2011*	2012*	2011*	2012*
Forma finansowania					
1	pożyczki	82,38	90,28	28 327 012,26	30 236 297,37
2	dotacje	9,48	7,12	3 259 598,39	2 384 092,10
3	przekazane środki	8,14	2,60	2 799 936,30	869 500,00
Suma		100,00	100,00	34 386 546,95	33 489 889,47
Dziedzina finansowania					
1	ochrona wód	41,40	40,74	14 234 179,14	13 645 448,84
2	gospodarka wodna	4,64	1,15	1 596 126,53	385 656,00
3	ochrona atmosfery	31,66	28,17	10 887 111,28	9 433 863,76
4	ochrona ziemi	6,79	15,71	2 334 696,00	5 261 890,86
5	przeciwdziałanie i likwidacja zagrożeń środowiska	4,99	6,27	1 716 962,00	2 099 478,51
6	edukacja ekologiczna	6,75	5,42	2 321 175,25	1 815 906,10
7	ekspertyzy i prace naukowo – badawcze	0,00	0,07	-	22 000,00
8	ochrona przyrody	1,61	1,12	555 241,75	376 740,40
9	monitoring	2,16	1,35	741 055,00	448 905,00
Suma		100,00	100,0	34 386 546,95	33 489 889,47

*- kwoty umów podpisanych w danym roku bez zobowiązań z lat poprzednich.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności WFOŚiGW w 2011 i 2012 r.

Dominujący wskaźnik pomocy udzielonej w latach 2011-2012 w postaci pożyczki oznacza, że zainwestowane środki przynoszą efekt ekologiczny i rzeczowy, po czym wracają w postaci spłaconych rat kapitałowych i mogą być ponownie wykorzystane dla wsparcia kolejnych działań służących środowisku. Fundusz realizuje zadania statutowe dążąc do optymalizacji kosztów i osiągnięcia jak największych efektów ekologicznych.

Finansowanie z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w okresie 2011-2012 na terenie województwa podlaskiego dofinansował w formie dotacji i pożyczek zadania z zakresu dziewięciu dziedzin – patrz poniższa tabela. Wysokość środków finansowych pozyskanych z WFOŚiGW w Białymstoku, łącznie ze środkami udostępnionymi przez NFOŚiGW w Warszawie wyniosła w analizowanym okresie 146 445 145,10 PLN, z czego w roku 2011 wynosiła 75 001 730,02 PLN, a w roku 2012 – 71 443 415,13 PLN.

Tabela 31. Struktura dofinansowania przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska przez NFOŚiGW w Warszawie i WFOŚiGW w Białymstoku w latach 2011-2012 – wg dziedzin dofinansowania

Lp.	Dziedzina dofinansowania	% udział w ogólnej kwocie dofinansowania		Kwota dofinansowania	
		2011*	2012**	2011*	2012**
Dziedzina finansowania					
1	ochrona wód	58,51	64,42	43 886 763,60	46 020 573,29
2	gospodarka wodna	5,74	11,32	4 301 114,15	8 083 976,26
3	ochrona atmosfery	13,41	10,67	10 057 949,45	7 623 663,20
4	ochrona ziemi	16,15	6,46	12 112 828,09	4 616 148,53
5	przeciwdziałanie i likwidacja zagrożeń środowiska	1,55	3,37	1 165 925,00	2 410 388,48
6	edukacja ekologiczna	2,97	2,48	2 224 236,31	1 772 173,37
7	ekspertyzy i prace naukowo – badawcze	0,11	0,06	83 900,45	42 543,86
8	ochrona przyrody	0,66	0,56	491 899,72	400 580,64
9	monitoring	0,90	0,66	677 113,25	473 367,50
Suma		100,00	100,00	75 001 730,02	71 443 415,13

*- łącznie ze zobowiązaniami z 2010 roku

** - łącznie ze zobowiązaniami z 2011 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z WFOŚiGW w Białymstoku

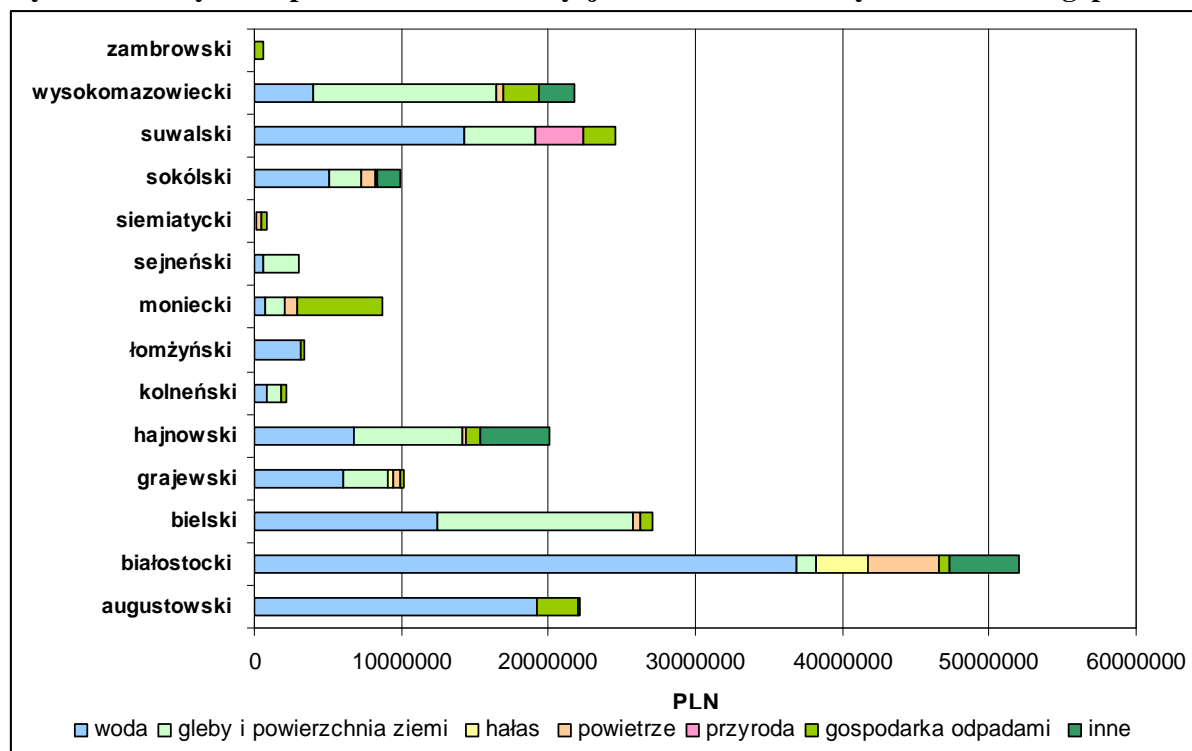
Największe nakłady finansowe w latach 2011-2012 zostały poniesione na zadania związane z ochroną wód związane było to z realizacją dwóch dużych programów pn. „Zrównoważony rozwój rejonu rzeki Rospudy” oraz „Zrównoważony rozwój rejonu Puszczy Białowieskiej”.

Finansowanie ochrony środowiska w latach 2011-2012 wg powiatów

W latach objętych niniejszym *Raportem* gminy z terenu województwa podlaskiego na inwestycje związane z ochroną środowiska wydatkowały łącznie 625 210 316,97 PLN. Szczególnie duże wydatki na inwestycje w tym zakresie poniosło Miasto Białystok – łącznie 373 398 629,50 PLN. Wśród powiatów ziemskich największe wydatki na inwestycje poniosły gminy z powiatów: białostockiego – 51 981 381,87 PLN, bielskiego – 27 129 274,16 PLN, suwalskiego – 24 583 604,63 PLN, augustowskiego – 22 092 807,86 PLN i wysokomazowieckiego – 21 717 630,48 PLN. Najmniej zaś gminy z powiatów: zambrowskiego – 545 286,21 PLN, siemiatyckiego – 809 707,63 PLN oraz kolneńskiego – 2 153 549,45 PLN.

W tabeli poniżej przedstawiono wydatki na inwestycje związane z ochroną środowiska w latach 2011-2012.

Wykres 15. Wydatki poniesione na inwestycje z zakresu ochrony środowiska wg powiatów

* - dane niepełne, ponieważ nie wszystkie gminy z terenu województwa podlaskiego odesłały wypełnioną ankietę.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet JST.

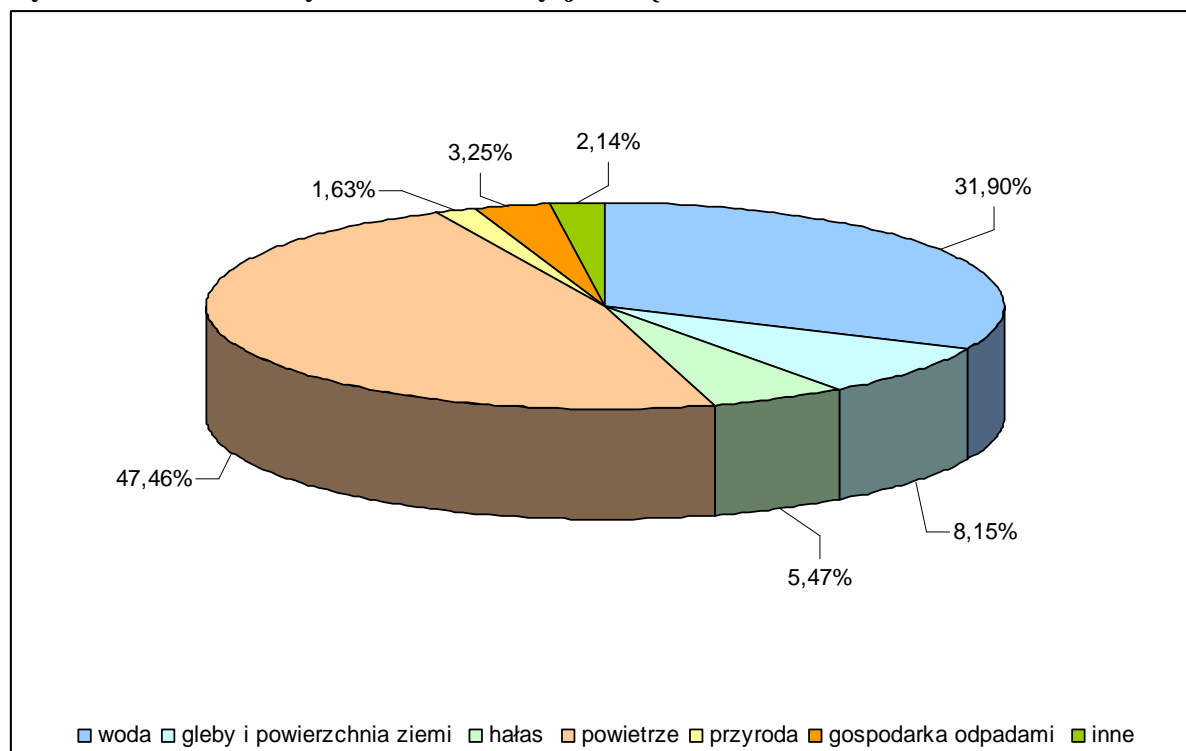
W strukturze wydatków, gminy (powiatów ziemskich) największe nakłady poniosły na inwestycje związane z ochroną środowiska wodnego (budowa/modernizacja wodociągów i kanalizacji, budowa przydomowych oczyszczalni ścieków) oraz gleb i powierzchni ziemi (inwestycje związane z rekultywacją gminnych składowisk odpadów komunalnych). Natomiast w strukturze wydatków powiatów grodzkich (Miasta: Białystok, Łomża, Suwałki) dominują nakłady poniesione na ochronę powietrza – 144 097 219,74 PLN (z czego blisko 90% tej kwoty, to wydatki Miasta

Białystok), a w drugiej kolejności na ochronę wód – 58 252 513,86 PLN (z czego ponad 63%, to wydatki Miasta Białystok). Tak wysokie wydatki związane były przede wszystkim z modernizacją i budową dróg (w tym szczególnie na terenie m. Białystok) oraz ścieżek rowerowych, a także budową i modernizacją wodociągów i kanalizacji.

Ponadto w okresie 2011-2012 w porównaniu do lat poprzednich zwiększyły się wydatki na gospodarkę odpadami. Związane to było z nowelizacją ustawy o utrzymaniu porządku i czystości w gminach, w wyniku której gminy stały się odpowiedzialne za odpady komunalne powstałe na własnym terenie. Łącznie na ten cel na terenie województwa podlaskiego wydatkowano 20 329 054,54 PLN.

Poniżej przedstawiono strukturę wydatków na inwestycje związane z ochroną środowiska z uwzględnieniem gmin z terenów powiatów grodzkich i ziemskich w ujęciu procentowym.

Wykres 16. Struktura wydatków na inwestycje służące ochronie środowiska w latach 2011-2012

* - dane niepełne, ponieważ nie wszystkie gminy z terenu województwa podlaskiego odesłały wypełnioną ankietę

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet JST.

Największe wydatki inwestycyjne w latach 2011-2012 - 296 730 722,93 PLN (47,46%) poniesiono na zadania związane z ochroną powietrza. W dużej mierze były to inwestycje związane z budową i przebudową dróg oraz w mniejszym stopniu z modernizacją kotłowni. Wydatki związane z ochroną wód – budową i modernizacją sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, oczyszczalni ścieków, a także budową przydomowych oczyszczalni ścieków stanowiły 31,90% w ogólnej kwocie wydatków.

Na tą dziedzinę największe nakłady poniosło M. Białystok – 58 252 513,86 PLN oraz gminy z terenu powiatów: białostockiego – 36 934 522,10 i augustowskiego – 19 173 948,00 PLN.

Dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013

W latach 2011-2012 podpinano umowy na realizację 222 projektów dofinansowanych w ramach RPOWP. Łączna kwota dofinansowania wyniosła 751 696 538,66 PLN. Najwięcej projektów zostało zrealizowanych na terenie Miasta Białystok – 53 i Miasta Suwałki – 15 oraz powiatów: białostockiego – 45 oraz sokólskiego – 14.

W tabeli poniżej przedstawiono ilość projektów i kwoty dofinansowania ze środków RPOWP.

Tabela 32. Projekty realizowane w latach 2011-2012 ze środków RPOWP 2007-2013

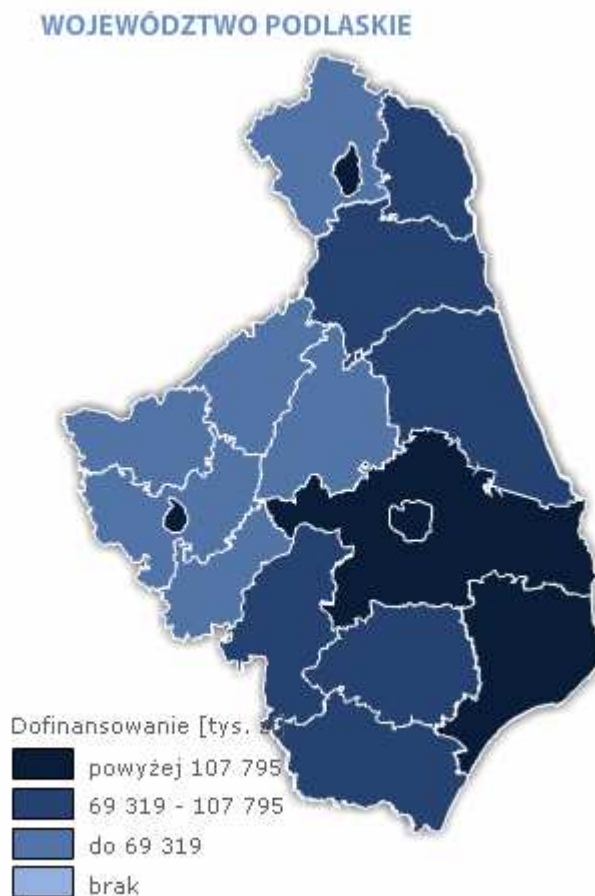
Wyszczególnienie	Liczba projektów	Wartość dofinansowania zł
POWIATY		
augustowski	12	30 573 900,57
białostocki	45	124 309 549,26
bielski	10	23 531 378,79
grajewski	8	13 111 430,02
hajnowski	11	96 033 295,12
kolneński	5	6 798 565,01
łomżyński	2	845 867,50
moniecki	6	12 394 447,04
sejneński	5	59 219 908,41
siemiatycki	6	11 805 631,36
sokólski	14	50 857 719,68
suwalski	7	36 438 077,29
wysokomazowiecki	11	27 617 742,41
zambrowski	4	11 754 367,20
MIASTA NA PRAWACH POWIATU		
Białystok	53	141 503 524,20
Łomża	8	45 461 603,56
Suwałki	15	59 439 531,24
WOJEWÓDZTWO	222	751 696 538,66

Źródło: www.podlaskiedotacje.pl (stan na dzień 15.07.2013 r.).

Najwyższe kwoty dofinansowania przypadły dla projektów realizowanych na terenie Miasta Białystok – 141 503 524,20 PLN, powiatów białostockiego – 124 309 549,26 i hajnowskiego

– 96 033 295,12 PLN, Miasta Suwałki – 59 439 537,24 PLN oraz powiatu sejneńskiego 59 219 908,41 PLN.

Rysunek 1. Dofinansowanie wg powiatów

Źródło: www.podlaskiedotacje.pl (stan na dzień 15.07.2013 r.).

W latach 2011-2012 najmniej umów o dofinansowanie w ramach RPOWP podpisały gminy z terenu powiatów: łomżyńskiego – 2, zambrowskiego – 4 oraz kolneńskiego – 5.

Dofinansowanie w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013

W latach 2011-2012 środki z Funduszy Spójności w ramach POIiŚ przeznaczone były na dwie osie priorytetowe: I – Gospodarkę wodno – ściekową, Działanie 1.1. Gospodarka wodno – ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM oraz II – Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi: Działanie 2.1. Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych oraz Działanie 2.2. Przywracanie terenom zdegradowanym wartości przyrodniczych i ochrona brzegów morskich.

Na terenie województwa podlaskiego zrealizowano w ramach tego programu 9 dużych projektów, 6 z nich dotyczyło osi priorytetowej I, a 3 osi priorytetowej II.

W ramach osi priorytetowej I - Gospodarka wodno – ściekowa zrealizowano następujące projekty:

- „Rozbudowa i modernizacja gospodarki wodno – ściekowej w mieście Hajnówka – etap I” (beneficjent PWiK Sp. z o.o. w Hajnówce),
- „Modernizacja oczyszczalni ścieków i rozwój infrastruktury wodno – kanalizacyjnej w Suwałkach – etap I” (beneficjent PWiK Sp. z o.o. w Suwałkach),
- „Modernizacja oczyszczalni ścieków i rozwój infrastruktury wodno – kanalizacyjnej w Suwałkach – etap II” (beneficjent PWiK Sp. z o.o. w Suwałkach),
- „Kompleksowe rozwiązanie gospodarki wodno – ściekowej miasta Kolna” (beneficjent PECiGWŚ w Kolnie Sp. z o.o.),
- „Rozbudowa infrastruktury ochrony środowiska w ulicach Bielska Podlaskiego” (beneficjent Miasto Bielsk Podlaski),
- „Zapewnienie prawidłowej gospodarki wodno – ściekowej na terenie miasta Siemiatycze” (beneficjent PK Sp. z o.o. w Siemiatyczach).

W ramach osi priorytetowej II - Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi zrealizowano następujące projekty:

- „Biebrzański system Gospodarki Odpadami – etap II” (beneficjent BIOM Sp. z o.o. z siedzibą w Dolistowie Starym),
- „Budowa systemu gospodarki odpadami komunalnymi dla miasta Łomża i okolicznych gmin – etap I” (beneficjent Miasto Łomża),
- „Budowa Zakładu Przetwarzania i unieszkodliwiania Odpadów w Czerwonym Borze, gmina Zambrów” (beneficjent Miasto Zambrów).

Łącznie w latach 2011-2012 na realizację tych zadań wydatkowano kwotę 104 040 193 PLN, z czego na rok 2011 przypadła kwota 71 150 966 PLN, a na 2012 r. – 32 889 227 PLN.

Dofinansowanie w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013

W okresie objętym niniejszym *Raportem* na wydatki związane z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej zleconych ustawami przez samorząd województwa – na współfinansowanie projektów z udziałem środków Unii Europejskiej (RPOW 2007-2013) wydatkowano łącznie 4 632 671,30 PLN, w ramach których zorganizowano m.in.:

1) w zakresie zadania „Identyfikacja i analiza możliwych do przeniesienia dobrych praktyk w zakresie rozwoju obszarów wiejskich oraz przekazania informacji na ich temat”:

- wyjazd studyjny do modelowych wsi tematycznych „Promocja wiosek tematycznych”;
- konferencje „Rola młodzieży w rozwoju obszarów wiejskich”;
- konkurs Podlaskie AgroLigi;
- konkurs „Przyjazna wieś” (na najlepszy projekt w zakresie infrastruktury realizowany na terenach wiejskich przy wsparciu środków unijnych);

- konkurs na najciekawszy projekt z zakresu turystyki wiejskiej zrealizowany z udziałem funduszy unijnych;
- 2) w zakresie zadania „Podniesienie dobrych praktyk, projektów inwestycyjnych oraz organizacja wymiany doświadczeń i Know – how ”:
- III Forum Rolnicze w Janowie;
 - XVIII Regionalną Wystawę Zwierząt Hodowlanych;
 - wyjazd szkoleniowo – informacyjny dla liderów i członków grup producenckich;
 - wyjazd studyjny dotyczący ekologii i agroturystyki;
 - publikację „Dobre praktyki w agroturystyce”;
- 3) w zakresie zadania „Przygotowanie programów szkoleniowych dla lokalnych grup działania, w tym wymiana doświadczeń między lokalnymi grupami działania”:
- konferencje „Leader szansą na zrównoważony rozwój Podlasia”;
 - warsztaty „Chrońmy środowisko naturalne w Dolinie Bugu”;
- 4) w zakresie zadania „Wymiana wiedzy oraz ocena polityki w zakresie rozwoju obszarów wiejskich”:
- publikacje „Analiza kierunków rozwoju i aktualna sytuacja w rolnictwie na terenie województwa podlaskiego”;
 - szkolenia z wymianą doświadczeń dla rolników i kwaterodawców.

Ponadto, na terenie województwa podlaskiego w ramach realizacji PROW 2007-2013 zrealizowano 835 projektów o łącznej wartości dofinansowania 303 487 604, 94 PLN, m.in. z zakresu gospodarki wodno-ściekowej.

W tabeli poniżej przedstawiono ilość projektów i wartość dofinansowania w podziale na powiaty.

Tabela 33. Projekty realizowane z dofinansowaniem z PROW 2007-2013

Wyszczególnienie	Liczba projektów	Wartość dofinansowania zł
POWIATY		
augustowski	56	19 419 831,69
białostocki	146	43 929 087,21
bielski	62	26 523 096,28
grajewski	47	19 492 128,38
hajnowski	82	22 162 271,16
kolneński	33	7 680 322,29
łomżyński	56	13 816 297,44
moniecki	50	18 313 121,80
sejneński	17	9 407 270,20

Wyszczególnienie	Liczba projektów	Wartość dofinansowania zł
siemiatycki	68	42 279 875,89
sokólski	56	18 093 655,77
suwalski	48	15 509 518,51
wysokomazowiecki	81	27 499 998,60
zambrowski	16	3 877 781,84
MIASTA NA PRAWACH POWIATU		
M. Białystok	17	15 483 347,88
WOJEWÓDZTWO	835	303 487 604,94

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.baza.prow.wrotapodlaskia.pl (stan na dzień 25.07.2013 r.).

Najwięcej projektów wdrożono na terenie gmin należących do powiatu białostockiego – 146, w tym w: gminie Łapy – 24, gminie Zabłudów – 14 oraz gminie Choroszcz 12, oraz powiatach hajnowskim – 82 i wysokomazowieckim – 81.

Największe inwestycje finansowane w ramach PROW związane były z realizacją KPOŚK – aktualizacja 2010, a więc dostosowaniem komunalnych oczyszczalni ścieków do wymogów Traktatu Akcesyjnego. W latach 2011-2012 ze środków PROW zmodernizowano oczyszczanie ścieków w aglomeracjach: Białystok, Łomża, Łapy, Krypno, Szczuczyn, Łuka, Szepietowo, Drohiczyn oraz Choroszcz.

7. Wnioski

- 1) Analiza przedstawionych w *Raporcie* danych pozwala stwierdzić, że założone w *Programie Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014* cele długoterminowe i krótkoterminowe w latach 2011-2012 były realizowane przez jednostki w nim wskazane.
- 2) Podjęto inwestycje i działania we wszystkich wskazanych w *Programie* priorytetach.
- 3) Ochrona powietrza była i jest jednym z ważniejszych priorytetów na terenie województwa podlaskiego, w związku z czym duża część inwestycji prowadzonych w latach 2011-2012 dotyczyła tego komponentu. W analizowanym okresie przeprowadzono modernizację 16 kotłowni, w tym w kierunku wykorzystania odnawialnych źródeł energii (np. w Elektrociepłowni Białystok S.A.). Zrealizowano także dwa projekty związane z budową nowoczesnych elektrowni wiatrowych (PUH „Wilczek”, EL-PRO Sp. z o.o.) oraz zamontowano układ wysokosprawnej kogeneracji do produkcji energii elektrycznej i ciepłej w Spółdzielni Mleczarskiej MLEKOVITA w Wysokim Mazowieckim. Coraz powszechniej wykorzystywano także do produkcji energii elektrycznej i ciepłej kolektory słoneczne i ogniwa fotowoltaiczne.

Jednakże z uwagi na brak ewidencji w gminach, czy powiatach takich obiektów ich liczba na terenie województwa nie jest znana.

Ponadto na terenie województwa prowadzone były inwestycje związane z realizacją programów ochrony powietrza dla strefy aglomeracji białostockiej i miasta Łomża, których głównym celem było zmniejszenie emisji pyłu PM₁₀. W ramach ograniczenia emisji tego zanieczyszczenia ze źródeł powierzchniowych (tj. sektora bytowo - komunalnego) podejmowano działania związane z termomodernizacją budynków, wymianą kotłów na mniej emisyjne, czy wykorzystywano OZE do produkcji ciepła i energii. Pozwoliło to obniżyć emisję pyłu PM₁₀ w przypadku miasta Białystok o 35 Mg/rok, a Łomży o 12,39 Mg/rok. W ramach zmniejszenia emisji liniowej prowadzone inwestycje związane były przede wszystkim z modernizacją i przebudową dróg miejskich.

Działaniami zmierzającymi do obniżenia emisji zanieczyszczeń do powietrza były także prowadzone na terenie województwa termomodernizacje obiektów użyteczności publicznej – 390 sztuk.

Rezultatem prowadzonych działań w zakresie ochrony powietrza była widoczna redukcja zanieczyszczeń pyłowych do poziomu 919 Mg/rok (spadek o 177 Mg/rok w stosunku do roku 2010) oraz zanieczyszczeń gazowych do 1480002 Mg/rok (spadek o 136558 Mg/rok w stosunku do 2010 r.)

- 4) W zakresie ochrony wód sukcesywnie rozbudowywano sieć wodociagową oraz kanalizacyjną (sanitarną i deszczową). W latach 2011-2012 wybudowano łącznie 488,7 km wodociągu, z czego najwięcej w mieście Białystok – 52,0 km oraz gminie Sidra – 32,30 km; kanalizacji sanitarnej 490,4 km najwięcej w mieście Białystok – 63,8 km oraz gminie Turośń Kościelna 21,67 km; kanalizacji deszczowej – 106,59, najwięcej w mieście Białystok - 66,93 km. Nadal jednak istnieje silna dysproporcja między długością sieci wodociagowej i kanalizacyjnej (4:1).

Poprawie jakości wód powierzchniowych i podziemnych służyły także działania związane z poprawą efektywności oczyszczania ścieków. W latach 2011-2012 zmodernizowano 16 oczyszczalni w jedenastu powiatach, a także wybudowano 11 nowych obiektów. Najwięcej na terenie powiatu bielskiego w gminie Brańsk – 3 oczyszczalnie.

Ponadto prowadzono działania związane z realizacją KPOŚK – aktualizacja 2010, a więc dostosowaniem komunalnych oczyszczalni ścieków do wymogów Traktatu Akcesyjnego. Działania te prowadzone były w 35 obiektach w sposób ciągły.

Na obszarach wiejskich o zabudowie rozproszonej, gdzie ze względów technicznych i ekonomicznych nie opłacalna jest budowa kanalizacji czy dużych komunalnych oczyszczalni powstawały przydomowe oczyszczalnie ścieków. Najwięcej tego typu obiektów powstało w powiecie augustowskim – 944 (w tym w gminie Płaska – 430) oraz powiecie suwalskim – 578 (w tym w gminie Jeleniewo – 178).

W zakresie ochrony wód prowadzono także działania związane z konserwacją bieżącą rzek i kanałów (łącznie w latach 2011-2012 na długości 4660 km), konserwacją gruntową oraz remontami budowli na rzekach, ciekach i kanałach, konserwacją wałów przeciwpowodziowych (48,41 km). Wybudowano 11 nowych zbiorników retencyjnych, najwięcej w gminie Sokółka - 7, Śniadowo – 2, Turośń - 1 i mieście Białystok - 1. Jednakże należy podkreślić iż planowane w ramach utrzymania wód i urządzeń melioracji wodnych zadania nie zostały wykonane w 100%. Przyczyną takiego stanu były trudności z uzyskaniem decyzji „środowiskowych” dla przedsięwzięć zlokalizowanych na obszarach Natura 2000, kwestie finansowe, długotrwałe procedury przetargowe oraz niekorzystne warunki atmosferyczne uniemożliwiające prowadzenie robót.

Ponadto należy zauważyć, że stan czystości i jakości wód w porównaniu do 2010 r. nie uległa zmianie. Nadal wśród wód płynących dominuje stan ekologiczny umiarkowany (30 JCW), stan chemiczny dobry (13 JCW). Wody podziemne w przeważającej większości sklasyfikowano w III klasie czystości (75%).

- 5) Najważniejszymi działaniami podjętymi w latach 2011-2012 na terenie województwa podlaskiego w zakresie ochrony przyrody było uchwalenie planu zadań ochronnych dla Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego (uchwała Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 10 stycznia 2011 Nr III/20/11), w którym ujęto również plan zadań ochronnych dla OSO Przełomowa Dolina Narwi oraz przystąpienie do opracowywania planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000. W analizowanym okresie przystąpiono do opracowania 23 PZO, z czego zakończono prace nad 13 planami (OSO Dolina Górnej Narwi, SOO Ostoja w Dolinie Górnej Narwi, SOO Schrony Brzeskiego Rejonu Umocnień, SOO Ostoja Suwalska, SOO Jeleniewo, OSO Puszcza Augustowska, OSO Bagno Wizna, SOO Pojezierze Sejneńskie, OSO Dolina Górnego Nurca, SOO Dolina Górnej Rospudy, SOO Ostoja Narwiańska).

Na terenie województwa powołano 9 nowych pomników przyrody, najwięcej w gminie Giby (2). Ponadto RDOŚ w Białymstoku zaopiniował 226 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego pod względem ich wpływu na ochronę środowiska.

Podjęto także działania służące ochronie gatunków chronionych i zagrożonych oraz rozpowszechniano wiedzę nt. programów rolnośrodowiskowych (wdrożono - 722 programy, najwięcej na terenie powiatu sokólskiego w gminie Kuźnica i Suchowola). Powstało także 262 gospodarstw ekologicznych, najwięcej w powiecie sokólskim (w gminie Kuźnica) oraz powiecie suwalskim (w gminie Jeleniewo).

Należy zauważyć, że w latach 2011-2012 wzrosła liczba obszarów chronionych o 429,3 ha - w stosunku do roku 2010. Największe zmiany dotyczyły powiększenia granic rezerwatów przyrody o 223,6 ha.

- 6) W zakresie ochrony przed hałasem najczęściej działań skupionych było na budowie i modernizacji dróg. Na terenie województwa gminy wybudowały łącznie 44,45 km nowych dróg (najwięcej w mieście Białystok) i zmodernizowały 327,31 km (najwięcej w powiecie siemiatyckim). Podlaski Zarząd Dróg Wojewódzkim w Białymstoku na bieżąco budował i przebudowywał drogi (np. NR 671, Nr 685, Nr 668 i inne), opracował projekty organizacji ruchu dla 170,04 km dróg czy mapy akustyczne dla 25,30 km dróg. Ponadto Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział Białystok oddała do użytku w 2011 r. obwodnicę Wasilkowa, a w 2012 r. obwodnicę Zambrowa i Wiśniewa. Zawarto też umowy na realizację obwodnicy Szczuczyna, Stawisk, Augustowa oraz przystąpiła do projektowania obwodnicy miasta Suwałki.
- 7) W latach objętych niniejszym *Raportem* jednostki samorządu terytorialnego podejmowały liczne działania związane z przywróceniem gruntem ich pierwotnej funkcji. Działania te związane były przede wszystkim z rekultywacją terenów po zamkniętych składowiskach odpadów komunalnych oraz dzikich wysypiskach. Zrekultywowano 54 takie obiekty, najwięcej na terenie powiatu wysokomazowieckiego w gminie Ciechanowiec – 11. Zlikwidowano także dwa mogilniki w miejscowości Folwarki Tylwickie (gminie Zabłudów) i w gminie Łapy. W 2011 roku usunięto z terenu 75 gmin województwa 9 099,73 tony odpadów azbestowych (najwięcej z terenu gmin: Wysokie Mazowieckie – 419,46 t i Zambrów 340,50 t).
- 8) W analizowanym okresie nie wystąpiły zdarzenia mające charakter poważnych awarii. W ramach kontroli zakładów dużego (ZDR) i zwiększonego ryzyka (ZZR) Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku nie stwierdził istotnych nieprawidłowości.
- 9) Na terenie województwa w latach 2011-2012 prężnie realizowano zadania z zakresu edukacji ekologicznej. Jednostki samorządu terytorialnego (wszystkich szczebli) realizowały zadania edukacyjne poprzez np. emisję ulotek, folderów czy publikacji. Organizowane były spotkania edukacyjne z lokalną społecznością (szczególnie w zakresie nowego systemu gospodarki odpadami komunalnymi). W szkołach prowadzono zajęcia o tematyce prośrodowiskowej, szkolono także pracowników administracji. Przeprowadzono łącznie 373 takie akcje, których największą grupą odbiorczą były dzieci i młodzież – 73,48%, rolnicy – 24,48% oraz przedsiębiorcy – 2,04%. Edukację ekologiczną prowadziły także na bieżąco organizacje pożytku publicznego, RDOŚ, RDLP i nadleśnictwa, parki narodowe i krajobrazowe, PODR i inne.
- 10) Ogólna analiza wskaźników środowiskowych wskazuje na poprawę większości parametrów, szczególnie w przypadku emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz jakości ścieków oczyszczonych. Wartości wskaźników pozwalają przypuszczać, że kontynuacja podejmowanych dotychczas działań przyniesie pozytywne rezultaty w odniesieniu do środowiska, a tym samym umożliwi osiągnięcie celów założonych w *Programie*.

- 11) W latach 2011-2012 WFOŚiGW w Białymstoku (z udziałem środków NFOŚiGW w Warszawie) na inwestycje związane z ochroną środowiska wydatkował łącznie 146 445 145,10 PLN. Zawarto 447 umów pożyczek i dotacji. W ramach RPOWP zrealizowano 222 projekty na łączną kwotę 751 696 538,66 PLN. Najwięcej w m. Białystok oraz gminach z terenu powiatów: białostockiego i sokólskiego. Z POIiŚ na zadania z zakresu ochrony środowiska wydatkowano kwotę 104 040 193 PLN, z PROW na koniec 2012 r. zrealizowanych było 835 zadań na kwotę 303 487 604,94 PLN (najwyższą kwotę dofinansowania otrzymały gminy z terenu powiatów białostockiego i siemiatyckiego). Z ankiet przekazanych przez gminy wynika, że w latach 2011-2012 na działania związane z ochroną środowiska gminy z terenu województwa podlaskiego wydatkowały łącznie kwotę 625 210 316,97 PLN, z czego na inwestycje związane z ochroną powietrza – 47,46% oraz ochroną wód – 31,90% ogólnej kwoty wydatków. Należy jednak zaznaczyć, że powyższych wyliczeń dokonano na podstawie materiałów (ankiet) przekazanych nie przez wszystkie gminy, stąd są niepełne.
- 12) Ze względu na brak podstaw prawnych - istnieje dowolność odnośnie formy i zakresu *Raportu* z realizacji wojewódzkich programów ochrony środowiska. Ustawodawca nakłada ten obowiązek na samorząd województwa, nie zobowiązując jednocześnie innych podmiotów do przekazywania niezbędnych danych. Powoduje to w efekcie, iż proces pozyskiwania danych oparty jest na dobrowolności, co wpływa na obniżenie jakości danych (81% ankietowanych jednostek samorządowych przekazało ankiety, których jakość można uznać jedynie za zadawalającą).
- 13) Samorząd Województwa nie posiada również prawa do ingerowania w działania samorządów powiatowych i gminnych, i wyegzekwowania od nich podjęcia konkretnych działań niezbędnych do realizacji założonych w *Programie* celów.

8. Spis tabel, wykresów i rysunków

Tabele

Tabela 1	Kotłownie i sieć ciepłna na terenie województwa podlaskiego
Tabela 2	Sieć gazowa na terenie województwa podlaskiego
Tabela 3	Modernizacja kotłowni w latach 2011-2012
Tabela 4	Obiekty poddane termomodernizacji wg powiatów w latach 2011-2012
Tabela 5	Sieć wodociągowa na terenie województwa podlaskiego
Tabela 6	Długość sieci wodociągowej wybudowanej w latach 2011-2012
Tabela 7	Sieć kanalizacyjna na terenie województwa podlaskiego
Tabela 8	Długość sieci kanalizacyjnej wybudowanej w latach 2011-2012
Tabela 9	Oczyszczalnie ścieków w województwie podlaskim, stan na koniec 2012 r.
Tabela 10	Oczyszczalnie ścieków powstałe lub zmodernizowane w latach 2011-2012
Tabela 11	Komunalne oczyszczalnie ścieków – wymagające dostosowania do Traktatu Akcesyjnego wg KPOŚK – aktualizacja 2010
Tabela 12	Ładunki zanieczyszczeń w ściekach komunalnych po oczyszczeniu
Tabela 13	Przydomowe oczyszczalnie ścieków powstałe w latach 2011-2012
Tabela 14	Realizacja zadań konserwacyjnych w latach 2011-2012
Tabela 15	Urządzenia melioracji wodnej i zbiorniki retencyjne wybudowane lub zmodernizowane w latach 2011-2012
Tabela 16	Powierzchnia obszarów chronionych województwa podlaskiego
Tabela 17	Liczba nowych form ochrony przyrody, powstałych w latach 2011-2012
Tabela 18	Obszary Natura 2000 na terenie województwa podlaskiego posiadające ustanowione plany zadań ochronnych
Tabela 19	Plany zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 w latach 2011-2012
Tabela 20	Instalacje OZE na terenie województwa podlaskiego
Tabela 21	Pożary lasów i przyczyny powstawania
Tabela 22	Działalność kontrolna WIOŚ
Tabela 23	Wydobycie kopalin w latach 2011-2012 na terenie województwa podlaskiego - wg największego wydobywania
Tabela 24	Programy rolnośrodowiskowe wdrożone w latach 2011-2012
Tabela 25	Gospodarstwa ekologiczne powstałe w latach 2011-2012
Tabela 26	Edukacja ekologiczna w gminach województwa podlaskiego
Tabela 27	Odbiorcy edukacji ekologicznej prowadzonej w gminach województwa podlaskiego
Tabela 28	Wskaźniki stopnia realizacji <i>Programu</i>
Tabela 29	Dofinansowanie przedsięwzięć z WFOŚiGW w Białymstoku
Tabela 30	Struktura dofinansowania przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska przez WFOŚiGW w Białymstoku w latach 2011-2012 – wg form i dziedzin dofinansowania

- Tabela 31 Struktura dofinansowania przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska przez NFOŚiGW w Warszawie i WFOŚiGW w Białymstoku w latach 2011-2012 – wg dziedzin dofinansowania
- Tabela 32 Projekty realizowane w latach 2011-2012 ze środków RPOWP 2007-2013
- Tabela 33 Projekty realizowane z dofinansowaniem PROW 2007-2013

Wykresy

- Wykres 1 Długość sieci wodociągowej powstałej w powiatach w latach 2011-2012
- Wykres 2 Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2011 r. i 2012 r.
- Wykres 3 Długość sieci kanalizacji sanitarnej powstałej w powiatach w latach 2011-2012
- Wykres 4 Długość sieci kanalizacji deszczowej powstałej w powiatach w latach 2011-2012
- Wykres 5 Oczyszczalnie ścieków wg rodzaju
- Wykres 6 Oczyszczalnie ścieków powstałe lub zmodernizowane na przestrzeni lat 2011-2012
- Wykres 7 Przydomowe oczyszczalnie ścieków powstałe w latach 2011-2012
- Wykres 8 Długość zmodernizowanych dróg w latach 2011-2012
- Wykres 9 Długość wybudowanych dróg w latach 2011-2012
- Wykres 10 Powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji wg powiatów w roku 2011
- Wykres 11 Grunty zrekultywowane i zagospodarowane w latach 2011-2012 na cel rolne i leśne
- Wykres 12 Formy edukacji ekologicznej realizowanej przez JST
- Wykres 13 Działy edukacji ekologicznej prowadzonej przez JST
- Wykres 14 Grupy docelowe i liczba odbiorców edukacji ekologicznej prowadzonej przez JST
- Wykres 15 Wydatki poniesione na inwestycje z zakresu ochrony środowiska wg powiatów
- Wykres 16 Struktura wydatków na inwestycje służące ochronie środowiska w latach 2011-2012

Rysunki

- Rysunek 1 Dofinansowanie wg powiatów

9. Załączniki

- Załącznik 1 Wzór ankiety

Załącznik 1. Wzór ankiety

**Ankieta
dotycząca Raportu z wykonania „Programu Ochrony Środowiska Województwa
Podlaskiego na lata 2011-2014”**

za okres 2011-2012

Wypełnioną ankietę prosimy przysłać do dnia **31.05.2013 r.** na adres:

**Instytut Zrównoważonego Rozwoju Sp. z o.o.
ul. Elewatorska 17 lok 1
15-879 Białystok**

**lub
fax 85-744-54-98**

**lub
e-mail na adres: srodowisko@izr.pl lub kasperowicz@izr.pl**

Powiat:
Pełna nazwa gminy/miasta:
.....

Osoba do kontaktu w sprawie niniejszej ankiety (imię i nazwisko, stanowisko, tel./fax, e-mail)
.....
.....

Czy w Gminie w latach 2011-2012 modernizowane były kotłownie? **TAK/ NIE** (jeśli TAK to w jakim kierunku)

2011.....
2012.....

Czy w Gminie w latach 2011-2012 prowadzone były prace związane z termomodernizacją budynków?
TAK / NIE (jeśli TAK to ile i w jakich budynkach)

2011.....
2012.....

Czy w Gminie w latach 2011-2012 modernizowane lub budowane były drogi? **TAK /NIE**

Wyszczególnienie	km	2011	2012
drogi zmodernizowane			
drogi wybudowane			

Ile km sieci wodociągowej wybudowano na terenie Gminy w roku 2011 i 2012?

2011 km

2012..... km

Czy w latach 2011-2012, na terenie Gminy powstały nowe przydomowe oczyszczalnie ścieków?
TAK/NIE Jeśli TAK, proszę podać ile:

2011

2012.....

Ilość i rodzaj oczyszczalni ścieków na terenie gminy – stan na koniec 2012 r.

L.p.	Wyszczególnienie	Lokalizacja - dokładny adres	Rodzaj oczyszczalni (mechaniczna, biologiczna, biologiczna z podwyższonym usuwaniem biogenów)
1	Komunalne oczyszczalnie ścieków		
2	Przemysłowe oczyszczalnie ścieków		
3	Przyzakładowe oczyszczalnie ścieków		

Czy w latach 2011 – 2012 na terenie Gminy powstały nowe komunalne/przemysłowe/ przyzakładowe oczyszczalnie ścieków? **TAK/NIE** Jeśli Tak to jakie i gdzie?

2011.....

2012

Czy w latach 2011-2012, na terenie Gminy, modernizowano komunalne oczyszczalnie ścieków?
TAK/NIE Jeśli TAK, proszę podać ile obiektów zmodernizowano i w jakim kierunku:

2011.....

2012

Ile km sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej wybudowano na terenie Gminy w roku 2011 i 2012?

Wyszczególnienie	km	2011	2012
kanalizacja sanitarna			

kanalizacja deszczowa			
------------------------------	--	--	--

Czy na terenie Gminy, w latach 2011-2012, modernizowane były budowle i urządzenia melioracji wodnych? **TAK/NIE** *Jeśli TAK, proszę podać jakie:*

2011

2012.....

Czy na terenie Gminy, w latach 2011-2012, powstały nowe zbiorniki retencyjne? **TAK/NIE** *Jeśli TAK, proszę podać ile:*

2011.....

2012.....

Czy na terenie Gminy w latach 2011-2012 powołano nowe formy ochrony przyrody? **TAK/ NIE** *Jeśli tak, proszę podać jakie, lokalizację, powierzchnię bądź liczbę, datę i cel powołania:*

2011

2012.....

Czy na terenie Gminy, w roku 2011 i 2012, zanotowano i wyeliminowano nielegalną eksploatację złóż kopalin? **TAK /NIE** *(Jeśli TAK to ile i gdzie)*

2011

2012.....

Czy na terenie Gminy, w roku 2011 i 2012, przeprowadzone zostały działania związane z rekultywacją gruntów (np. po zamkniętych składowiskach odpadów, zamkniętych żwirowniach) **TAK /NIE** *(Jeśli TAK to gdzie i na jakiej powierzchni)*

2011

2012.....

Czy na terenie Gminy, w latach 2011-2012, wdrażano programy rolno-środowiskowe? **TAK/NIE** *Jeśli TAK, proszę podać ile:*

2011.....

2012.....

Czy na terenie Gminy, w latach 2010-2011, powstały nowe gospodarstwa ekologiczne? **TAK/NIE** *Jeśli TAK, proszę podać ile:*

2011:

2012:.....

Czy na terenie Gminy realizowane były działania o charakterze edukacyjnym i szkoleniowym związane z ochroną środowiska?

Wyszczególnienie	2011		2012	
	tak	nie	tak	nie
ulotki, foldery, publikacje, opracowania, tablice informacyjne				
spotkania edukacyjne z lokalną społecznością				
szkolenia dla pracowników samorządowych, podmiotów gosp.				
informacje w lokalnych mediach				
działalność edukacyjna wobec dzieci i młodzieży w szkole				
inne (jakie?)				
ogólnie ochrona środowiska i zrównoważony rozwój				
ochrona wód				
ochrona powietrza				
ochrona przyrody				
system zarządzania środowiskiem				
inne (jakie?)				
Grupa docelowa wraz z liczbą przeszkolonych	2011		2012	
	ilość		ilość	
dzieci i młodzieży				
przedsiębiorcy				
rolnicy				
poniesione koszty w zł				
źródła finansowania	2011		2012	
	źródło	% udziału	źródło	% udziału

Proszę podać instytucje i organizacje współpracujące z gminą w działaniach edukacyjnych latach 2011 i 2012:

Proszę podać źródła finansowania inwestycji związanych z ochroną środowiska na terenie Gminy w latach 2011-2012

Raport z wykonania
„Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014”
za okres 2011-2012

L.p.	Inwestycje w zakresie	Źródła finansowania		Poniesione nakłady	
		2011	2012	2011	2012
1	ochrony wód				
2	ochrony gleb i powierzchni ziemi				
3	ochrony przed hałasem				
4	ochrony powietrza				
5	ochrony przyrody				
6	gospodarki odpadami				
7	inne?				